

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΟΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΔΡΥΣΕΩΣ 1974	ΤΕΥΧΟΣ 154	ΙΟΥΛΙΟΣ 1989	Γραφεία: Οδός Μαυρομιάλη 7 Αθήνα 116 79 Τηλ 36.21 651 - 63 99.783
-------------------------	---------------	-----------------	--

Γιατρού Δημ. Καμαρούλια - Μονή Κοιμητοῦς Θεοδοζίου
Κάτω Βιτοῦς Ζαγορίου

ΑΘΗΝΑ 1989

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ ΣΠΥΡΟΜΙΑΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρων
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπάρχος
ΧΑΡ ΔΙΑΜΠΕΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΑΝΗΣ

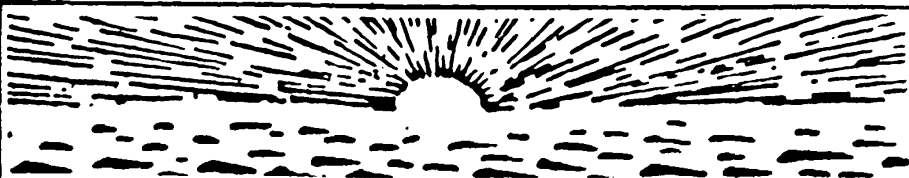
Αδελφός
ΜΙΑΤ ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ ΧΡΟΝΗΣ
Υπολογιστής Οικονομικού
ΠΕΡ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ ΑΒΕΡΩΦ
Πολίτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

(ΕΙΣΔΟΧΗ)
«ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»
1976

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ιωαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΙΤΟΣ
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

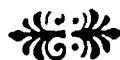
ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ (1974)

Β Ρ Α Β Ε Υ Σ Η

Η «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» βραβεύθηκε από:

- Ακαδημία Αθηνών
- Ιστορ. & Εθνολ. Εταιρεία Ελλάδος
- Πανεπειρ. Συνομοσπονδία Ελλάδος
- Ροταριανό Όμιλο Αθηνών-Βορρά

Υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο:
Αλέξ. Χ. Μαμμόπουλος
Τερψιθέας 64 — 153 41 Αγ. Παρασκευή
Τηλ. 6399.783

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερ. δρχ. 1500
Εξωτερ. δολ. 30
Συνδρομές - εμβάσματα με ταχυδρ. επιταγή
στη διεύθυνση:

«Ηπειρωτική Εταιρεία»
Μαυρομιχάλη 7 - 106 79 Αθήνα.

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΑΡ. 1974	ΤΕΥΧ. 154	ΙΟΥΛΙΟΣ 1989	Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7· 106.79 'Αθήνα Τηλ. 36.21.651 — 63.99.783
-------------------	--------------	--------------	---

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Κώστα Σίμου. Νοερά φτερο- γίσματα	321
Κώστα 'Αναγνωστοπούλου. 'Α- νέκδοτες σελίδες του 'Ελ- ληνοϊταλικού πολέμου	323
Κώστα Τέκτονα. 'Ιστορικό ό- δοιπορικό	329
'Ερμῆ Μουδοπούλου. Καί πά- λιν περί του τραγικού θα- νάτου του Μιχ. 'Ανάγνος. (Τέλος)	333
† Δημ. Δάνου. Οί μοιρολογί- στρες και τὰ μοιρολόγια	338
† Χριστοφ. Λάζαρη. Δικαστι- κές ἐιςυμήσεις ἀπὸ τὴν "Η- πειρο	341
Νέα καταδικαστική ἀπόφαση τοῦ ΟΗΕ	354
Θεοφ. Λαμπρίδη. Οί Μικάτες στο Γκρίμποβο	355
Θωμᾶ Σόρογκα. Κόντρα στο ροῦ τῆς ἐποχῆς	351
Δέσπωσ Καρβέλη. 'Ο τόπος μας και οί ἄνθρωποι του	363
Γιάννη Πινδέα. Τὸ στοιχειωμέ- νο καράδι	371
Καλλιτεχνικά και Φιλολογικά Πορτραῖτα. Θεόφιλος Λαμ- πρίδης	373
Τῆς Συντάξεως. Τί εἶναι οί με- σελέδες;	374
Τῆς Συντάξεως. 'Αλληλογραφία	375

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :
Γ. Μπρουζιώτης
Κωλέττη 4, 106 81
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

ΝΟΕΡΑ ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΣΙΜΟΥ

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ (χωριό μου)

Στή θύμησή σου οί καῦμοί
τῆ σκέψη μου σκαλίζουν'
Φλογέρες, γιδοπρόβατα
μέ γλυκονανουρίζουν.

ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Ναός του νού και της καρδιάς
του θρύλου πολιτεία.
Του "Εθνους μας ἀγλαΐσμα
λάμπεις στήν 'Ιστορία.

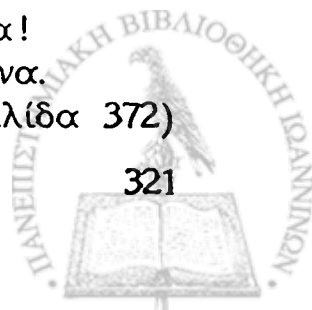
ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

Πικρό εἶναι τὸ ψωμί πὸν τρῶς.
Κι' ὁ πόνος σέ βυζαίνει.
'Ο χρόνος, ὅμως, στὰ κρυφὰ
τῆ λευτεριά σου ὑφαίνει.

ΔΩΔΩΝΗ

Στοὺς βασιλιάδες ἔδινες
χρησμούς' και στὸν καθένα.
Καί, τώρα, πιά, ἐρείπια!
και κλαῖν τὰ περασμένα.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στή σελίδα 372)

Χρήστος Σταύρακας

- Γεννήθηκε στην Πρέβεζα.
- Έκανε ελεύθερες Σπουδές.
- Είναι συντηρητής Νεώτερων Μνημείων και εργάζεται στο Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών.

ΕΡΓΑ

«Παραδοσιακό» λάδι 50X70 εκ.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑΚΗ ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤ. Ι. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐφέδρου Ἀνθ)γοῦ Πεζικοῦ

(Συνέχεια τοῦ προηγουμένου)

Μάχη στὸν Ἄη-Γιάννη τὸν Πρόδρομο τοῦ Βομπλοῦ καὶ τὴ Μπούνα

Πρὸς στιγμὴν ἀναστατωθήκαμε ὄλοι μας. Εὐτυχῶς μαζευτήκανε καμιά 30ριά στρατιῶτες ἡμιονηγοὶ μὲ τὰ τυφέκια τους καὶ ἐγὼ μὲ τοὺς στρατιῶτες μας πιάνουμε μιὰ πλαγιά καὶ μὲ τὸν Ταγματάρχη καὶ τὸ Λοχαγὸ Μάλλιο ἐπικεφαλῆς ἀρχίσαμε τὸ τουφεκίδι κατὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ ὅταν τοὺς εἶδαμε καλὰ ἦσαν ἀρκετοί, ἀρχισε γερὴ μάχη· αὐτοὶ εἶχαν ὀχυρωθεῖ πίσω ἀπὸ τὰ μεγάλα δένδρα τῆς ἐκκλησίας καὶ στὴν ἐκκλησία καὶ μὲ τὰ αὐτόματα των μᾶς κρατούσανε σὲ ἀπόσταση, ἀλλὰ πολὺ μᾶς δυσκολεύανε καὶ ἂν δὲν εἶδοποιούσαμε τὰ πολυθόλα καὶ τοὺς ὄλμους πού τοὺς ἔβαζαν ἀπὸ τὰ πλάγια τὰ εἶχαμε πολὺ δύσκολα, ἀλλὰ εὐτυχῶς ὕστερα ἀπὸ δύο ὥρες μάχη ἔφυγαν ἀπὸ τὶς δασωμένες πλαγιές τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου Προδρόμου τοῦ Βομπλοῦ, ἀφοῦ πιάσαμε 24 αἰχμαλώτους καὶ ἀρκετοὺς νεκροὺς στὸν περίβολο τῆς ἐκκλησίας. Ἀναγκάσθηκα νὰ κάμω αὐτὴν τὴν παρέκβαση, γιατί ξε-

κίνησα νὰ ἐκτελέσω ἄλλην ἀποστολὴν καὶ ἄλλοῦ κατέληξα. Γιατί ὅπως εἶχα προχωρήσει ἐγὼ μέσα στὴν χαράδρα, τώρα ἔχω ἀντιληφθεῖ ὅτι τὰ αὐτόματα πού μᾶς ἔβαζαν ἐκ τῶν ὀπισθεν ἦταν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ ἦταν εὐτύχημα πού τοὺς ἀντιληφθήκαμε. Ἔτσι δὲν πάθαμε κανένα ρεζιλίκι γιατί μᾶς εἶχαν κυκλώσει κατὰ κάποιον τρόπο καὶ ὅπως εἶχαν προχωρήσει μερικὰ τμήματά μας πρὸς τὴν Ἀκρορράχην ἦταν ἀδύνατον νὰ ἀποφύγουμε τὸ μοιραῖο.

Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἦταν ἀδύνατον νὰ πιστέψωμε ὅτι οἱ Ἰταλοὶ μᾶς εἶχαν ἔλθει 200 μέτρα ἀπὸ πίσω μας καὶ ἂν μετὰ τὴν ἐκκλησία πιάνανε καὶ τὸ ὕψωμα πού εἶχαμε συγκεντρωθεῖ τὴν προηγουμένη μὲ τὸν Ταγματάρχη μας καθάλλα στὸ ἄλογο, δὲν θὰ ἤμουνα σὲ θέση πιστεύω νὰ γράψω αὐτὰ σήμερα. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ξεχάσω αὐτὴν τὴν ἡμέραν; Πάντοτε στὸ κάθε μου βῆμα μοῦ ἔρχεται ἡ σκέψη ὅτι θὰ ἤμουνα νεκρὸς ἢ αἰχμάλωτος ἄδικα πάντοτε ἢ μᾶλλον κοροϊδίστικα. Εὐτυχῶς πάλι ὁ Θεὸς ἦταν μαζί μας.

Ἐν τῷ μεταξύ μετὰ τὸ ἐπεισόδιο τῆς ἐκκλησίας, ἡ μάχη συνεχίζεται στὰ παρακείμενα δασωμένα ὕψωμα καὶ κατὰ τὸ ἀπογευματάκι

τραυματίζεται από βλήμα ὄλου ὁ πρῶην λοχαγός μου στὸ Τσερβάρι, φίλος μου Ἀγαθοκλῆς Κωνσταντινίδης. Τὸν εἶδα μεταφερόμενο στὸ φορεῖο καὶ μᾶς παρότρυνε νὰ πετάξουμε στὴ θάλασσα τοὺς μαικαρνάδες, καλὴ του ἡ ὥρα, εἶπα μέσα μου καὶ γρήγορα νὰ γίνεῖ καλὰ γιατί ἦταν λαμπρὸ παλληκάρι καὶ καλὸς πολὺ καλὸς ἀξιωματικὸς. Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφθανε αὐτὸ ὕστερα ἀπὸ καμιά ὥρα τραυματίζεται σοβαρὰ ἀπὸ βλήμα καὶ ὁ Διοικητὴς μου τοῦ Λόχου Πολυθόλων, μόνιμος Λοχαγὸς Μάλλιος Δημήτριος, πολὺ σοβαρὰ ὅπως μοῦ εἶπαν. Δὲν τὸν εἶδα γιατί ἤμουνα στὶς μάχες. Μιὰ ἀνησυχία μᾶς κατέχει ὄλους μας στὴ Διμοιρία ἀλλὰ τὴν διώχνουμε αὐτὴν τὴν ἀνησυχία μὲ τὶς ἐπιτυχίες ποὺ ἔχουμε στὶς σκληρὲς μάχες ποὺ γίνονται μέσα στὸ δάσος τῆς Μπούνας ποὺ συνεχῶς καταλαμβάνουμε ὕστερα ἀπὸ πολὺ σκληρὲς μάχες, διαδοχικὰ ὑψώματα καὶ δασωμένες χαράδρες. Οἱ μάχες τῆς σήμερον εἶναι πολὺ σοβαρὲς καὶ τὸ μέρος δὲν μᾶς βοηθεῖ καθόλου γιὰ τὶς μετακινήσεις τῶν πολυθόλων, ἀλλὰ ἄς εἶναι καλὰ οἱ στρατιῶτες μου ποὺ ἀνεδείχθησαν πάλιν ἥρωες, ὅπως καὶ στὴ Γκραμπάλα· τώρα εἶναι δυὸ φορές ἥρωες, γιατί κάθε λεπτὸ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ κάμουν ἄλματα συνεχῶς θάλλοντες καὶ θαλλόμενοι ἀπὸ τοὺς Ἴταλοὺς ποὺ πρώτη φορὰ τοὺς βλέπω νὰ πολεμᾶνε σκληρὰ ἀπὸ δένδρο σὲ δένδρο ἐν ἀντιθέσει μὲ τὶς προηγούμενες μάχες.

Νύχτωσε κατὰ κάποιον τρόπο,

διώξαμε τοὺς Ἴταλοὺς στὸ δάσος πρὸς βορρᾶν τοῦ χωριοῦ, ἀφοῦ πιάσαμε καὶ ἀρκετοὺς αἰχμαλώτους, καὶ τώρα πρέπει νὰ ἐτοιμάσω τοὺς στρατιῶτες μου καὶ ἐγὼ γιὰ ξενύχτι γιατί ἔχουμε πολλές χαράδρες καὶ δασωμένους λόφους νὰ φυλάξουμε ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ ποὺ πάθαμε τὴν προηγούμενη νύχτα. Αὐτὲς ἦταν καὶ οἱ διαταγὲς τοῦ Τάγματος. Ἡ νύχτα εἶναι φοβερὴ μέσα στὸ δάσος — δεξιὰ τρίζανε τὰ δέντρα — ὁ ἀέρας θοῦϊζε καὶ ὁ φόβος δυνάμωνε καὶ ὄλη τὴ νύχτα γύριζα μὲ τὸν λοχία μου. Ἦταν στὴ σκοπιὰ καὶ τὰ πολυβολεῖα.

27.11.40

Πρωτὶ - πρωτὶ, ὅπως ξημερώσαμε κακὴν κακῶς, ἀρχίσαμε μὲ τὰ πολυθόλα καὶ ὄλα τὰ μέσα τοῦ Πεζικοῦ νὰ θάζωμε πρὸς τὴν Ἀκρορράχην, ὅπου ἐμάχετο ὁ 1ος Λόχος μας καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο ἀνεβαίνουμε σ' ἓνα ὑψωμα ἀπὸ ὅπου βλέπουμε ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸν κάμπον τοῦ Ἀργυροκάστρου ὡς καὶ τὰ φυλάκια τῆς Κακαθιάς στὴν κορυφὴ τῆς ὄροσειρᾶς τῆς βλέπαμε νὰ γίνονται μάχες. Ἀπὸ παντοῦ ὅμως μᾶς ἔρχονται εὐχάριστα νέα ὅτι οἱ Ἴταλοι νικῶνται κατὰ κράτος, ἐν ἀντιθέσει μὲ μᾶς ποὺ μπλέξαμε ἄσχημα μέσα στὸ δάσος τῆς Μπούνας καὶ συνεχίζαμε τὸν σκληρὸν ἀγῶνα ἀπὸ δένδρο σὲ δένδρο ὑποστηρίζοντας τὸν 10ον καὶ 11ον Λόχον τοῦ Τάγματός μας ποὺ ἐδέχοντο συνεχῶς Ἴταλικὴν ἐπίθεσιν καὶ ἐβάλλοντο ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ των τόσον τὸ χωριὸ Βομπλὸ ὅσον καὶ ἡ

ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τὰ ἀφή-
σαμε πίσω μας (εὐτυχῶς ποὺ ἀντι-
ληφθήκαμε τοὺς Ἴταλους ὅπως
γράφω παραπάνω καὶ δὲν πάθαμε
καμιὰ μεγάλη λαχτάρα) καὶ συνε-
χίζουμε τὴν προέλασή μας με θῆμα
σημειωτὸν λόγῳ τοῦ δάσους καὶ
τῶν πολλῶν ὑψωμάτων ποὺ μπορῶ
νὰ γράψω τὴν φράσιν ὅτι ἦταν ἀ-
τέλειωτα, τὸ ἓνα διαδέχεται τὸ ἄλ-
λο, ὁ ἐχθρὸς πολεμοῦσε σκληρὰ
κάνοντας χρῆση τῶν ἀφθόνων ὀλ-
μων μᾶς δυσκόλευε στίς κινήσεις
μας. Εὐτυχῶς ποὺ καλυπτόμεθα ἀ-
πὸ τὸ δάσος κι' ἔτσι τοὺς ἐκτοπί-
ζουμε καὶ κάθε τόσο πιάνουμε πολ-
λοὺς αἰχμαλώτους μεταξὺ τῶν ὀ-
ποιῶν καὶ μερικοὺς ἀξιωματικούς.
Μάλιστα σήμερα σημειῶνω καὶ τὸ
ἔξης περιστατικόν : Ἐδῶ στήν Ἀ-
κρορράχην κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς
μάχης γιὰ μιὰ στιγμή ἀπὸ μιὰ πλα-
γιά καὶ τὴν παρακείμενην χαράδρα
νὰ ξεπροβάλλουν καμιὰ 100—120 Ἴ-
ταλοὶ καὶ νὰ σηκώνουν ἄσπρα μαν-
τήλια ἐνδεικτικόν ὅτι παραδίδον-
ται. Πρῶτη φορὰ ἀντικρύσαμε αὐ-
τὸ τὸ θέαμα τῶν ἄσπρων μαντηλι-
ῶν ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δένδρα καὶ
τοὺς θάμνους. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν
καὶ ἀρκετοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ αὐτὸ
τὸ σημειῶνω γιατί στὸ πέρασμά
μας κυνηγώντας τοὺς Ἴταλους κά-
ποιος ἀνθ)γὸς ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώ-
τους μοῦ ἔδωσε τὴν φωτογραφία
του με σχετικὴν ἀφιέρωση. Ἦταν
ὅπως ἔλεγαν πολὺ εὐχαριστημένοι
ποὺ πιαστήκανε αἰχμάλωτοι καὶ
βρίζανε τὸ Μουσολίνι. Τὸ ἴδιο σκη-
νικὸ με τὰ παλαιότερα στὸ Καλπά-
κι ποὺ εἶχαμε με τοὺς Ἴταλους καὶ
εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡμεῖς τοὺς φερνό-

μαστε πολὺ καλά.

Συνεχίζεται ἡ προέλασή μας. Ἡ
κούραση δὲν περιγράφεται, καὶ σὰ
νὰ μὴν ἔφθανε αὐτό, ἀρχίζει τώρα
καὶ ἡ βροχὴ καὶ πάλι μέσα στὸ δά-
σος ἀλλὰ μιὰ εἶδηση ὅτι μᾶς στεί-
λανε νέο Διοικητὴ τοῦ Λόχου μας
Πολυθόλων εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ
τραυματισθέντος φίλου μου Μάλ-
λιου, μᾶς ἔδωσε κάποια χαρὰ. Ὀ-
νομάζεται Δημήτριος Καραχάλιος.
Ἐλπίζω αὔριο ἢ μεθαύριο νὰ τὸν
γνωρίσω. Ἐν τῷ μεταξὺ νύχτωσε
καὶ σχετικὴ ἡσυχία ἐπικρατοῦσε σὲ
μᾶς καὶ ἀφοῦ ὁ καθένας μας ἔπια-
σε ἀπὸ μιὰ ρίζα τῶν δένδρων τοῦ
δάσους καὶ ἀφοῦ τὰ πολυθόλα ἦ-
σαν πάντα ἔτοιμα διὰ πᾶν ἐνδεχό-
μενον, εἶπαμε νὰ κλείσουμε λίγο
τὰ μάτια μας γιατί εἴμεθα ἄϋπνοι
ἀπὸ τὴν προηγουμένη νύχτα. Παρ'
ὅλα αὐτὰ ποῦ νὰ μᾶς ἔρθει ὕπνος
ἀπὸ τὴ βροχὴ καὶ τὸ κρῦο καὶ ὅπως
βρισκόμουν ἀκουμπισμένος στὴ ρί-
ζα ἐνὸς δένδρου καὶ ἡ ὥρα εἶχε
περάσει ἀπὸ μεσάνυχτα, κάποιος
ἡμιονηγὸς τῆς Διμοιρίας μου μοῦ
ἔφερε μιὰ κακὴ εἶδηση ὅτι ὁ ἀδελ-
φός μου ποὺ ἦταν στὸ Δελθινάκι
καὶ ποῦ πρὶν ἀπὸ μιὰ μέρα μοῦ ἔ-
στειλε μέλι κι' αὐτὰ στὸ Βομπλό,
τραυματίσθηκε ἑλαφρὰ ἀπὸ τὸν ἀ-
εροπορικὸ βομβαρδισμό τοῦ Δελ-
θινακίου ποὺ εἶχε γίνει τίς πρωϊ-
νὲς ὥρες καὶ τὸν ὅποιον εἶδαμε καὶ
μεῖς ἀπὸ τὴν Ἀκρορράχην ποὺ εἶ-
μασταν. Αὐτὸ ἦταν, ποῦ νὰ κλείσω
μάτι. Χίλιες δυὸ σκέψεις περνούσα-
νε μέσα μου. Ἦταν ὄντως ἑλαφρὰ
ἢ σοβαρὰ τραυματισμένος; Προσ-
παθῶ νὰ κοιμηθῶ ἀλλὰ εἰς μάτην.
Διάφορες ἐφιαλτικὲς σκέψεις με

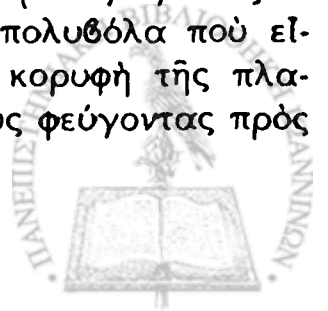
θασάνιζαν και ἀφοῦ εἶπα κάτι στο
λοχία μου πῆγα πιὸ κάτω σὲ μιὰ
μικρὴ φωτιὰ πού εἶχαν ἀνάψει σ' ἔ-
να μαντρί μερικοὶ στρατιῶτες μου
νὰ ζεσταθῶ κάπως γιατί τὰ σαγό-
νια μου τρέμανε ἀπὸ τὸ κρύο και
τὴν ἀγωνία μου. Ἐν τῷ μεταξύ ἀπὸ
δεξιὰ μας πέφτανε κάπου - κάπου
και μερικοὶ Ἴταλικοὶ ὄλμοι, χωρὶς
νὰ μᾶς ἐνοχλοῦν. Πράγματι, ἡ λί-
γη ζεστασιά και τὸ συνεχὲς κουβεν-
τολόϊ και ἡ σχετικὴ κριτικὴ τῶν
μαχῶν μὲ τοὺς στρατιῶτες μου μοῦ
ἀλλάξανε τὶς παραστάσεις πού μὲ
θασάνιζαν και ἔτσι πάλι ἀϋπνος ἄρ-
χισε νὰ ξημερώνει.

Πρὸς Ἀργυροχώρι και Σύνορα

28.11.40

Και πρὶν ξημερώσει καλά, ἔλα-
βα διαταγὴ νὰ ἀκολουθήσω μὲ τὰ
πολυβόλα τὸν 9ον Λόχον (Ἀθανα-
σάκη). Ἐν τῷ μεταξύ ὅπως εἶχα
πληροφορηθεῖ μᾶς εἶχαν ἔλθει και
ἄλλες ἐνισχύσεις. Ἡ διαταγὴ ἦταν
νὰ κατευθυνθοῦμε πρὸς τὸ Ἀργυ-
ροχώρι γιατί ἡ προέλασή μας πρὸς
ὅλα τὰ ὑψώματα Ἀκρορράχης κλπ.
συνεχίζετο ἀλματωδῶς, μὲ τὴν δια-
φορὰν ὅμως ὅτι τόσον ἡμεῖς ὅσον
και οἱ Ἴταλοὶ πολεμούσαμε σκλη-
ρά. Ὅφειλω νὰ ὁμολογήσω πῶς τώ-
ρα στὴ Μπούνα κατάλαβα πῶς οἱ
Ἴταλοὶ πολεμᾶνε σὰν ἐμᾶς ἐν ἀν-
τιθέσει μὲ τὶς ἄλλες μάχες τοῦ Καλ-
πακίου. Ἴσως τὸ ἔδαφος, ἴσως τὰ
δάση, ἴσως τὸ ὅτι πλησιάζαμε πρὸς
τὰ σύνορα. Πάντως ἀπὸ τῆς ἀφίξε-
ώς μας στο χωριὸ Φαράγγι μετὰ τὸ
Δελθινάκι και μέχρι σήμερον δηλα-

δὴ ἀπὸ τῆς 23—24 τρέχοντος και
μέχρι σήμερον συνεχῶς τὸ Τάγμα
μου μάχεται σκληρὰ διὰ νὰ διώξου-
με τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τὸ Βομπλὸν —
Μπούνα — Ἀκρορράχη κλπ. και
μπορῶ νὰ πῶ πῶς μᾶς βοήθησε ὁ
Θεὸς και δὲν πάθαμε μεγάλες ζη-
μιές. Και ὅπως ἔμαθα γίνανε και
πολλὰ σφάλματα σ' αὐτὸ τὸ μέτω-
πο ἀπὸ τὰ δεξιὰ μας, ἀπὸ τὸ μέτω-
πο τοῦ χωριοῦ Ποντικάτες, γι' αὐ-
τὸ και ἀντικατεστάθη και ὁ Διοι-
κητὴς τοῦ 15ου Συντάγματός μας
Ρήγας. Εὐτυχῶς πού ὑπῆρχε τό-
τε ὁ Ὑποδιοικητὴς τοῦ 15ου Συν-
τάγματος Κυριαζῆς Γεώργιος και
ὁ Διοικητὴς τοῦ Τάγματος Παν-
ταζῆς Κ. και σώσανε τὴν κατά-
στασιν. Αὐτὰ ἔχει ὁ πόλεμος κερ-
δισμένος εἶναι ἐκεῖνος πού κάνει τὰ
λιγότερα σφάλματα. Ἄς εἶναι. Ἡ
Διμοιρία μου μέχρι σήμερα τὴν
πλήρωσε μὲ δύο φονευθέντας και
τέσσαρες τραυματίες. Μὲ τὸν 9ον
Λόχον ἐπιτιθέμεθα κατὰ τοῦ χωρι-
ου Ἀργυροχωρίου, σχεδὸν ἀμαχη-
τὶ καταλαμβάνονται τὰ ὑψώματα
τοῦ χωριοῦ. Ὁ ἐχθρὸς αἰφνιδια-
σθεὶς τὸ ἔβαλε στὰ πόδια και μό-
νο στὰ ἀνατολικά ὑψώματα τοῦ χω-
ριοῦ προβάλλει πεισματώδη ἀντί-
στασιν, ἀλλὰ και ἐκεῖ ἡ ἑλληνικὴ
λεβεντιὰ μὲ ἐφ' ὄπλου λόγχη τοὺς
τρέπει εἰς φυγὴν πρὸς τὸ χωριὸ ἐγ-
καταλείποντας τὰ πάντα: ἕναν κα-
ταλισμὸν λόχου στὴν πλαγιά και
ἕξ (6) πυροβόλα, πυρομαχικά και
ἄλλο πολεμικὸ ὑλικό. Μεταξὺ τῶν
ὀπείων και πολλὰ μεταγωγικά ζῶα
(μουλάρια). Τὰ πολυβόλα πού εἶ-
χαν στηθεῖ στὴν κορυφὴ τῆς πλα-
γιάς θερίζανε τοὺς φεύγοντας πρὸς

τὸ χωρίο Ἰταλοῦς καὶ ἀνατολικά αὐτοῦ. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμόν μου προώθησα ἓνα πολυβόλον πρὸ κάτω ἀπὸ τὴν κορυφήν σὲ μιὰ συστάδα βράχων καὶ τὸ ὁποῖον ἔκαμε θραῦσιν θάζοντας συνεχῶς. Ἀλλὰ ἐνῶ ὄλα ἐκ πρώτης ὄψεως πηγαίνανε θαῦμα καὶ ἐνῶ ὁ ἀνωτέρω λόχος ἔπρεπε νὰ προωθήσει τὶς διμοιρίες του καὶ νὰ συνεχίσει τὴν ἐπαφὴν τοῦ τραπέντος εἰς φυγὴν ἐχθροῦ πρὸς τὰ ἀπέναντι ὑψώματα, ἀφοῦ εἶχε πλήρη κάλυψιν ἀπὸ τὰ πολυβόλα μας, δυὸ διμοιρίες του μὲ τοὺς ἀξιωματικούς των προτιμήσανε νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὸν ἐγκαταλειφθέντα Ἰταλικὸν καταυλισμόν. "Ἐβλεπα καθαρὰ ἐγὼ καὶ οἱ στρατιῶτες μου τοὺς στρατιῶτες μας νὰ μαλλώνουνε ποιὸς νὰ πρωταρπάξει τὰ ὑπάρχοντα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν σκηνῶν Ἰταλικά ἀντικείμενα, κονσέρβες κλπ., καὶ συνάμα νὰ παίρνουν πιστόλια καὶ ἄλλα ἀντικείμενα καὶ ἀπὸ σκοτωμένους ἀκόμα· κάτι πράγματα ποὺ μᾶς κάμανε ἄνω - κάτω καὶ μάλιστα ἓνας σκοπευτῆς μου μοῦ εἶπε πῶς θὰ θάλει ἐναντίον των, γιατί πράγματι, ἦταν κάτι τὸ ἀδιανόητον ἀντὶ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν αὐτὴν τὴν ὑπέροχη ἐπιτυχία καὶ ἐνῶ δὲν ἔχει μεσολαθήσει οὔτε μιὰ ὥρα περίπου καὶ ἐνῶ οἱ στρατιῶτες τοῦ 9ου λόχου τρώγανε τὶς Ἰταλικὲς κονσέρβες καὶ τὰ ἄλλα ποὺ εἶχαν λεηλατήσει, οἱ Ἰταλοὶ ὑποστηριζόμενοι ἀπὸ τὸ πυροβολικὸν ποὺ ἔβαζε ἀπὸ τὸ φυλάκιον Σκίπη καὶ μὲ ὄλμους ἀπὸ τὸ ἔναντι ἀκριβῶς ὑψωμα, κάμνουν μιὰ ἰσχυρὴ ἐπίθεση. Τὸ τί ἐπακολούθησε μὲ τοὺς στρατιῶτες τοῦ

9ου λόχου, δυσκολεύομαι νὰ τὸ γράψω. Πρὸς στιγμὴν κόντεψε νὰ φύγουν καὶ μερικοὶ αἰχμάλωτοι καὶ ἓνας ἀξιωματικὸς· ἔγινε δηλ. τὸ ἀντίστροφον· τὸ θάλανε στὰ πόδια χωρὶς νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ρίξουν οὔτε μιὰ ντουφεκιά καὶ ἀρχίσανε τρέχοντας νὰ ἀνεβαίνουν τὴν πλαγιά ὅπου ἦταν ἡ διμοιρία μου (ἀντιθέτως τώρα, ἄτακτος φυγὴ τῶν δικῶν μας). Εὐτυχῶς ποὺ τὰ πολυβόλα μου δούλεψανε καλά, εἰδικὰ περισσότερον κρατοῦσε τοὺς Ἰταλοὺς τὸ μεμονωμένον πολυβόλο μὲ τὸν σκοπευτὴν Ντάγκαν ἀπὸ τὸ Βλαχώρι καὶ ἔτσι ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία στοὺς περισσοτέρους νὰ συμπτυχθοῦν κακὴν κακῶς, βλέποντας εὐτυχῶς, ποὺ οἱ αἰχμάλωτοι Ἰταλοὶ εἶχαν ὀδηγηθεῖ γρηγορότερα πρὸς τὰ μετόπισθεν. Καὶ ἐνῶ κατευθυνόμενα γιὰ νὰ δῶ πῶς θὰ ἀπαγκιστρωθεῖ τὸ πολυβόλον ἀπὸ τὸν Ντάγκαν καὶ τοὺς δυὸ στρατιῶτες, παρ' ὀλίγον νὰ σκοτωθῶ ἀπὸ ἓνα βλήμα πυροβολικοῦ, ἔσκασε τόσο κοντά μου ποὺ τὰ χῶματα μὲ σκεπάσανε κυριολεκτικά. "Ἐχασα λίγο τὴν ἀκοή μου ἀλλὰ ὕστερα ἀπὸ λίγα λεπτά συνῆλθα καὶ πῆγα στὴ θέση τοῦ πολυβόλου, ἐνῶ οἱ στρατιῶται μοῦ λέγανε: νομίσασα πῶς θὰ σὲ ἔκανε κομμάτια ἢ ὀβίδα. Τέτοιο περιστατικὸ εἶχα νὰ πάθω καὶ νὰ δῶ ἀπὸ τὴν Γκραμπάλα. Τέλος πάντων τὰ γεγονότα αὐτὰ κρατήσανε μέχρι τὸ ἀπόγευμα καὶ ὁ Λόχος καταλαμβάνει θέσεις σὲ κάτι χαρακώματα ποὺ εἶχαν φκιάσει οἱ δικοὶ μας στρατιῶτες στὴν περίοδο τῆς εἰρήνης, δεξιὰ καὶ ἀνωθεν τοῦ χωρίου Ἀργυροχώρι (ὅπως

ἐμεῖς στὸ Καλπάκι), γιατί ἡ θέση τοῦ ὑψώματος αὐτοῦ ἀπέχει περί τὰ 1000 μέτρα εὐθεία ἀπὸ τὰ σύνορα.

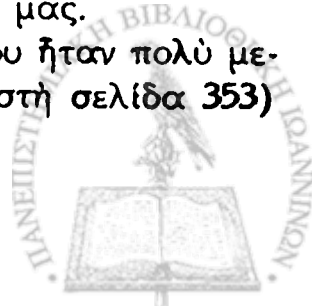
Ἦμουν γεμᾶτος λύπη γιὰ ὅλα αὐτὰ καὶ γιατί ἔχασα καὶ τὸ προωθημένο πολυβόλο πού εἶχα στοὺς θράχους τῆς πλαγιάς μὲ τὸν σκοπευτὴν Ντάγκαν ἀπὸ τὸ Βλαχῶρι. Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ γράψω δυὸ λόγια γιὰ αὐτὸ τὸ μεγάλο παλληκᾶρι τῆς Γκραμπάλας καὶ τῆς Μπούνας. Ὅπως εἶχαμε τοποθετήσει τὸ πολυβόλο ἀνάμεσα στὶς σχισμὲς ἐνὸς θράχου ἢ θέσης τοῦ ἦταν ἀρίστη, εἶχε ἀπεριόριστον θέαν καὶ προστασία συνάμα. Ἐκαμε θραῦσιν στοὺς Ἴταλοὺς. Ἐμεινα ἀρκετὴν ὥρα στὴ θέση αὐτὴ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μίλησα μὲ τὸν Ἀνθ)γὸν Διμοιρίτην τοῦ 9ου Λόχου Κ. Ράπτην· τὸ πῶς νὰ συμπτυχθεῖ πρῶτα αὐτὸς ὑποστηριζόμενος κυρίως ἀπὸ αὐτὸ τὸ πολυβόλο καὶ τὰ ἄλλα πού ἦσαν στὴν κορυφὴ τῆς πλαγιάς καὶ μετὰ νὰ προσπαθήσουμε ἐμεῖς νὰ συμπτυχθοῦμε μὲ τὸ πολυβόλο πού ἦταν πολὺ δύσκολη ἢ μετακινήσις του λόγῳ τοῦ θάρους καὶ τῆς μεγάλης ἀνηφόρας. Καὶ ἐνῶ ἐγὼ εἶχα ἀπομακρυνθεῖ καμιά 20ριά μέτρα μὲ κατεύθυνσιν τὴν κορυφὴν, ἕνα βλήμα Ἰταλικοῦ πυροβολικοῦ πέφτει ἀκριβῶς στὰ θράχια τοῦ πολυβόλου καὶ ἀκριβῶς μπροστὰ ἀπὸ τὴν κἀννη του, καὶ ὅλο ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ θράχου σκεπάσθηκε ἀπὸ καπνὸ! Κρύος ἰδρώτας μὲ ἔκοψε λέγοντας μέσα μου, πῶς κομμάτιασε καὶ τοὺς τρεῖς στρατιῶτες μου. Φωνάζω Ντάγκκα - Ντάγκκα, καὶ δέχομαι μιά ἀδύνατη ἀπάντησιν· καὶ

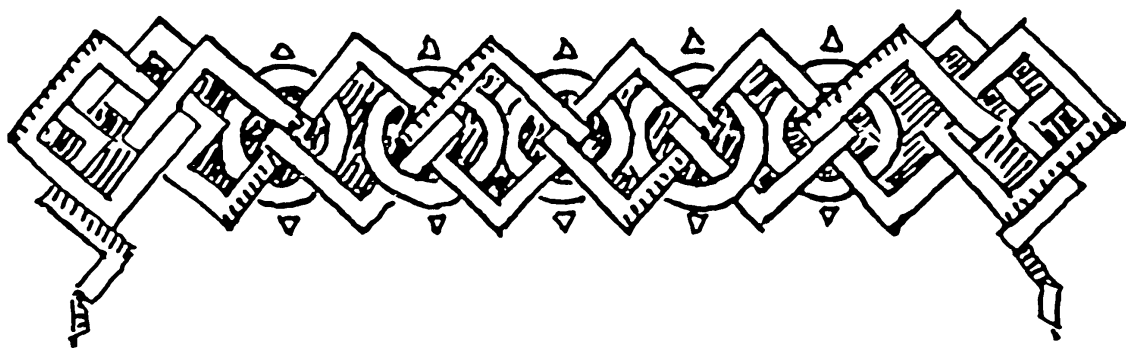
μὲ χίλιες προσπάθειες πάω στὰ θράχια καὶ εὐτυχῶς βλέπω τοὺς στρατιῶτες μου σκεπασμένους ἀπὸ πέτρες καὶ μὲ μικρὰ κτυπήματα στὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος καὶ στὰ χέρια λίγα αἵματα καὶ τὴν κἀννη τοῦ πολυβόλου στραβωμένην καὶ τὸν φλογοκρύπτην κατεστραμμένον καὶ τὸν ἡρωϊκὸν Ντάγκκα ζαλισμένον τελείως καὶ ἡ χλαίνη του ἦταν κατατρυπημένη ἀπὸ τὶς πέτρες καὶ σχεδὸν ὅλη του ἢ στολὴ ἦταν κατακίτρινη καθὼς καὶ τὸ κράνος του ἀπὸ τὴν σεδίτιδα πού εἶχε τὸ βλήμα. Ἐμεινα ἄφωνος πρὸς στιγμὴν. Εὐτυχῶς καὶ οἱ τρεῖς ἦσαν ζωντανοί! Ἀφοῦ μιλῆσαμε λίγο τοὺς παρεκίνησα σιγὰ - σιγὰ, ἀφοῦ ἐγκαταλείψουν τὸ κατεστραμμένο ἐνδοξο πολυβόλο νὰ συμπτυχθοῦμε ἕνας - ἕνας πρὸς τὴν κορυφὴν ὅπου εἶχε φθάσει ὁ Ἀνθ)γὸς Ράπτης τὸν ὁποῖον καὶ εἰδοποίησα διὰ φωνῆς νὰ μᾶς προστατεύει μὲ τὰ ὀπλοπολυβόλα του, πρᾶγμα πού ἔγινε, παρ' ὅλον ὅτι δεχόμεθα βλήματα πυροβολικοῦ καὶ ὄλμων ἀπὸ τὸν ἐχθρόν.

Ἦλθε τὸ ἀπόγευμα. Τελείωσαν κάπως οἱ παραπάνω περιπέτειες. Πιάσαμε τὴν κορυφογραμμὴν ὑπὸ τὸ σφοδρὸν πῦρ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ. Οἱ Λόχοι εἶχανε ἀρκετὲς ἀπώλειες ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν κατὰ κάποιον τρόπον σφαλμάτων, καὶ τὸ βραδάκι ἀντικατεστάθη ὁ 9ος Λόχος πού εἶχε διαλυθεῖ ἀπὸ ἕναν ἄλλον Λόχον τοῦ Συντάγματος Λαμίνας πού εἶχεν ἔλθει ἐν τῷ μεταξύ πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ σκληρὰ δοκιμαζομένου Τάγματός μας.

Ἡ στενοχώρια μου ἦταν πολὺ με-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 353)

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

Ιωάννινα – Πέντε Πηγάδια – Ανώγεια – Φιλιππιάδα

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΤΕΚΤΟΝΑ

Η σημερινή μας εκδρομή θα περάσουμε από την κοιλάδα που σχηματίζεται μεταξύ των βουνών, του Ξηροβουνίου και το Φλώριου και οριοθετείται από τις δυο πλευρές από τις Κοινότητες : Σκλήβανης, Βαρλαάμ, Αγίας Τριάδας, Πέρδικας, Πεστών, Τερρόβου, Ανωγείων και την διασχίζει η επαρχιακή οδός Ιωαννίνων – Πέντε Πηγαδιών – Πεστών – Κλεισούρας. Η κοιλάδα αυτή είχε ανέκαθεν στην τοπική ιστορία στρατηγική σημασία και κατά χρονικά ιστορικά διαστήματα έλαβαν χώραν σημαντικά πολεμικά γεγονότα μέσα σ' αυτή.

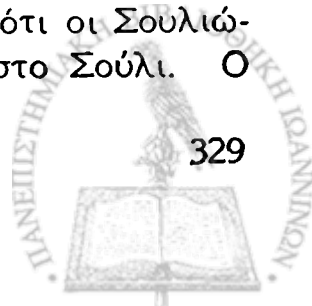
1. Στον αυχένα της στενωπού υπάρχουν δυο φρούρια. Το ένα ερειπωμένο και το άλλο σε πολύ καλή κατάσταση. Το πρώτο λέγονταν «Κάστρο του Κούρτ - Πασά» γιατί

περιβάλλονταν από κάστρο και μέσα υπήρχε χάνι και τα σωζόμενα ακόμα Πέντε Πηγάδια, από τα οποία πήρε την ονομασία και η περιοχή.

Κατά τους αρχαιολόγους χτίστηκε περί το 1760 για την προστασία και τη διανυκτέρευση των διερχομένων πεζοπόρων καραβανιών.

Το άλλο χτίστηκε περί το 1805 και όπως αναφέρει η παράδοση με την επίβλεψη Έλληνα μηχανικού, στην εποχή του Αλή Πασά. Είναι διώροφο με στοές για την αποθήκευση πυρομαχικών και με κελιά για το στρατωνισμό των φυλάκων της διόδου και της περιοχής.

2. Κατά το 1822 ο Χουρσίτ Πασάς πολιορκούσε τον Αλή Πασά και είχε συμφωνηθεί μεταξύ του Χουρσίτ και των Σουλιωτών που συμμετείχαν στην πολιορκία, ότι οι Σουλιώτες θα επέστρεφαν στο Σούλι. Ο

Χουρσίτ παρασπόνδισε και οι Σουλιώτες αποχώρησαν από την πολιορκία του Αλή. Τότε ο Μάρκος Μπότσαρης με δύναμη 1000 Σουλιωτών, επετέθηκε κατά εφοδιοπομπής Σουλτανικών στρατευμάτων που οδηγούσε 400 υποζύγια φέροντα στο στρατόπεδο των Ιωαννίνων πολεμοφόδια και τρόφιμα στο χωριό Κουμτζάδες και σκότωσαν τους 400 στρατιώτες και κυρίευσαν όλο το υλικό που το μετέφεραν στο Σούλι. Έπειτα ο Μάρκος Μπότσαρης επετέθηκε κατά του φρουρίου Πέντε Πηγαδίων και το κατέλαβε χωρίς μάχη και έτσι απέκοψε τη συγκοινωνία μεταξύ Ιωαννίνων — Άρτας — Πρέβεζας.

Μετά την νίκη αυτή των Σουλιτών ο Ισμαήλ Πασάς ανέθεσε στο Σελήμ Πασά και τον Χασάν Μπαλατατζή να ανακαταλάβουν το φρούριο των Πέντε Πηγαδίων και να ελευθερώσουν την Πρέβεζαν. Πράγματι ο Σελήμ Πασάς με στρατιωτική ήδύναμη 5000 Τουρκαλβανών επετέθησαν κατά του Φρουρίου που το κατείχε ο Μάρκος Μπότσαρης με τους 1000 Σουλιώτες, ο οποίος έμαθε εγκαίρως την επιδρομή των Τουρκαλβανών και έστησε ενέδρες κατ' αυτών.

Όταν οι Τουρκαλβανοί χωρίς προφυλάξεις πλησίασαν προς το φρούριο οι Σουλιώτες άρχισαν να τους χτυπούν από τα πολλά σημεία που ενέδρευαν και έγινε πραγματική σφαγή των Τουρκαλβανών, οι οποίοι άλλοι εφονεύονταν προ του φρουρίου, και άλλοι κρημνίζονταν στις γύρω χαράδρες στην προσπάθειά τους να σωθούν.

Το αποτέλεσμα της μεγάλης αυτής μάχης ήταν να αφήσουν οι Τουρκαλβανοί στο πεδίο της μάχης 500 πτώματα, το δε υπόλοιπο του στρατεύματος με τους δυο ηττημένους πασάδες διαλελυμένο επέστρεψε στο στρατόπεδο των Ιωαννίνων.

Η λεπτομερής αυτή περιγραφή είναι του ηπειρώτου ιστορικού Σπ. Παν. Αραβαντινού στο έργο του «Ιστορία του Αλή Πασά του Τεπελενλή», σελίδες 307—308. Την ίδια μάχη περιγράφει με λεπτομέρειες και ο στρατηγός Μακρυγιάννης στα Απομνημονεύματά του.

3. Στον άτυχο για μας τους Έλληνες πόλεμο του 1897 κατά της Τουρκίας και πάλι η κλεισούρα και το φρούριο των Πέντε Πηγαδίων ήταν στο προσκήνιο των πολεμικών γεγονότων.

Μετά την είσοδο των ελληνικών στρατευμάτων και στην Ήπειρο, όπως έγινε συγχρόνως και στη Θεσσαλία, συνεχίστηκε η προέλαση προς βορράν με κατεύθυνση προς τα Ιωάννινα με δύο φάλαγγες. Η μια ακολούθησε το φαράγγι της Κλεισούρας των Πέντε Πηγαδίων την 16 Απριλίου με το 1ον Τάγμα του 10ου Συντάγματος Πεζικού που διατάχθηκε να επιτεθεί και να καταλάβει το χωριό Κουμτζιάδες, που βρίσκεται στα νότια των Πέντε Πηγαδίων.

Το Τάγμα το πρωί της 11 Απριλίου άρχισε την επίθεσή του και έφτασε προ του φρουρίου των Πέντε Πηγαδίων, οπότε δέχτηκε σφοδρή αντεπίθεση Τουρκικών δυνάμεων. Το Τάγμα διεξήγαγε σκληρό αμυντικό αγώνα μέχρι τη νύχτα οπότε

αναγκάστηκε να υποχωρήσει εις τους Κουμτζάδες.

Την άλλη μέρα 12 Απριλίου έγινε νέα προσπάθεια του Τάγματος με 4 πυροβόλα αλλά απέτυχε προ της αντιστάσεως των Τούρκων.

Τότε η διοίκηση του Τάγματος διατάχθηκε να συμπυχθεί στην Άρτα.

4. Κατά τον πρώτο Βαλκανικό πόλεμο 1912—1913 και πάλι η Κλεισόουρα και το Φρούριο των Πέντε Πηγαδίων βρίσκονται στο προσκήνιο των πολεμικών γεγονότων.

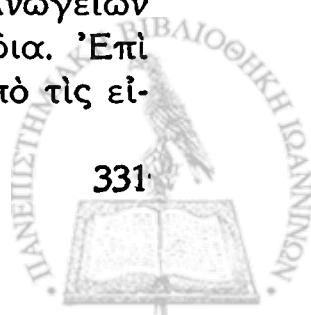
Αυτές τις σκληρές μάχες του Ελληνικού Στρατού κατά των Τούρκων, μετά την προέλασή του στο Ηπειρωτικό έδαφος, αφού πέρασε στα Ελληνοτουρκικά σύνορα που ήταν στο Γεφύρι της Άρτας, περιγράφει ο Ακαδημαϊκός Σπύρος Μελλάς, ως πολεμικός ανταποκριτής, στα Άπαντά του — τόμος 11, σελ. 363—365 — Εκδόσεις Μπίρης:

«Στις έφτά του Όκτώβρη έγινε αναγνώριση από τὸ χωριὸ Χαλκιάδες πρὸς τὴ γέφυρα Καλογήρου ἀπὸ τὸ λοχαγὸ τοῦ ἐπιτελείου Ἀντωνιάδη καὶ τὸν ἔφεδρο ἀνθυπολοχαγὸ Χοϊδᾶ. Οἱ Τούρκοι ἀφοῦ τοὺς ἄφησαν καὶ πλησίασαν ὡς χίλια πεντακόσια μέτρα, τοὺς χτύπησαν μὲ κανόνια καὶ μυδραλλιοβόλα, πλήγωσαν τὸ Χοϊδᾶ καὶ σκότωσαν ἕναν ἀπὸ τοὺς συνοδοὺς στρατιῶτες. Ἀκολούθησε μάχη, πού τὰ ἑλληνικά τμήματα ἐκτοπίσανε τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὶς θέσεις τους καὶ κατάλαβαν τὴν Κιάφα καὶ τὴ στενωπὸ τῶν Κουμουτσάδων. Ὁ ἀγῶνας, ὅμως, συνεχίστηκε σκληρὸς καὶ ἀμφίροπος στὴν ἔξοδο τῶν στενῶν,

ἀπὸ ἡρωϊκοὺς λόχους εὐζώνων ὄλη τὴν ἡμέρα στὶς δέκα καὶ στὶς ἔντεκα τοῦ Ὀκτώβρη. Τὴ νύχτα, ὅμως, οἱ Τούρκοι, μὲ αἰφνιδιαστικὴ ἀντεπίθεση μὲ δυνάμεις ὑπέρτερες, κατὰφεραν νὰ ἐκτοπίσουν τοὺς εὐζώνους ἀπὸ τὴ στενωπὸ καὶ τοὺς ἄλλους δικoὺς μας ἀπὸ τὰ ὑψώματα τῆς Κιάφας. Ὁ ἀγῶνας μάνιαζε ὄλη τὴ νύχτα ὡς τὸ Γρίμποβο. Οἱ δικοὶ μας τὰ χαράματα, μὲ θυελλώδη ἀντεπίθεση, ἔδιωξαν τέλος τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὶς θέσεις πού εἶχαν καταλάβει. Σ' αὐτὴ τὴ νυχτομάχη ἔπεσε ὁ λοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ Ροδόπουλος καὶ πληγώθῳηκε ὁ λοχαγὸς Σπυριδάκης. Οἱ δὲ Τούρκοι ἄφησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης νεκροὺς ἑβδομήντα καὶ πολλοὺς τραυματίες.

Ὁ ἀγῶνας ἐξακολούθησε μ' ἀκόμα μεγαλύτερη ὄρμη καὶ στὶς δώδεκα τοῦ Ὀκτώβρη, ὥσπου τέλος οἱ Τούρκοι ἔχασαν οριστικὰ τὴν Κιάφα, πού ἄλλαξε πολλές φορές κύριο κατὰ τὴν τριήμερη αὐτὴ πεισματωδέστατη μάχη. Ὄταν ὁ νυχτερινὸς ἀγῶνας γύρω ἀπὸ τοὺς Κουμουτσάδες, εἶχε ἀποκορυφωθεῖ, ξέσπασε ἡ ὄργη τῶν Τούρκων ἐναντίον τῶν ἀμάχων κατοίκων τοῦ χωριοῦ: Μπῆκαν στὰ σπίτια, πῆραν εἰκοσιπέντε νέους, τοὺς δέσανε μὲ σκοινιά, τοὺς πῆγαν στὸ πεδίο, τῆς μάχης κι' ἐκεῖ τοὺς σκότωσαν μὲ μπαταριὲς ἀπὸ πίσω. Δὲ γλύτωσαν παρά μονάχα δύο, πού προσποιήθηκαν τοὺς νεκροὺς.

Στο μεταξύ συνεχίζονταν οἱ μάχες στὴν περιοχὴ τῶν Ἀνωγείων καὶ πρὸς τὰ Πέντε Πηγάδια. Ἐπὶ μιὰ περίπου ἑβδομάδα — ἀπὸ τὶς εἰ-

κοσιδύο ως τις είκοσιοχτώ του Ὀκτώβρη — δέν ἔπαψαν νύχτα καὶ μέρα οἱ σκληροὶ ἀγῶνες γύρω ἀπὸ τὸ φρούριο καὶ τὰ ὑψώματα τῶν Πέντε Πηγαδιῶν. Οἱ Τούρκοι, μ' ὄλες τις λυσσασμένες ἀντεπιθέσεις τους, δὲ μπόρεσαν νὰ κρατηθοῦν. Καὶ τὸ φρούριο καὶ τὰ ὑψώματα πέρασαν τελικὰ στὰ χέρια τοῦ στρατοῦ. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, μετὰ ἐφτάωρη πεισματώδη μάχη, τὰ ἑλληνικὰ τμήματα κατέλαβαν τὸ Μέτσοβο κι' ἔστησαν τὴν κυανόλευκη στὸ φρούριό του, στὶς δυὸ τοῦ Νοέμβρη».

Ἔτσι γινόταν, με βραδύ ρυθμό ἡ κατάληψη καὶ ἡ προέλαση πρὸς τὰ Γιάννινα, τὴ ζώνη τῆς κύριας ἀμύνας τῶν Τούρκων.

Ἐνῶ δε οἱ μάχες συνεχίζονταν στὴν περιοχή τῶν Ἀνωγείων, καὶ πρὸς τὰ Πέντε Πηγάδια, ὁ ἑλληνικὸς Στρατὸς σημείωσε καὶ ἄλλη μια σημαντικὴ ἐπιτυχία με τὴν κατάληψη τῆς Λετορράχης ποὺ πάρθηκε με τὴν εὐζωνικὴ λόγχη, στοίχισε ὅμως διακόσιους εὐζώνους ἐκτὸς μάχης.

Οἱ Τούρκοι φεύγοντας ἀφήσαν ἐφτά κανόνια καὶ μεγάλη ποσότητα πολεμικοῦ υλικοῦ.

Τὴν 1 Δεκεμβρίου ὁ Στρατηγὸς Σαπουντζάκης τηλεγραφοῦσε στὴν Κυβέρνηση Βενιζέλου:

«Σήμερα οἱ Τούρκοι υποχωρήσαντες ἐκ Πεστών καὶ καθ' ὅλην τὴ γραμμὴν κατέφυγον εἰς τὰ περὶ τὰ Γιάννινα οχυρά αὐτῶν. Ὁ υπ' ἐμὲ στρατὸς κατέλαβε θέσεις ἐναντὶ τῶν οχυρῶν τούτων».

Ὁ Σαπουντζάκης, μετὰ τὴν υποχώρηση τῶν Τούρκων ἀπὸ τὴν Κιάφα, διέταξε τὰ προχωρημένα τμήματά του νὰ κατεβοῦν ἀπὸ τὸ Γρίμποβο καὶ νὰ καταλάβουν τὴν Φιλιππιάδα. Ὁ ἑλληνικὸς Στρατὸς μῆκε στὴν πόλη στὶς 12 τοῦ Ὀκτώβρη τὸ ἀπόγευμα, ἐνῶ σκληροὶ ἀγῶνες συνεχίζονταν στὴν περιφέρεια τῶν Ἀνωγείων».

Κάντε ἓνα δῶρο στοὺς Πνευματικούς σας Φίλους. Μιὰ ἐτήσια συνδρομὴ (1500 δραχμῶν) στὸ Περιοδικὸ τῆς Ἑταιρείας. Θὰ τὸ θεωρήσουν ἓνα εὐχάριστο ξάφνιασμα. Καὶ ἡ Ἑταιρεία θὰ συνεχίσει τὸ Ἑπειρωτικὸ τῆς ἔργο.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΡΑΓΙΚΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΤΟΥ Μ. ΑΝΑΓΝΟΣ Η΄ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟΥ ΕΡΜΗ ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΥ

(Συνέχεια προηγουμένου)

Ἡ ἰδίᾳ ἔφημερίς, ἦν διατηρεῖ εἰς τὸ προσωπικόν ἀρχεῖον ὁ κ. Μάνθος Κ. Οἰκονόμος, εἰς ἕτερον φύλλον αὐτῆς, ἀναφέρει συνοπτικῶς τὴν βιογραφίαν τοῦ μεγάλου φιλανθρωπίου.

Ἐν Ἀμερικῇ, ἀναγράφεται σὺν τοῖς ἄλλοις, ὁ Ἀναγνωστόπουλος προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Χάου «ὡς γραμματεὺς ἅμα καὶ οἰκοδιδάσκαλος» τοῦ μεγάλου ἐκείνου προστάτου του.

Ἐκεῖ ἐγνώρισεν ὡς διδάσκαλος τὴν μετέπειτα ἀλησμόνητον σύντροφον τοῦ θίου του, τὴν περικαλλεστάτην τῆς Ἀμερικῆς γυναῖκα καὶ μίαν τῶν λογιωτάτων τῆς, τὴν Ἰουλίαν θυγατέρα τοῦ Χάου, ἣτις ὡς σύζυγος αὐτοῦ κατηύφρανε καὶ κατηγάϊσε, τὸν βίον τοῦ Ἀναγνωστοπούλου ἐπὶ 16, ἂν μὴ πλανώμεθα ἔτη».

Καὶ ἐν συνεχείᾳ: «Τὸν Χάου ἀποθανόντα διεδέχθη ὁ Μιχ. Ἀναγνωστόπουλος ἐν τῇ διοικήσει τῆς Σχολῆς τῶν Τυφλῶν ἐν Βοστώνῃ, ἦν ὁ ἕξοχος Ἡπειρώτης κατέστησε τὸ ἐν τῷ κόσμῳ τελειότατον τῶν ὁμοίων ἰδρυμάτων».

Περὶ τοῦ δραματικοῦ τέλους τοῦ ἐκλεκτοῦ Ἡπειρώτου εἶχε γράψει

καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένη ἑβδομαδιαία ἔφημερίς «Ὁ Πύρρος» (29 Ἰουνίου 1906), ἦν ἔθεσεν ἀνεπιφύλακτως εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ γράφοντος ὁ Ἡπειρολάτρης Μάνθος Κ. Οἰκονόμος.

Τὸ σχετικόν δημοσίευμα ἔχει οὕτω:

Πῶς ἀπέθανεν

ὁ Μ. Ἀναγνωστόπουλος

(Τοῦ ἀνταποκριτοῦ)

Ἐν Τούρνῳ Σεβερίνῳ, 18 Ἰουνίου

Ἔρχομαι μετὰ παλλούσης καρδίας καὶ ἄκρας συγκινήσεως νὰ σᾶς ἀναγγεῖλω τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου εὐεργέτου τῆς πατρίδος μας Μιχ. Ἀναγνωστοπούλου καὶ τὰ τῆς κηδείας του. Ὁ μακαρίτης ἀπεβίωσε προχθὲς τὴν Παρασκευὴν 16ην τρέχοντος ὥραν 4ην τὸ πρωῖ εἰς τὰ ἐξημερώματα. Ἀπέθανεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «ΕΥΡΟΠΑ» τοῦ θείου του κ. Κώστα Παναγιωτέσκου.

Σημειωτέον ὅτι ἡ πληροφορία αὕτη ἔρχεται εἰς ἀντίφασιν μὲ τὰ ἀναγραφέντα ἐν τῷ «Ἀγῶνι», ἐν ᾧ λέγεται ὅτι ὁ Ἀνάγνος ἀπεβίωσε εἰς τὴν κλινικὴν τοῦ Γκρονέσκου καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ μετεφέρθη εἰς τὸ ξενοδοχεῖον καὶ «ἐκεῖθεν εἰς τὸν Ναὸν τοῦ νεκροταφείου».

«Τὸ ἑσπέρας αὐθημερόν», συνεχί-

ζει ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Πύρρου, «αἱ ἐνταῦθα Ἀρχαὶ δὲν ἄφησαν νὰ ξενυκτῆσῃ ὁ νεκρὸς ἐν τῷ ξενοδοχείῳ καὶ τὸν ἔστειλαν ἔξω εἰς τὸ Νεκροταφεῖον εἰς τι δωμάτιον, ἐνθα γίνονται αἱ νεκροψίαι καὶ ἔμεινεν ὁ δυστυχὴς ἐκεῖ καθ' ὅλην τὴν νύκτα μόνος του, χωρὶς φῶς καὶ χωρὶς κηρία, καὶ ὅταν τὸν μετέφεραν ἐκ τοῦ ξενοδοχείου εἰς τὸ Νεκροταφεῖον τὸν ἔφεραν μὲ μίαν παλαιοάμαξαν νεκρικήν, μὲ δύο ἄλογα, καὶ οὐδεὶς ἐκ τῶν ἡμετέρων εἰδοποιήθη ὅπως τὸν συνοδεύσωμεν μέχρι τοῦ νεκροταφείου. Τὴν ἐπαύριον ὅμως δηλαδὴ χθὲς τὸ Σάββατον ἅπαντες οἱ ἐνταῦθα ὁμογενεῖς ἐν σώματι μετέβημεν εἰς τὸ Νεκροταφεῖον καὶ τὸν συνωδεύσαμεν μέχρι τοῦ τάφου περὶ ὥραν 5 μ.μ., ἀλλ' ὅμως μετὰ μεγάλης συγκινήσεως σᾶς λέγω ὅτι τοιαύτη κηδεία οὔτε εἰς τὸν ἐλάχιστον ἄνθρωπον θὰ ἐγίνετο. Τί νὰ σᾶς εἶπω, οὔτε στέφανα κατετέθησαν, οὔτε κηρία εἶχον διὰ τοὺς ἱερεῖς, οὔτε μανδήλια, οὔτε κἂν τίποτε».

Καὶ ὁ ἀρθρογραφῶν θεωρεῖ ὑπεύθυνον διὰ τὰς παραλείψεις αὐτὰς ὁμογενῆ τινα καλούμενον Ἀναστασίου. Διατί; Ἄγνωστον.

Ἀναμφιβόλως, ὁ πνιγηρὸς ἀνθελληνικὸς ἄνεμος ὁ ἐπικρατῶν εἰς Ρουμανίαν ὁπόταν ἐφονεύθη ὁ Ἀνάγνος, οἱ διωγμοὶ οὓς τὸ ἐπίσημον κράτος εἶχεν ἐξαπολύσει κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ φοβία ἣτις εἶχε καταλάβει τοὺς ὁμογενεῖς, νὰ μὴ ἐπέτρεψαν εἰς αὐτοὺς νὰ ἀγοράσουν τὰ χρειώδη διὰ τὴν κηδεῖαν προσώπου θεωρουμένου ὑπόπτου ὑπὸ τῶν Ἀστυνομικῶν Ἀρχῶν.

Διστάζομεν δὲ νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι δὲν ἐκλήθησαν εἰς ἀνάκρισιν ὑπὸ τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας, οἱ ἐπιδείξαντες κάποιον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν «παλιοέλληνα», ὅπως συνήθιζον νὰ ἀποκαλοῦν ὑβριστικῶς οἱ Ρουμάνοι τοὺς ὁμοεθνεῖς μας.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν σημειωθεισῶν κατὰ τὴν κηδεῖαν «ἀνορθογραφικῶν», ἡ δολοφονία τοῦ Μιχ. Ἀναγνωστοπούλου ἀποτελεῖ ἀνεξίτηλον κηλίδα εἰς τὰ χρονικά τῆς ρουμανικῆς Ἱστορίας.

ΘΛΙΨΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΠΙΓΚΟΝ

Θλίψιν καὶ ὀδύνην προῦκάλεσεν ἐν Ἠπιείρῳ καὶ Ἰδίᾳ εἰς τὸ Πάπιγκον ὁ θάνατος τοῦ εὐκλεοῦς ἐπιστήμονος, ἅμα δὲ καὶ φιλανθρώπου.

Τὸ πένθος εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ ἦτο γενικόν, καθ' ἃ ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἀγών».

«Τὰ σχολεῖα ἐκλείσαν ἐπὶ τριήμερον, ὁ κῶδων ἤχει πενθίμως, καὶ οἱ ἐξῶσται τῶν σχολείων ἐκαλύφθησαν διὰ μαύρου πέπλου, πάντες μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἠπόρουν διὰ τὸν αἰφνίδιον θάνατον αὐτοῦ, καὶ ἐλυπήθησαν ἔτι πλείοτερον, διότι ὁ αἰμίμηστος εἶχε σκοπὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἀμερικὴν, καὶ νὰ ἐγκατασταθῇ ὀριστικῶς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, μάλιστα ἐσκόπει νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ τὸ Πάπιγκον. Τὴν δὲ 25 Ἰουνίου ἐτέλεσεν ἡ κοινότης μνημόσυνον δημοτελέστατον καθ' ὃ παρήσαν πάντες ἀνεξαρτήτως ἡλικίας καὶ φύλου, ἔστησεν αὐτῷ κενοτάφιον πένθιμον, καὶ ἐστεφάνωσεν τὴν μνήμην αὐτοῦ διὰ καταλλήλου προσλαλιάς διὰ τοῦ ἐφόρου

κ. Γ. Τσιωτίδου, ἐν ᾧ ὁ ἰατρὸς Κ. Κυρτσίδης καὶ ὁ διδάσκαλος Θ. Βέτσης ἐξεφώνησαν τὴν κατάλληλον νεκρολογίαν· μετὰ τὸ πέρασ τοῦ μνημοσύνου ὁ ἐξάδελφος του ἀειμνήστου κ. Δ. Τσέλιος μετὰ τῶν λοιπῶν ἐφόρων ἐδέχθη τὰ συλλυπητήρια τῆς κοινότητος».

Καὶ ἡ ἐφημερίς καταλήγει: «Ἀποθνήσκων ὁ μεγάτιμος ἀνὴρ ἐλυπεῖτο διότι δὲν ἐπέζησε νὰ καταθέσῃ συμπληρωματικῶς τὸ ἀπαιτούμενον ἱκανὸν ποσὸν πρὸς λειτουργίαν τῆς Σχολῆς συμφώνως τῷ κανονισμῷ τῶν Καλλινείων Σχολείων τῷ ἐν τῇ Ἰ. Συνόδῳ ἐπικυρωθέντι. Ἀποθνήσκων εἶπεν, ὅτι ἔχει ἐπίσημον διαθήκην κατατεθειμένην ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῆς Βοστώνης, τῆς ὁποίας τὸ περιεχόμενον ἄγνωστον.

Οὕτως ἐτερμάτισε τὸν βίον περιέργως καὶ ἀδίκως γενόμενος θυμὰ τοῦ ρωμουνικοῦ, φανατισμοῦ μία συμπαθεστάτη μορφή, ἐν ἐπίλεκτον τέκνον τῆς Ἠπείρου, εἰς μέγας τῆς Ἀμερικῆς φιλόανθρωπος, ὁ Μιχ. Ἀναγνωστόπουλος».⁴

Ἐπειδὴ τὸ Ρουμανοκουτσοβλαχικὸν ὑπῆρξε ἀφορμὴ λυσσαλέων ἀνθελληνικῶν ἐκδηλώσεων εἰς Ρουμανίαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν ἀποσπάσματα τινὰ ἐκ συγγραμμάτων διακεκριμένων Ἑλλήνων ἱστορικῶν καὶ στρατιωτικῶν

4. Κατὰ τῷ ἔτει 1937 τὰ ὑπῆρξάν τῷ Μ. Ἀναγνωστόπουλου μετηνέχθησαν εἰς Κόρινθον καὶ ἐνταφιετήθησαν εἰς ἀπέριττον τάφον.

ἐν σχέσει μὲ τὸ πολύκροτο τοῦτο ζήτημα.

Οὕτω ὁ μέγας ἱστορικὸς Παῦλος Καρολίδης, δεῦτερος τῇ τάξει μετὰ τὸν Κ. Παπαρρηγόπουλον γράφει ἐπὶ λέξει: «Μόνη ἡ μεγαλομανῆς πολιτικὴ τῶν Βλαχομολδαυῶν τῶν χρόνων ἡμῶν ἰσχυρίσθη, ἐναντίον τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας καὶ τῆς περὶ τὰς γλώσσας ἐπιστήμης, ὅτι οἱ Ἀρρωμᾶνοι εἰσὶν ἄποικοι τῶν δῆθεν Ρουμάνων τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας καὶ ἐφαντάσθη νὰ χρησιμοποίησῃ αὐτοὺς πρὸς ἐπέκτασιν καὶ ἐμπέδωσιν τῆς Ρουμανικῆς πολιτικῆς ροπῆς ἐν Ἑλληνικαῖς χώραις καὶ διὰ τῆς τοιαύτης ροπῆς παρασκευάσῃ διὰ κατακτῆσεως τῶν εἰρημένων χωρῶν τὴν ἰδρυσιν μεγάλης αὐτοκρατορίας Ρουμανικῆς ἐν Ἀνατολῇ ὡς κληρονομίας καταληφθείσης ὑπὸ τῶν Ρωμαίων τοῖς ψευδαπογόνοις αὐτῶν Ρωμούνοις, μὴ προσέχουσα εἰς τὴν ἀναμφήριστον ἱστορικὴν ἀλήθειαν ὅτι μόνος ἀληθῆς κληρονόμος καὶ τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ πολιτικοῦ μεγαλείου τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ρωμαϊκῆς ἦτοι Ἑλληνορωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἐστὶν ὁ τό ὄνομα Ἑλλήνων ἅμα καὶ Ρωμαίων φέρων Ἑλληνικὸς λαὸς ὁ νῦν ἔτι ἐθνολογικῶς κρατῶν, πλὴν τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ ἀπάσης τῆς ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρι Ταινάρου Ἑλληνικῆς Χερσονήσου».

(Ἐν «Σύγχρονος Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν λοιπῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς», Ἐν Ἀθήναις 1924, τ. 4ος, σελ. 159).

Εἶτα ὁ Γ. Θ. Φεσσόπουλος λέγει τὰ κάτωθι:

«Εἶναι γνωστὸν ὅτι οὐχὶ ἡ γλῶσσ-

σα, ἀλλ' ἡ ἔθνικὴ συνείδησις καὶ ἡ συνταύτισις ἰδεωδῶν καὶ παραδόσεων ἀποτελοῦσι τὰ μόνον στοιχεῖα πρὸς κατάταξιν τῶν φυλῶν εἰς ἔθνη.

...πλείστοι Τούρκοι τῆς Κρήτης ἰδίως δὲν γνωρίζουσι παρὰ μόνον τὴν Ἑλληνικὴν, πλείστοι Ἕλληνες τῆς Ἀσίας ἰδίως δὲν γνωρίζουσι παρὰ μόνον τὴν Τουρκικὴν, ὁ Μητρούσης τέλος εἰς τὴν Βουλγαρικὴν τὴν μόνην γλῶσσαν τὴν ὁποίαν ἐγνώριζεν ἐκράυγασε πίπτων «Ζήτω ἡ Ἑλλάς».

Τὴν ἰσχυρὰν αὐτὴν ἀλήθειαν λησμονοῦσα, κολακευομένη νὰ παίξῃ ἐνεργὸν πρόσωπον ἐν τῇ Βαλκανικῇ καὶ ὠθουμένη ὑπὸ τῶν... ξένων ἐπιρροῶν ἢ Ρουμανία, ἀναλαμβάνει νὰ κατακτήσῃ τὴν Μακεδονίαν ἀντὶ νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν τῆς εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ὀργάνωσιν ὅπου τὰ πάντα εἶχε νὰ οἰκοδομήσῃ».

(Ἐν «Ἡ Ἑλλάς εἰς τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912—1913», Ἐν Ἀθήναις 1925, τ. Α', σελ. 41).

Ἐν τέλει ὁ Κ. Ι. Μαζαράκης - Αἰνιάδης, ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ τὸ τίτλοφορούμενον «Ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν» Θεσσαλονίκη 1963, σελ. 32, 33) ἀναφέρει:

«Ἡ ρουμανικὴ προπαγάνδα ἔβλαψε τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Μακεδονίας πλείοτερον καὶ αὐτῆς τῆς βουλγαρικῆς, κυρίως διότι ἐπροστατεύετο φανερὰ παρὰ τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως, ὡς μὴ φοβουμένης παρ' αὐτῶν ρουμανικῶν ἔθνικὸν κίνημα καὶ τὰ τοῦ Κράτους, οὔτε καὶ ἐδαφικὰς ἀξιώσεις. Εἶναι ζήτημα ἂν μεταξὺ ἑκατὸν χιλιάδων θλαχο-

φώνων αἱ δέκα χιλιάδες ἦσαν ρουμανίζοντες. Ἐπροξένουν ὁμως τοιοῦτον θόρυβον, διέθετον τόσον χρῆμα καὶ κατεῖχον διὰ νομάδων ποιμένων τὰς πλείστας διαβάσεις εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη, ὅθεν διήρχοντο ἀντάρται. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ καταδόται, αὐτοὶ οἱ τροφοδόται τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν, πρὸς ἃς εἶχον συμμαχήσει, αὐτοὶ κατεῖχον τὰ γιατάκια (λημέρια) των, αὐτοὶ ἦσαν ὀδηγοὶ τῶν καταδιωκτικῶν ἀποσπασμάτων, οὕτως εἰπεῖν οἱ ἀστυνόμοι, καὶ τὰ γραφεῖα τῶν πληροφοριῶν των ἔπαιζον τὸν ρόλον τῶν Λεβαντίνων παρὰ τοῖς Συμμάχοις κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἐν τῇ Ἀνατολῇ μὲ ἴσον μῖσος πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὡς ἀρνησιπάτριδες, καὶ μὲ ἴσην εὐφυΐαν».

«...Δεν πρέπει νὰ ἀπορήσῃ τις ὅτι διὰ νὰ ἐξουδετερώσωμεν τοὺς Βουλγάρους ἔπρεπε ν' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τοὺς ρουμανίζοντας, διότι αὐτοὶ κατεῖχον τρόπον τινα μίαν οὐδετέραν ζώνην μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Βουλγάρων. Αὐτοὶ ἔπρεπε νὰ τρομοκρατηθοῦν (σ.σ. παταχθοῦν) πρῶτοι διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κυριαρχουμένην ζώνην. Ὅλοι αἱ καταστροφαὶ ἑλληνικῶν Σωμάτων παρὰ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς προδοσίας τῶν ρουμανίζόντων.

Ὁ Μῆτρος Βλάχος ἐπρόδωσεν εἰς τοὺς Τούρκους τὴν παρουσίαν τοῦ Παύλου Μελά εἰς τὴν Στάτισταν. Ὁ Ἄγρας (ἀξιωματικὸς Τ. Ἀγαπηνός), τύπος γενναίου καὶ ἰ-

δεολόγου νέου, έμαρτύρησε και έ-
κρεμάσθη παρ' αυτών.

Οί Μωραίτης και Δραγκόπουλος
διά παρομοίας προδοσίας έφονεύ-
θησαν εις Λειβάδια Καρατζόβας. Οί
ρουμανίζοντες του Πατατσίν (Μορι-
χόβου) έπετέθησαν κατά του Σπυ-
ρομήλιου και τον έτραυματίσαν.
Το Σώμα μου (καπεταν 'Ακρίτα)
όργανωθέν θραδύτερον, αυτών τας
προδοσίας έφοβείτο.

Αί μάχαι τής Σουμπανίτσας εις
το Βέρμιον όρος, τής Γκολεστάνης
εις Περισόρι και άλλαχου όφείλον-
ται εις ρουμανικας προδοσίας των
παρά την Βέροϊαν και Νάουσαν
ρουμανιζόντων νομάδων (Δόλια-
νης Σελίου)».

Φρονοῦμεν ότι το «Ρουμανομακε-
δονικόν» εάν δέν έπολιτικοποιείτο,
ουδέποτε θα έλάμβανε τας διαστά-
σεις άστινας απέκτησεν. Καί έπολι-
τικοποιήθη τή ύποδειξει του βασι-
λέως Καρόλου Α' (έκ τής δυνα-
στείας Χοχεντζόλερν - Σιζκμανρίγ-
κεν), ίνα μή έχει έστραμμένην την
προσοχήν της ή έν Ρουμανία κοινή
γνώμη εις τους έν Τρανσυλβανία

οϊκοῦντας Ρουμάνους, οίτινες κατά
τας άπόψεις των έν Βουκουρεστίω
ιθυρόντων έπιέζοντο υπό των Οὔγ-
γρων.

Τήν αλήθειαν ταύτην απέκάλυψε
κατά το έτος 1903 και ό Ρουμάνος
πολιτικός ΚΟΓΑΛ' ΝΙΣΕΑΝΟΥ όσ-
τις εις τι δημοσίευμά του έλεγεν:
«Έκαστος λαός έχει ανάγκην να
άντλη τας σκέψεις και τους έθني-
κούς πόθους του από έν ιδεώδες.
"Αν έγκαταλίψωμεν τας έν Μακε-
δονία ενεργείας μας, ό λαός θα έ-
στρεφε το ενδιαφέρον του προς τους
έν Τρανσυλβανία αδελφούς μας
Ρουμάνους. 'Αλλά αι σχέσεις ήμων
μετά τής Αυστρίας θα έταράσσοντο
φυσικώς εκ τούτου όπερ πάση θυ-
σία κατά τας παρούσας περιστά-
σεις δέον να άποφύγωμεν. "Ενεκα
τούτου, είναι αναγκαίον να διευθύ-
νωμεν προς το παρόν την προσο-
χήν του Ρουμανικού λαου προς την
Μακεδονίαν» ('Εν Α. Κ. 'Ανεστοπού-
λου «Μακεδονικός άγών» 1903 —
1908, Θεσσαλονίκη 1965, σελ. 438).

Διά τον 'Ελληνισμόν πάντως το
«Ρουμανομακεδονικόν» έσχεν πλεί-
στας όσας δυσαρέστους συνεπειας.

Οἱ μοιριολογίστριες καὶ τα μοιριολόγια

† ΤΟΥ ΔΗΜ. Σ. ΔΑΝΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Καὶ τώρα, θὰ παραθέσουμε ἐδῶ ὄσα μοιριολόγια καταφέραμε νὰ συγκεντρώσουμε.

Ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι δικά μας ἀνάθυμῆματα, ὅπως τὰ διαβάσαμε ἢ τὰ ἀκούσαμε κάποτε ἀπὸ τοὺς ὀργανοπαῖχτες τοῦ τόπου μας, ποὺ ἐκάλυπταν τὰ κενὰ σὲ κάποιο πανηγύρι ἢ γλέντι στὸ χωριό, ἢ ποὺ ἀποτελοῦσαν τὴν ἔναρξη αὐτῆς τῆς διασκέδασης. Ἄλλα ἀπὸ τίς μοιριολογίστριες δὲ μπορέσαμε νὰ κρατήσουμε προσωπικὰ τέτοιες ἐμπειρίες.

Στὴ συνέχεια, θὰ καταχωρίσουμε ὄσα ἄλλα δανειστήκαμε ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ κατὰ καιροὺς δημοσίεψε ἡ τοπικὴ μας ἑφημερίδα «Τὸ Ζαγόρι» μας ἀπὸ τὴν εἰδικὴ στήλη τους «Ζαγορίσια Δημοτικὰ τραγούδια» τοῦ Κώστα Βαρζώκα, ποὺ εἶχαν κάποια σχέση μὲ τὰ «νεκρικὰ καὶ τὸν πένθιμο γιορτασμό τους», καὶ ἀκόμα:

Ὅσα ἄλλα πήραμε ἀπὸ τὰ «Ἡπειρωτικὰ Δημοτικὰ τραγούδια» τοῦ Ἰνστιτούτου Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν (Ἐκδόσεις Πύρρος) Ἀθῆναι 1959.

Ἀρχίζουμε λοιπόν.

Α' ΑΠΟ ΤΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ ΑΝΑΘΥΜΗΜΑΤΑ

1) Ἡ τ ρ υ γ ό ν α.

— Αὐτοῦ ψηλά ποὺ πιρπατεῖς,
τρυγόνα μωρὴ τρυγόνα

κὶ χαμπηλά λουϊάζεις,
τρυγόνα μὴ σκανιάζεις.

— Μὴν εἶδεις τὸν ἀφέντη μου,
τρυγόνα, μωρὴ τρυγόνα,
τὸν ἀγαπητικό μου,
τοῦ φίλου τὸ δικό μου;

— Ἰψές, προυψές τὸν εἶδαμαν,
τρυγόνα, μωρὴ τρυγόνα,
στοὺς κάμπους ξαπλουμένου
(ἢ στὸ αἷμα βουτηγμένο),
μαῦρα πουλιὰ τὸν ἔτρουγαν,
τρυγόνα, μωρὴ τρυγόνα,
κὶ μαῦρα χιλιδόνια τὸν τριγυρίζαν
(κὶ ἄσπρα τὸν τριγυρίζαν)

— Φᾶτι, πουλάκια μ' φᾶτι μι,
τρυγόνα, μωρὴ τρυγόνα,
κὶ γίνετε νισάφι, τρυγόνα μου
καημένη, μὴ στέκεις μαραμένη.

2) Ὁ Ζ α φ ε ί ρ η ς.

Ζαφείρη μ' κουντουστρόγγυλι κὶ
κουντουμαζιμένι,
ἄφ'κὶς τὰ σπίτια σ' χάρβαλα,
τοὺς φούρνους γκριμισμένους,
ἄφ'κὶς κὶ τὴν κουριμαδιά
μὲ τὴν κοιλιά στοῦ στόμα.
Χουρτάριασι ἢ πόρτα σου
κὶ φύτρουσι τριφύλλι,
ἄσχῆμινι τοῦ σπίτι σου,
γκριμίστηκαν οἱ φούρνοι.
Σκούζουν τ' ἀχούρια γι' ἄλογα,
νοντάδισ γι' ἀφιντάδισ.
Ἰσκούριασαν οἱ κλειδαριές
κὶ μαύρισαν οἱ πόρτις.

— Ζαφείρη μ', ποῦν' τοῦ σπίτι σου;
ποῦν' τοῦ νοικοκυριό σου;
Φουνάζει ἡ γυναίκα σου,
κὶ σκούζουν τὰ πιδιά σου.
Τώρα ποῦρθι ἡ "Ανοίξει κὶ γέμ'σι
ἡ γῆ σ' λουλούδια,
σοῦ λύσαμαν τὰ πόδια σου,
σοῦ λύσαμαν τὰ χέρια.

— Γιά σηούκ (σήκω), γιά σηούκ.
Ζαφείρη μου, ξύπνα ἀπὸ τὸν
ὑπνου,
σηούκου, κὶ τρέξι γλήουρα,
γλήουρα νὰ μᾶς πιάκεις.

3) Μ α ρ ι ό λ α .

Σήκου, Μαριόλ' ἀπὸ τῆ γῆ,
κὶ ἀπὸ τοῦ μαύρου χῶμα,
Μαρούσιου μου.

— Με τί πουδάρια οὐ μαύρους νὰ
σ' κουθῶ

κὶ χέρια νὰ πατήσου,
Μαριόλα μου;
Κάνι τὰ χέρια σου τσαπιά,
τις ἀπαλάμις φτιάρια,
Μαριόλα μου.

— Ρίξι τοῦ χῶμα ἀπὸ τῆ μιά,
τις πέτρις ἀπ' τὴν ἄλλη.
Γιά σήκου, ντύσου κὶ ἄλλαξι
κὶ θάλι τὴν ἀρμάτα,
νὰ λάμψει πάλι ὁ ντουνιας,
τὸ πέρα σανσίσι.

(Καὶ ὁ Κ. Βαρζώκας συμπληρῶ-
νει στὴν ἐφημερίδα «Τὸ Ζαγόρι
μας»:

4) Σ τ ι χ ο π λ ά κ ι γ ι ά
τ ῆ μ α τ α ι ό τ η τ α τ ο ῦ
π λ ο ῦ τ ο υ .

Ποιός πλούσιος ἀπέθανε
καὶ πῆρε θιὸ μαζί του;
Πῆρε δυὸ πῆχες σάβανο
νὰ ντύσει τὸ κορμί του.

5) Τ ὸ ἄ ρ ρ ω σ τ ο π α ι δ ί .

Κὶ ἂν ἀρρωστήσω, μάννα,
μουρ' μάννα μ'
κὶ πέσω στὰ βαρειά,
οὔτε γιατροὺς θέλω,
μουρ' μάννα μ',
οὔτε τὰ γιατρικά.

Θέλου νὰ μ' ἀπεράϊς,
μουρ' μάννα μ'
στοὺν πέρα μαχαλά,
πῶχι ὁμορφα κορίτσια,
μουρ' μάννα μ'
μὶ τὰ ξανθὰ μαλλιά,
νὰ εἰπῶ τὴν καλημέρα
καὶ γιά τὸ «ἔχε γειά».

6) Ἄ λ λ ο π α ι δ ί , π ο ῦ
τ ἄ θ ά ζ ε ι μ ἔ τ ῆ μ ἄ ν α
τ ο υ .

Κακὰ νὰ γένεις, μάννα,
μουρ' μάννα,
μὲ πίκρες, μὲ φαρμάκια,
μουρ' μάννα,
κὶ δὲ μὶ κέρδισες.
Εἶμι μικρὸ τοῦ μαύρου,
μουρ' μάννα,
εἶμ' ἀτζαμίτικο,
κὶ ἀπὸ σιβντὰ δὲν ξέρου,
μουρ' μάννα μ'
τοῦ κακομοίρικο.

7) Ἐ ν α κ α θ α ρ ὸ μ ο ι -
ρ ι ο λ ό γ ι , π ο ῦ τ ὸ ἔ π α ι -
ζ α ν σ υ χ ν ἄ ο ἰ ὄ ρ γ α -
ν ο π α ἰ χ τ ε ς μ α ς .

— Ἐνύσταξα, γιέ μου, κὶ πλάγιασα
ψηλά σ' ἓνα λιθάρι.
Κὶ ἐκεῖ ἦταν μνήμα κλέφτικο,
θαμμένο παλληκάρι.

Δέν τούειδα καὶ τὸ πάτησα,
ψηλὰ μέσ' στὸ κεφάλι.
— Αχ, δεν ἤμουν νειός,
δέν ἤμουν παλληκάρι;

(Συμπληρωμένο θὰ τὸ ἰδοῦμε στὰ
Ἑπειρωτικὰ Δημοτικὰ τραγούδια
στὴ σελίδα 89).

8) Ὁ κα η μ ὁ ς τ ἦ ς κ ὀ
ρ ἦ ς.

— Μάνα μ' μέ κακοπάντρες
κὶ μ' ἔδουσις στοὺς κάμπους,
γιὰ νὰ σκαλίσου δὲ μπορῶ,
οὔτε κὶ νὰ θιρίσου.
Ἰκεῖ τρυγὸνα δὲ λαλεῖ,
καὶ οὐ κούκου ς δέν τὸ λέει,
τοῦ λέν οἱ κοῦκοι στὰ θουνά
κι οἱ πέρδικες στὰ πλάϊα,
τοῦ λέει κὶ μιὰ Ἄγραφιώτισσα,
τοῦ λέει στοῦ μοιρολόϊ.
«Ὅποιους ἔχει ἀντρα στὴ ξινητιά
κι ἀνύπαντρα στὰ ξένα,
πὲς τους, νὰ μὴ τοὺς καρτεροῦν,
νὰ μὴν τοὺς πιριμένουν.

9) Ἡ ἔ τ ο ι μ ο θ ἄ ν α τ ἦ.

— Γύρω - γύρω στὸ κρεβάτι,
κάθονταν ὄλο γιατροὶ
κι ὄλο Γαλλικὰ μιλοῦσαν,
πὼς ἢ κόρη θὰ χαθεῖ.

— Φέρτε μου τὸν ἔραστή μου,
νὰ τ' ἀφήσω τὸ «ἔχε γειά»
νὰ κι ὁ ἔραστής της ἦρθε,
ἔσικυψε, τῆς μίλησε:

— Ἐραστή μου, κι ἂν πεθάνω,
στόλισε τὸν τάφο μου,
ὅπως ἤθελες στολίσαι
μὲ καιρὸ τὸ γάμο μας.

10) Ὁ τ σ ο υ ρ λ ἦ ς.

Τ' εἶν' τοῦ κακὸ πού πάθαμαν,
ἔμεῖς οἱ λαλητάδεις,
Πληγώσανε κὶ τὸν Τσουρλῆ,
οἱ παλιουμασκαράδεις.
"Αἰ, σῦρτε νὰ φέρτι τοῦ γιατρό,
τοῦ Δημουστέν' τοῦ Δάνου,
ἴσως κὶ θρέψει τὴν πληγῆ,
τοὺν ἄρρουστου κὶ γειάνει.

11) Τ ἄ δ υ ὀ ἄ δ ἔ ρ φ ι α.

Ἄνάθεμά τον πού θὰ πεῖ,
τ' ἀδέρφια δέν πονιοῦνται,
τ' ἀδέρφια σχίζουν τὰ θουνά
καὶ δέντρα ξερριζώνουν.
Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή
στον κόσμο ξακουσμένη.
τὴ ζήλεψε κὶ ὁ Χάροντας
καὶ θέλει νὰ τὴν πάρει.

Στὸ σπίτι τρέχει καὶ θροντᾶ,
σὰ νᾶταν νοικοκύρης.

— "Ανοιξε, κόρη μ' γιὰ νὰ μῶ,
τοιμάσω νὰ σὲ πάρω,
τί εἶμ' ὁ γιὸς τῆς μαύρης γῆς,
τ'ς ἀραχνιασμένης πέτρας.

— "Άσε με, χάροντ' ἄσε με,
σήμερα μὴ μὲ παίρνεις,
Ταχειὰ Σαθθάτο θὰ λουστῶ,
τὴν Κυριακὴ θ' ἀλλάξω
καὶ τὴ Δευτέρα τὸ ταχύ,
ἔρχομαι μοναχὴ μου.
Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε,
κι ἡ κόρη κλαίει καὶ σκούζει.
Νὰ καὶ τ' ἀδέρφια πούφτασαν
ψηλὰ στὰ κορφοβούνια,
τὸ Χάροντα κυνήγησαν
καὶ γλύτωσαν τὴν κόρη.

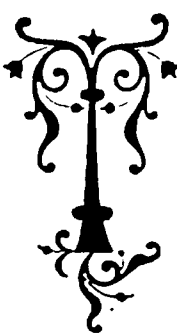
(Δημοτικὸ, πού μόνο ἀπαγγέλλεται,
χωρὶς νὰ τραγουδιέται).

Τὸ περίστροφο CARADAG πὺ ἐξακοντίζει... καρ- μέλλες! — Δυὸ χέρια πὺ ρεζιλεύουν ὅλες τὶς χειροπέδες

(Βούλ. 289)1936 Πλημ)δικείου Ἰωαννίνων)

* ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦ. Γ. ΛΑΖΑΡΗ

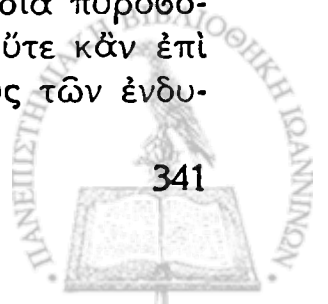

Ἦν 23 Ὀκτωβρίου 1935 ὁ Σπυρ. Τσ... κάτοικος Κοσμηρᾶς κατήγγειλεν ὅτι : Τὴν προηγηθεῖσαν νύκτα τῆς 22—23 τοῦ μηνὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνῶ, ἐντὸς τῆς μάνδρας τοῦ ἐν Κοσμηρᾶ πανδοχείου τοῦ Ἰωαν. Τζ. ... ἠσχολεῖτο μὲ τὴν φροντίδα τοῦ ἐν λειτουργίᾳ ἄμβυκος ἀποστάξεως τοῦ πανδοχέως, ἤκουσε κτύπον εἰς τὴν αὐλόθυραν, καὶ ἐρωτήσας «ποιὸς εἶναι» ἀντηρωτήθη ἀπὸ τὸν κρούσαντα ἄγνωστον ἂν ὑπῆρχε στὸ πανδοχεῖον μέρος να κοιμηθῆ. Μόλις ὁμως ὁ Τ... ἄνοιξε τὴν αὐλόθυραν, ἐδέχθη παρὰ τοῦ ἀγνώστου δύο πυροβολισμοὺς μὲ τὴν φρᾶσιν «πάρτηνε». Καὶ ὁ μὲν πυροβολήσας ἄγνωστος ἐξηφανίσθη στὸ σκοτάδι, ἐκ δὲ τῶν δύο πυροβολισμῶν τοῦ ἐνὸς μὲν τὸ βλήμα ἠστόχησε προσκρούσαν εἰς τὸ θυρόφυλλον, τοῦ δὲ ἄλλου ἐπληξε τὸν Τσ. ... εἰς τὴν κοιλιακὴν χώραν προξενῆσαν ἐλαφρὰν ἐκχύμωσιν.

Ὁ πανδοχεύς Τζ. ... ἔχων ἀφορμὰς ἐχθρότητος μὲ τὴν ομάδα τῶν Δημητρ. Π. ... Σπυρ. Τσα. ...

Περικλῆ Φ. ... Πέτρου Π'... καὶ Θεοδώρου Τσ'... οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἐπεισοδίου συνεδείπνων εἰς τὸ γειτονικὸν πανδοχεῖον τοῦ Ἰωαν. Τζ. ... ἐξετασθεὶς ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ ἀπόπειρα φόνου ἐστρέφετο κατ' αὐτοῦ καὶ ἀπέδωκε τὴν ὀργάνωσίν της εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἐχθροὺς του, οἱ ὅποιοι ἀνέθεσαν τὴν ἐξόντωσίν του εἰς τρίτον ἄγνωστον πρόσωπον, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τοῦ σκότους ὁ ἐκτελεστής οὗτος ἐπυροβόλησεν ἐκ πλάνης τὸν Σπ. Τσ. ... τὸν ὅποιον ἐξέλαβεν ὡς Ἰωαν. Τζ. ...

Ἰατρογνομονικὴ ἐξέτασις τοῦ Σπυρ. Τ. ... ἀπεφάνθη ὅτι ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιδειχθεῖσα (ἄνωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ) ἐκχύμωσις ἀποκλείεται νὰ προῆλθεν ἐκ βλήματος πυροβόλου ὄπλου καὶ μάλιστα ἐξ ἀποστάσεως μικροτέρας τοῦ ἐνὸς μέτρου διότι, πλεόν τοῦ ὅτι δὲν τοῦ διεπέρασε τὸ κοιλιακὸν τοίχωμα, οὔτε ἔγκαυμα παρουσίαζεν οὔτε κοκκία πυρίτιδος, ἀμφοτέρω ἀπαραίτητα χαρακτηριστικὰ τῶν ἐκ μικρᾶς ἀποστάσεως τραυμάτων διὰ πυροβόλων ὄπλων, τὰ ὅποια οὔτε ἂν ἐπὶ τοῦ ἀντιστοίχου μέρους τῶν ἐνδύ-

μάτων του Τσ.... παρατηρήθησαν. Ἐκθεσις αὐτοψίας τοῦ ἀστυν. σταθμάρχου Μαρμάρων ἐβεβαίωσεν ὅτι ἐπὶ τοῦ θυροφύλλου δὲν ἀνευρέθη διάτρησις ἢ ἀποτύπωμα προσκρούσεως βλήματος. Δευτέρα δὲ συμπληρωματικὴ ἔκθεσις τοῦ ἰδίου ἐβεβαίωσεν ὅτι, τὸ ἐπιδειχθὲν βραδύτερον ἐπὶ τοῦ θυροφύλλου ἀμυδρὸν ἀποτύπωμα δὲν προῆλθεν ἐκ βλήματος πυροβόλου ὄπλου, ἀλλὰ μᾶλλον προεκλήθη διὰ μεγάλης καρφίδος (πρόκας) χτυπηθείσης ἀναστρόφως (μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὸ σάνιδι) ἐπὶ τοῦ θυροφύλλου, καὶ ὅτι τὸ παραδοθὲν εἰς τὸν ἀστυνομικὸν τοῦτον βλήμα, ὡς εὔρεθὲν μετὰ τὴν ἀπόπειραν ἔσωθεν τῆς αὐλοθύρας, φέρει ἴχνη προσκρούσεως ἐπίσης ἀναστρόφως ἐπὶ τῆς (πρὸς πυρίτιδα) ὀπισθίας ἐπιφανείας του διὰ χειρισμοῦ προξενηθέντα, καὶ ἀποκλείοντα τὴν ἐξακόντησιν τοῦ βλήματος διὰ πυροβολισμοῦ.

Βάσει τῶν στοιχείων τούτων καὶ τινων προσωπικῶν μαρτυριῶν, ἐξ ὧν τίποτε δὲν προέκυψε πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς μηνύσεως, οἱ κατηγοροῦμενοι ἀπηλλάγησαν διὰ τοῦ ὡς ἄνω βουλευμάτος ἢ δὲ μήνυσις ἐκρίθη ψευδῆς καὶ ἐπεβλήθησαν τὰ ἔξοδα εἰς τὸν Σπ, Τσ..... ὡς ψευδομηνυτήν.

(Βούλ. 217)1937 Πλ. Ἰωαννίνων).

Οἱ ὡς ἀνωτέρω κατηγορηθέντες μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν των διὰ τοῦ βουλευμάτος κατήγγειλαν τοὺς Ἄθανγ Τ..... καὶ Σπυρ. Τσ..... ἐπὶ ψευδεῖ καταμηνύσει κλπ. ἀλλὰ καὶ ὁ Ἄθαν. Τζ..... συγκεντρώσας διαφωτιστικὰς πληροφορίας, κατήγγειλε διὰ τὴν ἐναντίον του ἀ-

πόπειραν φόνου (τῆς ὁποίας θῦμα θὰ ἐγίνετο παρ' ὀλίγον ὁ Σπυρ. Τσ.....) τοὺς Κωνστ. Β..... ἢ Μ..... κάτοικον Σιταριᾶς καὶ Ἄθαν. Β. Π..... κάτοικον Παρακαλάμου.

Ἐκ τῶν τελευταίων δύο τούτων ὁ Κων. Μ.... ἡλικίας τότε 50 ἐτῶν, ὕψηλός, μεγαλοπρεπῆς τὴν ἐμφάνισιν μὲ ἀρειμάνιον μύστακα, κοσμογυρισμένος, γλωσσομαθῆς, ἐνσαρκῶν δυσεύρετον τύπον ἀρρενωπῆς ἰωραϊότητος καὶ λεβεντιᾶς, ἀλλὰ καὶ τὸ φόβητρον τῆς περιοχῆς ὡς ἐμπνευστῆς καὶ συμμέτοχος ληστειῶν ἀνεξιχνιάστων, εἶχεν ἐπιλέξει ἐσχάτως ὡς ὄργανον τῶν αἰμοσταγῶν του ἐπιχειρήσεων τὸν πτωχὸν νέον Ἄθαν. Π..... 24 ἐτῶν, κοντοῦ ἀναστήματος καὶ ἀθλητικῆς διαπλάσεως, τύπου τοῦ θρυλικοῦ παγκοσμίου πρωτοπαλαιστοῦ Τζιμ Λόντου, καὶ μετ' αὐτοῦ ὠργάνωσαν καὶ ἐξετέλεσαν τὴν «ληστείαν τῶν Δολιανῶν» καθ' ἣν καὶ κατέσφαξαν ἐντὸς ἀπομεμονωμένου ἐργαστηρίου κεραμοποιίας ἐν καιρῷ νυκτός, τὸν γέροντα ἰδιοκτήτην μετὰ τῆς συζύγου καὶ μιᾶς νεάνιδος ἀνεψιᾶς των.

Εἰς ἀκριτομυθίας πρὸς τρίτους, μάρτυρας καὶ αὐθορμήτους ὁμολογίας τοῦ ἐν λόγῳ Π..... κατὰ τὴν ἀνάκρισιν διὰ τὴν ληστείαν αὐτὴν, ἐβεβαιώθη ὅτι καὶ τὴν ἀπόπειραν κατὰ τοῦ Ἄθαν. Τ..... (ἀντὶ τοῦ ὁποίου ἐπυροβολήθη ἀναποτελεσματικῶς ὁ Σπ. Τσ.....) εἶχε κάμει ὁ Π..... κατ' ἐντολὴν τοῦ Μ..... ἐπ' ἀμοιβῇ 5000 δραχμῶν, πού εἶχαν ὑποσχεθῆ τρία ἄγνωστα εἰς τὸν Π..... πρόσωπα. Τὸ ὄπλο πού ἐχρησιμοποίησε

τότε ο Π..... ήταν μεγάλο περιστροφο «καραντάγκ» (Μαυροβου νίου) τὰ δὲ φυσίγγια εἶχαν προμηθευθῆ ἀπὸ ὠρισμένο κατάστημα τῆς ὁδοῦ Ἀνεξαρτησίας.

Ἀπέμεινεν ὁμως νὰ ἐξηγηθῆ γιὰ τὶ οἱ δύο πιστολιές ὑπῆρξαν τόσο ἀπίστευτα ἀναποτελεσματικές.

Ὁ ἀντισταγγελεύς, πού εἶχε χειρισθῆ ὅλες αὐτὲς τὶς ὑποθέσεις, εὐρε σύμφωνον τὸν ἀνακριτὴν τῆς τελευταίας αὐτῆς ὑποθέσεως Σπ. Λογαρᾶν νὰ πάρουν ἓνα χωροφύλακα τῆς Ἀσφαλείας καὶ νὰ ζητήσουν φυσίγγια περιστρόφου καραντάγκ ἀπ' τὸ κατάστημα πού ὑπέδειξεν ὁ Π..... Ὁ καταστηματοῦχος κατέβασε πρόθυμος ἓνα κουτὶ ἐπεξηγῶν ὅτι εἶχε κι' ἄλλα ἀρκετὰ πού ἦσαν ὁμως ἀπὸ χρόνια ἀζήτητα.

Ἀπ' τὰ φυσίγγια αὐτά, πού ἦταν ὅλα ἐξωτερικῶς στιλπνότατα χωρὶς τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ὑγρασίας ἢ ὀξειδώσεως, οἱ δύο δικαστικοὶ ἐπῆραν στὴν τύχη 5 φυσίγγια. Ἐπιστρέφοντες στὸ δικαστικὸ κατάστημα στεγαζόμενον τότε στὴν Παπαζόγλειο σχολή, ἐπῆραν ἀπ' τὸ δωμάτιο πειστηρίων τῆς Εἰσαγγελίας τὸ καλύτερο περιστροφο καραντάγκ ἀπ' τὰ πολλὰ πού ὑπῆρχαν. Καὶ ἐξελθόντες εἰς τὸ πίσω μέρος τοῦ κτιρίου ἐτοποθέτησαν στὸ μανδρότοιχο μιὰ ὄρθια σανίδα κι' ἔβαλαν τὸ χωροφύλακα νὰ κάμη βολὴν ἐπάνω σ' αὐτὴ ἐξ ἀποστάσεως ἑνὸς περιπυ μέτρου. Ἀπὸ τὰ βλήματα τῶν 5 φυσιγγίων τὸ ἓνα ἔπεσε μπροστὰ στὴ σανίδα χωρὶς νὰ τὴν ἐγγίση ἄλλο κόνοντας μιὰ τούμπα στὸν ἄερα (ὅπως κριβῶς ἐκεῖνο πού ἄ-

φησε τὸ ἀπίθανο ἀποτύπωμα· στὸ πορτόφυλλο τοῦ πανδοχείου) ἐχτύπησε τὴν σανίδα ἐλαφρὰ, ὄχι μὲ τὴν στρογγυλή του πρόσοψιν ἀλλὰ μὲ τὸν ἐπίπεδο πυθμένα του, τρίτο ἐχτύπησε τὰ σανίδια ἐλαφρὰ μὲ τὸ πλευρὸ του καὶ τὰ δύο ἄλλα δὲν ἐξεपुरσοκρότησαν κἄν. Ἔτσι ἐπαληθεύθη ἀπόλυτα ὄχι μόνον ἡ ὁμολογία τοῦ Π....., ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονὸς τῆς ἀποτυχούσης ἀποπείρας κατὰ τοῦ Σπ. Τσ.....

Ποῦ νὰ φανταστῆ ὁ γιαιτρός πού ἐξήτασε τὸ μωλοπισμὸ στὴν κοιλία τοῦ Τσ.... κι' ὁ ἀστυνόμος πού εἶδε τὸ ἀποτύπωμα στὸ πορτόφυλλο καὶ τὸ βλήμα πού τοῦ παρέδωκαν χτυπημένο στὸ πίσω μέρος, πῶς μπορούσαν νὰ ὑπάρχουν φυσίγγια μὲ κοπρισμένη κι' ἄχρηστη τὴ μπαρούτη τῆς γομώσεως ἀπ' τὴν πολυκαιρία, πού μόλις κατῶρθωσαν νὰ βγοῦν ἀπ' τὴν κἀνη μὲ τὴ δύναμη τοῦ καφυλίου, ὅταν αὐτὴ δὲν εἶχε ἀχρηστευθῆ;

Παρεπέμφθησαν βέβαια στὸ Κακουργιοδικεῖο καὶ κατεδικάσθησαν γιὰ τὴν ἀπόπειρα τοῦ φόνου κλπ., οἱ Κ. Μ..... καὶ Ἀθαν. Π..... καὶ τὸ πρᾶγμα σχεδὸν ξεχάστηκε.

Ἀπέμεινε ὁμως ἡ οὐρά του, διότι κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1938 ἐπεσκέφθη τὸν ἀντισταγγελέα στὸ γραφεῖο του ὁ δικηγόρος τοῦ Σ. Τ..... (ἀεξιμνηστος Γ. Κωνσταντινίδης) διεκτραγωδῶν ὅτι ὁ πελάτης του ἐδιώκετο ἀπ' τὸν ταμία νὰ πληρώσῃ τὰ ἔξοδα πού εἶχε καταδικασθῆ ὡς ψευδομηνυτῆς μὲ τὸ πρῶτο βούλευμα, κάπου 2000 δραχμὲς καὶ μὴ ἔχοντας νὰ πληρώσῃ, ἄνθρωπος τοῦ σποραδικοῦ μεροκάματου μὲ 7 πα-

διὰ ἔπρεπε νὰ πάει φυλακὴ.

Ὁ ἀντεισαγγελεὺς δοκιμάζοντας τύψεις ἰδιαζούσης εὐαισθησίας, ὅσο κι' ἂν δὲν ἦταν ὑπαίτιος τῆς πλάνης, ἐζήτησε μικρὴ πίστωση χρόνου νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως. Ἐξεμυστηριεύθη τὸ πρᾶγμα στὸν ἀνακριτὴ τῆς ὑποθέσεως Λ. Π. προτείνων νὰ εἰσφέρουν οἱ δύο τους πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ χρέους, ἀλλ' ἐκεῖνος ἠρνήθη ἀνενδότως.

Ὁ ἀντεισαγγελεὺς τότε, ἀποφασισμένος νὰ καταβάλῃ ὀλόκληρο τὸ ποσὸν ἐξ ἰδίων, συνέστησεν εἰς τὸν συνήγορον νὰ κάμῃ μίαν ἀνακοπὴν τοῦ Σ. Τσ. . . . κατὰ τοῦ βουλευμάτος ἐπὶ τῆς ὁποίας συνέταξεν ὁ ἴδιος τὴν πρότασιν μὲ τολμηρὰν ἐρμηνείαν τῆς σχετικῆς διατάξεως, τὸ δὲ Συμβούλιον, συμφωνήσας πρὸς αὐτήν, ἐδέχθη τὴν ἀνακοπὴν καὶ ἀπήλλαξε τὸν πτωχὸν Τσ. . . τῆς ἐκ δεδικοιολογημένης πλάνης ἀδίκου καταδίκης εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν ἐξόδων (Βούλ. 344) 1938 Πλημ. Ἰωαννίνων ἐν Ἀρχ. Ποιν. Ἐπιστημῶν 3 σελ. 86).

Νὰ λοιπὸν μιὰ περίπτωσις ἀναιμάκτου, καὶ μὲ συνεπείας ὄχι τραγικᾶς, δικαστικῆς πλάνης, ποὺ προέκυψεν ἀπὸ δαιμονικὴν παρείσφρυσιν περιστατικοῦ ἀπιθάνου καὶ ἀσυλλήπτου καὶ ἀπὸ τὴν σχαλιστικωτέραν θάσανον τῶν ἀνακριτικῶν δεδομένων.

(ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥΣ)

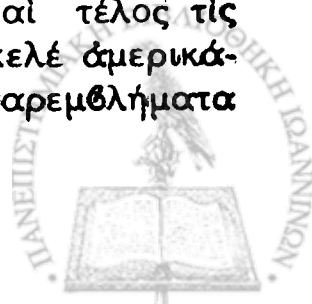
Ἄξιζει τὸν κόπον νὰ ὑπενθυμίσῃ κανεὶς δύο ἀξιοπεριέργα περιστα-

τικά ποὺ χαρακτηρίζουν τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς δύο προμνημονευθέντας κακοποιούς:

Ὁ Κ. Μ. . . . πολὺ πρὸ τῶν ἀνωτέρω γεγονότων εὕρισκόμενος εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἐπιχειρήσας με συνωστισμόν ν' ἀνέβῃ ἐπὶ τοῦ τράμ στὴ στάσι «Ὁμόνοια» ἀπὸ ἓνα ἀπότομο κλείσιμο τῆς θύρας ὑπέστη ἀποκοπὴν τοῦ μεγάλου δακτύλου τῆς μιᾶς χειρὸς ποὺ κρεμάσθηκε ἀπὸ ἓνα ράκος τοῦ δέρματος ἐνῶ τὸ αἷμα ἔτρεχεν ἀκατασχέτως. Παρὰ ταῦτα, ἀσυγκίνητος στὴν ταραχὴν τῶν ἐπιβατῶν, ἀνέβηκε στὸ τράμ, ἀπέσπασε μὲ τὸ ἄλλο χέρι τὸ κομμένο δάχτυλο καὶ τὸ πέταξε ἔξω. Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἔβγαλε τὸ μανδῆλι του, ἐτύλιξε τὸ τραῦμα, χωρὶς οὔτε μὲ κλείσιμο τῶν βλεφάρων νὰ δείξῃ ὅτι ἐπόνεσε, καὶ εἶπε στοὺς κατάπληκτους συνεπιβάτες:

— Γιατί κάνετε ἔτσι κύριοι;... δὲν ἔγινε τίποτε!

Ὁ Ἀθ. Π. . . . πλέον τῆς ὑπερφυσικῆς του δυνάμεως, παρουσίαζε μίαν ἐλαστικότητα καταπληκτικὴν καὶ ἀνεπανάληπτον. Ὄταν συνελήφθη γιὰ τὴ ληστεία τῶν Δολιανῶν κι' ἐκρατεῖτο στὸ Β' Ἀστ. Τμήμα, τὰ θράδρια γιὰ ἀσφάλεια τοῦ φοροῦσαν χειροπέδες ἀλλὰ τὸ πρωτὶ τίς εἶχε βγάλει, χωρὶς τὴν ἐλαχίστη ἀμυχή στὰ χέρια του, τῶν ὁποίων οἱ μῦες ἐθύμιζαν χονδρὲς πρυμάτσες ἀτμοπλοίων ἀπὸ τζίβα. Τοῦ ἄλλαξαν λοιπὸν ἀπὸ νύχτα σὲ νύχτα ὄλων τῶν εἰδῶν τίς χειροπέδες ποὺ ἦταν διαθέσιμες, ἑλληνικὲς, ἰταλικὲς, ἀγγλικὲς, καὶ τέλος τίς λεπτὲς χαλύβδινες νικελὲ ἀμερικανικὲς μὲ ὀδοντωτὰ παρεμβλήματα

Η ΠΕΙΡΟΣ ΛΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΙ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 154 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ιεροδιδασκαλείο Βελλάς.

Καθήμενοι από αριστερά: καθηγ. Σαγγούνης, δικηγ. Τζαβέλλας, γυμνάσ. Γ. Καλούδης, ο Δρυνουπόλεως Δημήτριος, ο Ιωαννίνων Σπυρίδων, ο (τελευταίος με μπαστούνι) Χρ. Χρηστοθασίλης.

Όρθιοι: Χρ. Σούλης, μηχ. Μελίρρυτος, δικηγ. Ι. Μουλαϊμίδης, σχολάρχ. Σακελλαρίδης

(Αρχείο Κων. Αναγνωστοπούλου)

ΙΟΑΝΝΙΝΑ

Από τις εορτές της Εκατονταετηριδος (1930) στο Σουλι Οπλαρχηγοι εντο-
πιοι. Ο στρατηγός, υπουργός Ναυτικών του Βενιζελου τότε Δημ. Τ. Ν. Μπό-
τσαρης με την κάσκα και ο Ιωαννίνων Σπυριδών.

Εκμέκ, εκμέκ (ψωμί - ψωμί!) Τούρκοι αιχμάλωτοι εκλιπαρούν κουραμάνα που
διανέμει Έλληνας αξιωματικός Ηπειρ. Εκστρατεία 1912-13.
(Αوغείο Καθηνητ. Αλεξ. Τσουκανέλη)

Το πυροβολικό μας «εν δράσει» στη ζώνη των Επιχειρήσεων 1912-13 της Η-
πειρωτικής Εκστρατείας.

(Αρχείο Καθηγητ. Αλεξ. Τσουκανέλη)

στούς δύο κύκλους, πού ἐνῶ δὲν ἔ-
παιρναν οὔτε χλίστο διαστολή, ὅ-
ταν τὶς ἐζόριζες ἔσφιγγαν αὐτομά-
τως καὶ μονίμως περισσότερο. Ὁ
Π. τὶς εἶχε γελοιοποιήσει
ὅλες καὶ κάθε πρωτὶ τὶς εἶχε πετά-
ξει ἀπ' τὰ χέρια του. Τὸν ἐκάλεσε
τότε ὁ διοικητὴς παρουσία ὅλου
τοῦ προσωπικοῦ νὰ τοὺς δείξη τὸν
τρόπο πού πετύχαινε τὴν ἀποδέ-
σμευσίν του. Ἀπλούστατα οἱ χει-
ροῦκλες του πού μποροῦσαν νὰ
τρίψουν τὸ στουρνάρι, εἶχαν τὴν ἰ-
κανότητα νὰ γίνωνται λάστιχο, ζυ-
μάρι, καὶ νὰ παίρνουν τὸ σχῆμα
καὶ τὴ διάμετρο τοῦ καρποῦ ἀπ'
τὸν ὁποῖον κανονίζονταν τὸ ἄνοι-
γμα τῶν χειροπέδων. "Ἐπειτ' ἀπ'

αὐτῆ τὴν πρόθα ἓνα πρωτὶ ὁ στρα-
τευοφύλαξ ἀνοίγοντας τὸ κρατητή-
ριο εἶδε ἀπὸ μιὰ τρύπα τοῦ τοίχου
νὰ σέρνεται πρὸς τὰ ἔξω τὸ δεύτε-
ρο πόδι τοῦ Παλάσκα, ἀφοῦ εἶχε
βγάλει ὀλόκληρο τὸ ἄλλο σῶμα
του, καὶ μόλις κατῶρθωσαν νὰ τὸν
ξαναφέρουν μέσα ἀρπάζοντάς τον
ἀπ' τὴν ἀρβύλα.

Κι' ὅμως, αὐτὸ τὸ θηρίον ἦταν τύ-
πος θρασυδεῖλου πού στὴν πρώτη
φοβέρα πῶς θὰ φάη χαστούκι τὰ
ἐξέρασε ὅλα ὅσα εἶχε κάμει μὲ τὸ
Μ. . . . ἢ κατὰ διαταγὴν του, καὶ εἶ-
ναι πολὺ πιθανὸν νὰ παρεσύρθη εἰς
τὴν ἐγκληματικὴ δρᾶσι κάτω ἀπ'
τὴ φοβέρα τοῦ Μ.

Ἀνέκδοτες σελίδες τοῦ Ἑλληνοἴταλικοῦ πολέμου

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελίδα 328)

γάλη γιατί χάσαμε τὰ ἔξ (6) πυρο-
βόλα καὶ στὴν κορυφογραμμὴ τοῦ
λόφου προσπαθοῦμε νὰ ὀργανωθοῦ-
με κάπως μ' ἓνα πολυβόλο λιγότερο
πού εἶχε μείνει ἡμικατεστραμμένο
στοὺς θράχους καὶ μὲ μιὰ διμοιρία
τοῦ φίλου μου ἐφέδρου "Ανθ)γοῦ
Χαρ. Μηλιώνη τοῦ 10ου Λόχου, ἐνῶ
ὁ ὑπόλοιπος 9ος Λόχος κακὴν κα-
κῶς μετακινήθη πρὸς τὰ πίσω. Οἱ
τσολιάδες λάβανε θέσεις, γιατί οἱ
ἴταλοι ἐξακολουθοῦσαν νὰ μᾶς
θάλλουν μὲ σφοδρότητα μέχρις ὅ-
του νύχτωσε καὶ μπορῶ νὰ πῶ πῶς
ἐπειδὴ ἡ ἀπόσταση ἦταν μικρὴ τὰ
αὐτόματα ὄπλα, οἱ ὄλμοι καὶ τὸ πυ-

ροβολικὸ ἔβαζαν σχεδὸν ὅλη τὴ νύ-
χτα. Εὐτυχῶς οἱ τσολιάδες ἦσαν
ξεκούραστοι καὶ μᾶς δώσανε μεγά-
λο κουράγιο, ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ πού
πάθαμε μὲ τὸν Λόχο τοῦ Ἀθανασά-
κη, κι ἔτσι ὑπ' αὐτὲς τὶς συνθήκες
προσπάθησα στὸ ὑπαιθρο νὰ κλεί-
σω κάπως τὰ μάτια μου ἀλλὰ μαῦ-
ρον ὕπνον — θαλλόμενοι καὶ θάλ-
λοντες μὲ τὰ αὐτόματά μας — πε-
ράσαμε καὶ αὐτὴ τὴ θραδιά καὶ ἔ-
τσι ἔρχεται καὶ ἡ

29.11.40

μὲ κάπως καλὸν καιρόν.

(Συνεχίζεται)

Νέα καταδικαστική απόφαση του ΟΗΕ

Η Ολομέλεια του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου στην άπογευματινή συνεδρίαση της 24ης Μαΐου, έπεκύρωσε την απόφαση 69)1989 της Έπιτροπής Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, με την οποία καταδικάζεται ή Άλβανία για συστηματικές και κατάφωρες παραβιάσεις τών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Είναι αξιοσημείωτο ότι ή αντιπροσωπεία της Άλβανίας πού παρακολουθούσε με την ιδιότητα του παρατηρητή τις έργασίες του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου, δέν έλαβε τόν λόγο, όπως έκανε πέρυσι, ούτε ζήτησε ψηφοφορία για την ως άνω απόφαση.

Σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες αυτό όφείλεται πρῶτον στην άρνηση πολλών αντιπροσωπειών κρατών μελών νά καταψηφίσουν την ως άνω απόφαση και δεύτερον στις σωστές ενέργειες και την έγκαιρη ένημέρωση μεγάλου αριθμού μελών του ως άνω Συμβουλίου από τις δύο γνωστές οργανώσεις, την Διεθνή Όμοσπονδία για την προστασία τών Έθνικῶν, Θρησκευτικῶν και Γλωσσικῶν μειονοτήτων και την Πανηπειρωτική Όμοσπονδία

Άμερικῆς, Καναδά και Αύστραλίας.

Ή ως άνω απόφαση 69)89 της Έπιτροπής Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων βασίζεται στην ύπ' αριθ. 15)88 απόφαση της ύποεπιτροπής του Ο. Η.Ε. για την πρόληψη τών διακρίσεων και προστασία τών μειονοτήτων. Υπογραμμίζεται ότι και οι δύο ως άνω αποφάσεις καταδικάζουν την Άλβανία για την άπάνθρωπη μεταχείριση τών μειονοτήτων κι ιδιαίτερα της Έλληνικής μειονότητας και για την έλλειψη συνεργασίας με τά αρμόδια όργανα και έπιτροπές του ΟΗΕ για την προστασία τών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ό Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ θά καλέσει τó δυνατόν συντομότερο την Κυβέρνηση της Άλβανίας με τó αίτημα νά συμμορφωθεί μ' όλες τις συστάσεις πού περιέχονται στις ως άνω αποφάσεις της έπιτροπής και ύποεπιτροπής. Επίσης θά παρακολουθήσει την ύλοποίηση τών ως άνω αποφάσεων από την Κυβέρνηση της Άλβανίας και θά ύποβάλει σχετική έκθεσή του στην προσηχῆ σύνοδο της έπιτροπής ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΟΙ ΜΑΚΑΤΕΣ ΣΤΟ ΓΚΡΙΜΠΟΒΟ

ΤΟΥ ΘΕΟΦ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

σκηνή στο μπακάλικο του χωριού κι η συζήτηση ανάμεσα στους θαμώνες του και στο μπακάλη, το μπαρμπα - Νικόλα.

— Μη μου λέτε πως είναι κράτος ετούτο! Πέρασαν τόσα χρόνια αφόνας ήρθε το Ελληνικό κι εμείς πάμε με το ποδάρι τόσο δρόμο, για να θρούμε αυτοκίνητο.

— Και να σκεφτείτε, ότι οι Τούρκοι πριν το 1913, είχαν φέρει Ρώσους μηχανικούς να χαράξουν το δρόμο. Φαίνονται ακόμα τα σημάδια!

— Να μου το θυμάστε, ότι αυτό που λένε, ότι θα διαβεί δρόμος άκρη άκρη το ποτάμι δε θα γίνει ποτέ.

— Τι Τούρκους κι αγάδες ονειρεύεσαι, μωρέ Κώτσιο. Δεν τους χόρτασες στην Πόλη; Τι ήθελες κι έφευγες, δεν καθόσουν εκεί με τις χανούμισσες να λειτουργιέσαι στην Αγιά - Σοφιά. Πάει να λέμε εμείς ότι οι Τούρκοι έκαναν καλό στον τόπο μας, που τον έδερνε η δυστυ-

χία; Τι είν' αυτά που τσαμπουνάτε, μωρέ;

Κι ο μπαρμπα - Νικόλας, που άκουγε όλη τη συζήτηση, ενώ εξυπηρετούσε τις γυναίκες που είχαν έρθει για ψώνια, σαν τελείωσε, πήρε κατά τη συνήθειά του τη γαράφα, έβαλε τα τελευταία ρακιά απ' το κατάστημα κι έκατσε στην παρέα.

— 'Αϊντε, γειά μας, είπε, ρουφώντας το ρακί και συγυρίζοντας τα ατίθασα παχιά μουστάκια του.

Ακούστε να σας πω μια ιστορία, τους είπε, που την έχω ακουστά απ' τον πάππου μου, που 'ναι πέρα για πέρα αληθινή.

'Ολοι γύρισαν προς το Νικόλα, γιατί οι κουβέντες του ήταν σοβάρές και πάντα είχαν μια ιδιαίτερη σημασία.

— Που λέτε, η φάρα η δικιά μου εδώ στο χωριό, όλοι θα ξέρετε, ότι ήρθε από τους Μακάτες του Βλαχωριού, που εκεί είχαν φτάσει απ' τη Σωτήρα της Β. Ηπείρου με ένα μικρό σταμάτημα στο Μαλούνι, που 'ναι πίσω απ' τον 'Αϊ-Λιά, που βλέπουμε καρσί στη ράχη.

Αχαμνή φάρα οι Μακάτες. Φο-
νιάδες, παλικάρια κι έξυπνοι άν-
θρωποι. Κάποιο φόνο είχαν κάνει
κει πάνω και οι αγάδες τους έφε-
ραν εδώ για να τους προστατέ-
ψουν.

Το ότι ήταν αχαμνοί άνθρωποι
φαίνεται από δυο περιστατικά που
θα σας μολοήσω:

Κάποιος απ' τους δικούς μου α-
πό δω δεν είχε λάδι. Παίρνει την
πλότσκα και βγαίνει στο ντερβένι,
στον 'Αϊ-Κωσταντίνο, και σταμα-
τάει τον πρώτο Τσιάμη κираτζί,
που διάβαινε με λάδι για τ' Απανω-
χώρια. Ο κираτζίς δε δέχτηκε να
ξεφορτώσει τ' ασκιά για μια οκά
λάδι. Ο άλλος δε χάνει καιρό, τρα-
βάει τη χαντζάρα και τον αφήνει
στον τόπο. Παίρνει όλο το λάδι και
το πάει σπίτι του σα να μην έτρεχε
τίποτα.

Για ακούστε και κείνο τ' άλλο
που 'χε γένει στο Βλαχώρι: Κάποι-
ος Μάκος γύριζε απ' το μύλο της
Βροσίνας με την αλεσιά φορτωμένη
στο γομάρι. Θέλεις απ' το βάρος,
θέλεις απ' τις ανοιξιάτικες χλωρο-
σιές που 'χε βοσκήσει το γομάρι,
στ' Αγρίμη το λάκκο, απροειδοποι-
ητα, του τσέρλησε τη φουστανέλα.
Τραβάει τη μπιστόλα και σωριάζει
το άκακο ζωντανό στο δρόμο. Σα
να μην έγινε τίποτε πάει σπίτι χω-
ρίς γομάρι κι αλεσιά.

—'Αιντε θάβω, παρ' την τριχιά
και πάαινε στο δείνα μέρος να πά-
ρεις τ' άλεσμα, γιατί το γομάρι το
σκότωσα.

—Τι σου 'κανε, ωρέ, το γομάρι
και μας άφκες χωρίς φορτιάρικο;
Βλέπετε τα γομάρια τότες είχαν

πολλές παράδες. Αν πείτε και για
μουλάρια κι άλογα αυτά λίγοι τα
'χαν.

Κι ο Μάκος φουρκισμένος, ακό-
μα, για του γομαριού την προσβο-
λή, συμπλήρωσε:

—Εμένα ωρ' θάβω, τη φουστα-
νέλα δε μου τη λέρωσε ο Τούρκος,
να μου τη λερώσει το παλιογόμα-
ρο;

Η θάβω πάει δυό φορές για να
φέρει τις μεριές της αλεσιάς. Ας
έκανε κι αλλιώς! Απ' αυτά που
σας είπα καταλαβαίνετε για ποι-
ούς μιλάμε.

Στο Βλαχώρι, που τους έφεραν οι
αγάδες, ο τόπος ήταν φτωχός, χω-
ρίς ποτιστικά και δε χόρταιναν το
ψωμί. Ούτε τόπο για σπίτια δεν εί-
χε τούτο το μέρος. Γικρεμός κι ανή-
λιος τόπος, που σαν ερχόταν και
καμιά στρίξη για νερό, κατέβαιναν
στον Καλαμά.

Από κει είναι κι οι άλλοι οι Μα-
κάτες που 'ναι στη Βροσίνα και
στου Μάζιου. Όλοι είμαστε ένα σόι
και με τους Μακάτες στα πέρα χω-
ριά, τα Μπαμπουροχώρια, γιατί κι
αυτοί απ' τη Σωτήρα είχαν κατέθει.

Που λέτε, ένας Μάκος είχε δει
τον κάμπο μας απ' τα Αμπέλια τα
Βλαχωρίτικα, ότι ήταν χέρσος. Ο
Καλαμάς να διαβαίνει δίπλα κι αυ-
τοί να σπέρνουν βρόμη για τα πρά-
ματα σε τέτοιον τόπο! Σε λιγότε-
ρο από δυό ώρες έρθε στο χωριό.
Περπάτησε τον κάμπο περιδιαβαί-
νοντας το ποτάμι ως τη σημερινή
«δέση» κι έμαθε από κάτι γύφτους
ότι το χωριό ήταν χτήμα του αγά
από το Λιμπόχοβο.

Από το κατάντιο τους, κατάλαβε,

ότι τούτοι οι άνθρωποι ήταν ακαμάτηδες και τζερεμέδες. Δε χάνει καιρό και πάει στον αγά και ζητάει τόπο να ζήσει. Ζήτησε να ῥθει στο χωριό μας. Κουβέντιασε καλά με τους ανθρώπους του αγά. Τους είπε τα καθέκαστα για το κατάντιο του χωριού μας τότε, και οι έξυπνες κουβέντες του Μάκου έβαλαν σε συλλογή τ' αφεντικό.

Ξαναγουρίζει στο Βλαχώρι, παίρνει τη φαμίλια του, καμιά δεκαπενταριά νοματέους κι έρχεται εδώ. Πήγε στον κάμπο και κρέμασε την κάπα και τη σπιρτένια σε μια γκορτσιά.

Έβαλε μόνος του σύνορο του χωραφιού. Στους ντόπιους που ξεσηκώθηκαν για τούτον το νεόφερτο, δήλωσε αποφασιστικά: Τα παράπονά σας να τα κάνετε στη γκορτσιά και όσο πιάνει το ντουφέκι να μη ζυγώσει κανένας σας.

Κι αυτά που ῥλεγε ο Μάκος τα εννοούσε. Είδαν κι απέιδαν, τον αποδέχτηκαν σαν ισότιμο μέλος στην κοινωνία τους. Κακός, κατά βάση, δεν ήταν. Ήταν όμως χουϊλής, ευέξαπτος, νευρικός σαν όλους τους παλιούς Μακάτες. Αφού ήταν Μάκος, έπρεπε και να φαίνεται ο άνθρωπος. Απ' αυτά κι απ' αυτά η άλλη μεγάλη φάρα του Βλαχωριού, οι Μαρτιναίοι, είχαν πει για τους Μακάτες: Μακάτες κι απ' το κεφάλι σακάτες.

Μελίσσια του Θεού οι άλλοι για τους Μακάτες, αφού μια φορά τσίμπαγαν και μετά κεντρί δεν είχαν. Κάπου τα ῥχαν χαλάσει τούτοι οι παλιοί κουμπάροι στη Σωτήρα και

δε συμπεθέριαζαν για πολλά χρόνια.

Ο Μάκος κοίταζε το κατάντιο του τόπου και ανυπομονούσε να δει τα σχέδιά του να μπαίνουν σ' εφαρμογή. Το νερό του ποταμιού καθάριο να διαβαίνει δίπλα τους κι αυτοί να γκαθώνονται από την πείνα!

Έμαθε ότι ο αγάς στο Λιμπόχοβο πάντρευε τη μοναχοκόρη του και της έδινε προίκα και το χωριό μας. Δε χάνει την ευκαιρία ο Μάκος κι αποφασίζει να πάει στη χαρά του αφέντη του.

Έτοιμάσε τα πεσκέσια, τα φόρτωσε σ' ένα μουλάρι κι αυτός καβάλα στ' άλλο έφτασε στο αρχοντικό του αγά. Μιλιούνι ο κόσμος εκεί. Προετοιμασία μεγάλη για γάμο που κράτησε πάνω από εβδομάδα. Καταλύματα και ζαϊρέδες γι' ανθρώπους και ζώα. Μουσουλμάνοι και χριστιανοί, με τους δικούς τους τρόπους, έπαιρναν μέρος στη χαρά τ' αφέντη.

Από φόβο θέλεις, από συμφέρον, ντουνιας ολόκληρος από φτωχούς κι αρχόντους μαζεύτηκε στο Λιμπόχοβο.

Το πρωί της πρώτης μέρας που βρέθηκε εκεί ο Μάκος, βγήκε να σεργιανίσει στο θιός τ' αγά. Βρέθηκε στα στανοτόπια με τ' αμέτρητα ζωντανά. Αποθαύμασε τις γκέκιες τις προβατίνες που ῥχαν καλέκι διπλό απ' τις δικές του. Καμάρωσε τα γκεσέμια τ' αρματωμένα με βαριά κυπριά και μεγάλα κουδούνια. Τα σκυλιά ήταν σα δαμάλια. Κι όλες οι δουλειές στο σελιγκάτο μοιρασμένες απ' τον αρχιτσέλιγκα με τα σελάχια και τις

μπιστόλες ζερβόδεξα. Άλλοι στο άρμεγμα, άλλοι στα προσηλάσματα κι άλλοι στο καθημερινό πάστρεμα των μαντριών προτού βγάλουν τα κοπάδια για τη βοσκή, μοιράσητκαν τα σακούλια με το καθημερινό στους τζαπαναρέους κι ένας γεροδεμένος Γκέκας ετοίμασε τα ταΐμια των σκυλιών.

Κόοο... ακούστηκε μια άγρια κραυγή που αντιλάλησε μακριά στη λαγκαδιά. Αν κι έμοιαζε με χούγιασμα και μάλωμα καμιά εικοσαριά μαντρόσκυλα ξεπρόβαλαν απ' τις γύρω ράχες, που 'ταν ακροβολισμένα, κι ήρθαν ολόγυρά του κουνώντας τις ουρές.

Έριξε με τάξη στο καθένα το ταΐμι του και πρόσεξε λίγο να μη μείνουν νηστικά τα κουτάβια και να μη γίνουν σκυλοκαθγάδες.

Με τόσο ψωμί, σκέφτηκε ο Μάκος, η φαμίλια του πέρναγε μια εβδομάδα και παραπάνω.

Το έξυπνο και πονηρό μάτι του επισκέπτη κάτι θρήκε αλλόκοτο σε τούτο το σκυλοσυμπόσιο. Ενώ όλα τα σκυλιά έτρωγαν στο ξάριο το ψωμί τους, ένας γεροδεμένος μούργκας το πήρε, πίστρωσε την ουρά στα σκέλια και χώθηκε σε πυκνή πουρνάρα να το φάει.

Ο Μάκος ζύγωσε το Γκέκα, του 'δειξε το μούργκα και του 'πε με σιγουριά, να προσέχει τούτο το σκυλί, γιατί αν δεν είναι σωστός λύκος είναι οπωσδήποτε λυκόπιασμα. Ο λύκος κρύβεται και τρώει. Το είπαν στον αρχιτσέλιγκα και κείνος αργότερα στον αφέντη του τον αγά. Δεν πέρασε πολύς καιρός και έπιασαν το μούργκα να ξεκοκκαλίζει

γίδες και πρόβατα. Όλοι θυμήθηκαν την κουβέντα του Μάκου.

Μωρέ, κάτι ήξερε κείνος ο διαολεμένος ο Μάκος, είπε ο αγάς. Ξαναθυμήθηκε όσα του 'χε πει και για τους ανεπρόκοπους κολίγους του σ' αυτόν τον τόπο.

— Χωρίς άλλο, πρέπει να δω το βιός μου.

Επειδή το χωριό το είχε δώσει προίκα στην κόρη, έδωσε εντολή στο γαμπρό να πάει στα Κατωχώρια. Έτσι, μετά από καιρό έφτασε ο αγάς με καμιά εικοσαριά ακολουθία.

Ό,τι είχαν και δεν είχαν τα μάζεψαν στο χωριό για να καλοπιάνουν τον καινούργιο αφέντη, για να μην τους αβγατίσει τα δοσίματα. Κι ο παπάς του χωριού απ' τους πρώτους πάει και προσκύνησε.

— Κάτσε, παπά, του 'πε καλοσουνάτα.

Ο παπάς φιδοζώθηκε με τούτη την ανεπάντεχη τη φιλοφρόνηση. Αφού έφυγαν οι άλλοι, ρώτησε τον παπά:

— Έρχονται το ραγιαδες στο εκκλησιά;

— Άλλοι έρχονται, άλλοι όχι, είπε ο παπάς φοβισμένα, γιατί ήξερε πως δεν άρεγε στους αγάδες η μάζωξη στις εκκλησιές.

— Την Κυριακή, του 'πε, θέλω όλο το ραγιά να 'ναι στο εκκλησιά. Κι άμα σκολάσεις εσύ το δουλειά σου, με φωνάζετε και μένα στο χαγιάτι να κουβεντιάσουμε.

Έφυγε ο παπάς, πισώκωλα, και δεν έβλεπε την πόρτα από την ταραχή του. Σίγουρα τούτος, σκεφτόταν, δεν ήρθε για καλό στο χωριό.

Αν είναι μόνο τα δοσίματα, ας εί-
ναι.

Πήραν παγάνα το χωριό να μη
λείψει κανένας νοικοκύρης. Έτσι,
με το που σήμανε η καμπάνα όλοι
ήρθαν στην εκκλησιά. Άναψαν δι-
πλά κεριά στον Άγιο κι από μέ-
σα τους παρακάλαγαν να 'ναι μι-
κρό το κακό που θα τους θρει. Κιο-
τής ο παπάς από γεννησιμιού του,
αλλά κάπου κάπου αγνάντευε το
εκκλησίασμα κι ανάμεσα στις ευ-
κές του, έλεγε μουρμουριστά: Πρέ-
πει να 'ρθει ο αγάς για να σας δω
στην εκκλησιά, αντίχριστοι. Ούτε
Ανάσταση να 'τανε. Αμ, κι ο άγιος
φοβέρα θέλει... Ήμαρτον, Κύριε,
και θγάλε σε καλό τούτο το χαθα-
λέ που μας θρήκε.

Σκόλασε ο παπάς, πήραν φαρμά-
κι αντίδωρο και κερωμένοι από το
φόβο ένας ένας ακούμπησαν στο
παραπέζουλο, αφήνοντας το μεγά-
λο κορφινό λιθάρι και κάμποσες
θέσεις παρακάτω στρωμένες με ά-
ριχτες βελέντζες για τον αγά και
την παρέα του.

Δεν πρόλαβε να γυρίσει ο μου-
χτάρης, που 'δωκε χαμπέρι ότι α-
πόλυκε η εκκλησιά και σα περήφα-
νος νιός, καλοθρεμμένος ο αγάς με
πεντέξι νοματέους ζερβόδεξα, με
ψηλές γυαλιστερές μπότες που
'στριζαν, με φλωροκαπνισμένη μπι-
στόλα και δαμασκή σπαθί μπαίνει
στο κουλούρι της εκκλησιάς.

Όλοι ορθοί, με την παλάμη του
δεξιού χεριού στην καρδιά, που θύ-
μιζε θυζαντινή αγιογραφία, κυρτω
μένοι απ' την κακομοιριά και το
φόβο, με το που ζύγωσε ο αφέντης,
κοιτώντας τις μπότες του μουρμού-

ρισαν τρεις φορές κλαψιάρικα:

— Πολλά τέτη τσ' αφεντιάς σου.

Τους καλημέρησε μ' εγκαρδιότη-
τα και τους είπε να κάτσουν, γιατί
είχε να κουβεντιάσει μαζί τους. Έ-
κατσαν και κείνος ορθός και πη-
γαίνοντας πέρα δώθε με το καμου-
τσίκι στο χέρι άρχισε την κουβέντα.

— Γιατί, ωρέ, αφήνετε το θιός μου
και πάει χαμένο; Τα χωράφια που
'ναι για καλαμπόκι εσείς μου τα
σπέρατε θρόμες και κριθάρια. Και
τα δοσίματά μου 'ναι λιγοστά. Τι
λες γι' αυτά μουχτάρη;

— Αγά μ', δεν έχει νερό ο κάμ-
πος και δε θερίζουμε ούτε το σπόρο
που ρίχνουμε.

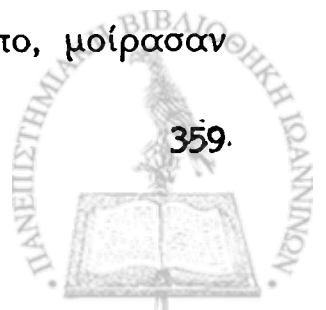
— Κοτζιάμ' ποτάμι, ωρέ, και σεις
τ' αφήνετε να πααίνει στο θάλασ-
σα; Μυαλό δεν έχετε και σας πε-
ρισσεύει το τεμπελιά.

Ο αγάς είχε στείλει τους ανθρώ-
πους του στον κάμπο και τον είχαν
περβατήσει απ' άκρη σ' άκρη. Εί-
χαν πάει και στην Παναγία τη Ραϊ-
διότισσα της Βροσίνας κι είχαν δει
τι είχαν κάνει οι καλόγεροι για να
κάνουν τον κάμπο το θακούφικο
της Ντράζανης ποτιστικό. Τα 'χε
δώσει καλά τα σιντάκια ο Μάκος,
με τα πάνω κάτω στο Λιμπόχοβο.

— Θα κάνετε αυλάκι, τους είπε,
και θα φέρετε νερό στον κάμπο, να
χορτάσετε και σεις ψωμί και να
παίρνω και εγώ τα δοσίματά μου.
Εμπρός, τους είπε, πάμε για τον
κάμπο. Φέρε και μια τριχιά, είπε
στο μουχτάρη.

Με το που άκουσαν τριχιά οι γυ-
ναίκες κέρωσαν. Ούϊ! ψιθύρισαν,
ποιόν θα κρεμάσει;

Κατέβηκαν στον τόπο, μοίρασαν

οι άνθρωποι τ' αγά την απόσταση μέχρι εκεί που είχαν υπολογίσει ότι θα γίνει η δέση στο ποτάμι και όρισαν του καθενός το κομμάτι με την τριχιά. Τ' αυλάκι θα γίνει πλατύ, τους είπε. Να περνάει ζευγάρι βόγια και να μη σκαλώνει πουθενά. Σ' οποιανού το μεράδι σκαλώσει θα τον κρεμάσω τον ίδιο.

Όρισε και την προθεσμία παράδοσης του έργου κι ο αγάς πάει απέκει που 'ρθε.

Ο αγάς, τους είχε πει, ότι νερό στον κάμπο θα βγει, αλλά μπορεί να το βγάλουν άλλοι και σεις θα γίνετε άφαντοι από τον τόπο μου. Το 'βλεπαν βουνό ένα τέτοιο έργο. Ξεκίνησαν, κι όσο πέρναγε καλά, ρός, η δουλειά προχώραγε καλά. Αιμ, εκείνος που 'χε πει, ότι ο φόβος κρατάει τα έρμα, είχε δίκιο.

Έκαναν και τη δέση, όπως έπρεπε, κι ο μισός Καλαμάς, που λέει ο λόγος, μπήκε στον κάμπο.

Όταν ματάρθε ο αγάς, ο κάμπος χλόιζε απ' άκρη σ' άκρη και το καλαμπόκι είχε από δυο αστάκια. Σ' έπαιρνε η χαρά να βλέπεις Ο αγάς ευχαριστημένος έβαλε κι έκαναν και δυο μύλους και τον ένα τον έδωκε στο Βακούφι.

Κι ο κόσμος χόρτασε ψωμί και του αγά τα δοσίματα αβγάτισαν καλά.

Και κλείνοντας τη διήγηση ο μπαρμπα - Νικόλας, έκανε την ερώτηση: Τι λέτε, όλοι οι αγάδες ήταν ίδιοι κακοί κι ανάποδοι; Κοντά στα δικά τους συμφέροντα έβλεπαν, καμιά φορά, κι οι μαυροραγιά

δες τσιότσιο καλό. Χατήρι του βασιλικού, που λέει η παροιμία, ποτίζεται κι η γλάστρα.

Έτσι, έρθαν εδώ οι Μακάτες και μαζί μ' αυτούς έγινε κι ο κάμπος ποτιστικός.

Σας λέω, ήταν αχαμνή φάρα. Γωϊσταί, χουϊλήδες, φτασιάρηδες, καθατζήδες, αλλά και κοφοκέφαλοι. Φτάνει να τους βρεις, ακόμα τώρα, το σφάχτη και τους παίρεις και την ψυχή. Άλλοι καιροί τότε κι άλλοι άνθρωποι, συμπλήρωσε.

Αυτά, μέσες άκρες, τα 'χαμε ξανακούσει, αλλά όχι με τόσες λεπτομέρειες, είπε ένας της παρέας, για να ρωτήσει με ιδιαίτερη περιέργεια:

— Μωρέ Νικόλα, θέλω να μάθω, αν εκείνος ο Βλαχωρίτης ο μπακάλης στη Βροσίνα, που τούτα τα χρόνια έστρωσε μπροστά τους χωριανούς του, χωρίς αγάδες και φοβέρες, να βγάλει νερό απ' τον Καλαμά για τη Ντράζαση, Μακάτης ήταν κι αυτός;

— Μακάτης από μάνα και πατέρα!

Αν ζούσε στα χρόνια μας ο μπαρμπα - Νικόλας, θα 'βλεπε άλλη μακάτικη αποκοτιά να 'ρθει τρεχούμενο νερό απ' τη Λαμπανίτσα στο Βλαχώρι και να χορτάσουν έξι κομμάτια χωριά νερό.

Έτσι τα διηγιάταν ο μπαρμπα - Νικόλας κι εγώ σα Μακάτης, έπρεπε να καταγράψω κι αυτή την άποψη για να μολογιέται.

Πολύδροσο (Βλαχώρι) Μάϊος '89

ΚΟΝΤΡΑ ΣΤΟ ΡΟΥ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Σκέψεις από μια διάλεξη του Γιάννη Σάρρα στο Γυμνάσιο Φιλιατών

ΤΟΥ ΘΩΜΑ Γ. ΣΟΡΟΓΚΑ

Φιλολόγου - Αρχαιολόγου

Τούτο το μήνα μας πήραν σθάρνα τα πολιτικά γεγονότα, οι κραυγές απ' τα μπαλκόνια, οι παλλόμενες πλαστικές σημαίες (όσο εντονότερο το κούνημα τόσο μεγαλύτερο το «μέγα πάθος», τόσο πιο επιδερμικό το ήθος και η σκέψη), τα τετραγωνικά χιλιόμετρα κάλυψης με οπαδούς (καημένο πράσινο των πόλεων!), οι ακτίνες λείζερ, τα φέϊγ-βολάν και οι γιγαντοαφίσες, που ξαναπρόσβαλαν το περιβάλλον, οι μεταφερόμενοι «κραυγάζοντες οπαδοί, τα καπνογόνα, τα κομματικά γραφεία, η σταυροθηρία, οι υποσχέσεις, ο καημός για την «κουτάλα» και το «λουφέ», τα φουσκωμένα λόγια και άλλα ηχηρά (και οπτικά τρυκ) παρόμοια. 4 (τέσσερα) δισεκατομμύρια περ. το κόστος της φίστας. (Πόσο νοσοκομεία, σχολεία, χιλιόμετρα ασφαλτόστρωσης αλήθεια;). Αιώνια Ελλάδα!

Και μετά... Οι αφίσες ξεθώριασαν, οι σημαίες παραπετάχτηκαν (καημένοι οδοκαθαριστές!), οι ήχοι και οι εντάσεις καταλάγιασαν, ο ρυθμός έπεσε. Γλωσσοδέτης η λαϊκή ετυμολογία. Και μετά... οι εντολές (όχι θέβαια εκείνες οι αυστηρές: «ου μοιχεύσεις», «ου κλέψεις», «ου ψευδομαρτυρήσεις»).

Πού να βρει κανείς, λοιπόν, μπάρμπα Γιάννη Σάρρα, την ηρεμία να

γράψει δυο λόγια και να προβάλλει τη δουλειά σου, τον κόπο σου και την προθυμία σου να ρθείς να μιλήσεις, προσκαλεσμένος μας, στα 15χρονα παιδιά του Γυμνασίου Φιλιατών, στις αρχές Ιουνίου, με θέμα: «Το χθες — το σήμερα — το αύριο. Η παράδοση και το χρέος μας».

Και οι στήλες των εφημερίδων μας πού να βρούν χώρο για τέτοια θέματα! Τα γράφουμε λοιπόν κι εμείς ετεροχρονισμένα.

Πολυχρησιμοποιήθηκαν αλήθεια, καιρό τώρα, οι σημαδιακές χρονολογίες 1992 και 2000. Ωστόσο πέπλος ομίχλης τις περιζώνει. (Πού να μας αφήσουν οι... Κοσκωτάδες!) Τι, αλήθεια θα συμβεί τότε; Με ποιά εχέγγυα θα αντιπαλέψουμε αυτές τις προκλήσεις; Πώς θα επιβιώσουμε ως έθνος ανάμεσα στη Φραγκιά, στις σύγχρονες δορυφορικές τηλεοπτικές επιδρομές; Μην αλωθούμε πάλι; Πώς θα αντέξει, δεν θα ξεθωριάσει η κουλτούρα μας, η εθνική μας ταυτότητα;

Εσύ, ιεραποστολώντας, μέσα στο σημερινό «ωχαδερφισμό», τη στέγνια και την πνευματική ξεραίλα της Θεσπρωτίας, χωρίς να είσαι εκπρόσωπος κάποιας λαϊκής επιμόρφωσης ή δημόσιας υπηρεσίας, κάθισες στο γραφείο σου, συμμαζε-

ψες τις πνευματικές σου δυνάμεις (όχι πανεπιστημιακές, έτσι δεν είναι; — ημιγυμνάσιο είπες ότι τέλειωσες), έχασες χρόνο, άνοιξες βιβλία, ιδρώσες καιρό και τα είπες: πρώτα προσκαλεσμένος στην Ηπειρωτική Εστία Θεσ)νίκης και μετά στους μαθητές μας.

Μίλησες για το ρόλο της παράδοσης στην επιβίωση των εθνών. Την τρισδιάστατη πορεία ανθρώπων και λαών στο παρελθόν — παρόν — μέλλον. Την ενασχόληση και μελέτη των θεμάτων αυτών από τον Ηρόδοτο, τον πατέρα της Ιστορίας και της εθνογραφίας, ως τον φωτεινό μελετητή της Λαογραφίας μας, τον Νικ. Πολίτη, το Δ. Γληνό, τον Νίκο Καζαντζάκη, τον Ίωνα Δραγούμη. Αναφέρθηκες στη σημερινή κρίση αρχών, αξιών και προτύπων. Τις κοινωνικές ανακατατάξεις, τα ξενόφερτα ήθη, τη μοντέρνοποίηση, την επιπεδοποίηση και ρηχότητα του σημερινού ατόμου, τη βιομηχανοποιημένη κακογουστιά, την έλλειψη της χαράς της δημιουργίας, το χάσιμο της ανθρωπιάς. Το συνταίριασμα της παράδοσης με τις ανάγκες του παρόντος κι όχι τη μουσειακή απολίθωσή της, τον εξανθρωπισμό της τεχνολογίας. Την ελληνοποίηση, την αφομοίωση ξένων πολιτιστικών στοιχείων, λειτουργία, που, από την αρχαιότατη εποχή, τούτο το ελληνικό σταυροδρόμι επιτέλεσε, όντας ιδεολογικό χωνευτήριο του δυτικού ορθολογισμού και του ανατολίτικου συναισθηματισμού. Είναι αδύνατο και ανεπίτρεπτο, εξάλλου, να χτίσουμε γύρωθέν μας «ιδεολογικά τείχη».

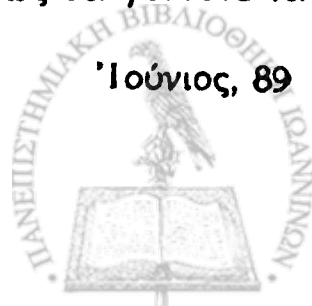
Πρέπει να λειτουργούμε ανοιχτά αλλά αφομοιωτικά, για να μη χάσομε τον προσανατολισμό μας, τον εαυτό μας, την ψυχή μας.

Τα είπες, λοιπόν, όλα αυτά στα σημερινά Ελληνόπουλα, στην «ελπίδα του έθνους», όπως, στον ειρμό του λόγου, τα αποκαλούν κάποιοι μεγαλοσχήμονες ρήτορες, τα οποία έχουν ν' αντιπαλέψουν με χίλιες δυό σειρήνες και αιωρούνται ανερμάτιστα ανάμεσα στο άγχος της ζωής και την αβεβαιότητα. Που συνωθούνται μπροστά στη μαγική εικόνα της «Τόλμης και Γοητείας», της νερόβραστης νεομαγειρεμένης αυτής αμερικάνικης σούπας, που λιποθυμούν για ένα αυτόγραφο του Ριτζ και της Καρολάιν στην Αθήνα, που σταυροκοπιούνται γονυπετείς κάτω απ' το Δημαρχείο του Πειραιά στον σύγχρονο... άγιο Λάγιος Ντέταρι, που δεν ξέρουν τον Τσιτσάνη, τον Θεοδωράκη, το Λοϊζο, αλλά παθιάζονται από το σκληρό ροκ, το εκκωφαντικό αλαλούμ, για ν' αναφέρω λίγα μόνο δείγματα των ιδανικών και των προτύπων τους.

Σε ευχαριστούμε λοιπόν για όλα αυτά, αγαπητέ μπάρμπα Γιάννη, για το κουράγιο, τον καημό και το μεράκι σου, κόντρα στο ρου και τους ρυθμούς της εποχής.

«Το μέλλον δεν θα ρθεί από μόναχο του, έτσι νέτο σκέτο, αν δεν πάρομε μέτρα κι εμείς». «Αν δεν καώ εγώ, αν δεν καείς εσύ, αν δεν καούμε ΕΜΕΙΣ, πώς θα γενούνε τα σκοτάδια φως;».

Ίούνιος, 89

Ο ΤΟΠΟΣ ΜΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ

ΤΗΣ ΔΕΣΠΩΣ ΚΑΡΒΕΛΗ

Οι δύο πρώτοι Κ. Λαμπρίδης και Απ. Βερτόδουλος είναι παρόντες, στο «πρασκλητήριο». Ο τρίτος Γεώργ. Παπαϊωάννου είναι παρών στη ζωή.

Ένα μικρό οδοιπορικό, στην Κόνιτσα και στα χωριά της

Από το Γεώργιο Παπαϊωάννου, τον επιθεωρητή, η ξενάγησή μας στο χρόνο. Εκείνος βαδίζει μαζί και τώρα, σ' έναν από τους παράλληλους δρόμους, που η ζωή δε μας έστησε ένα σταυροδρόμι, για να ξανασυναντηθούμε, τα νιάτα μας, τα ωραία εκείνα χρόνια, να θυμηθούμε. Ήταν μιά προσωπικότητα στον εκπαιδευτικό κλάδο, στο χώρο εκείνης της εποχής.

Τυπικός στην υπηρεσία του, διέσχιζε ακούραστος, αυτόν τον βουνίσιο όγκο της Πίνδου, κι επιθεωρούσε χωριό σε χωριό, μια και δυό φορές το χρόνο, οργανώνοντας τοπικά συνέδρια, για μια καλύτερη γνωριμία και ενημέρωση των δασκάλων. Τοπικά συνέδρια με υποδειγματικές διδασκαλίες, ομιλίες και διάφορες εργασίες.

Η περιφέρεια της Κόνιτσας, ανέκαθεν, είχε το θαρύ πυροβολικό. Δάσκαλοι μελετημένοι, πολλοί μετεκπαιδευθέντες, με οράματα, υπέρμαχοι της δημοτικής γλώσσας και της δημοκρατίας. Έρχονται στο νού μου κάποια ονόματα: Πρι-

μηκύρηδες, Δέρβος, Δάνος, Κυργιάννης, Έξαρχόπουλος Γιώργος, Κρυστάλλης, Καρβέλης... Όλα τα σχολεία λειτουργούσαν υποδειγματικά. Τα χωριά της Κόνιτσας, με τον αφέντη Σμόλικα προκαθήμενο, κορώνα χρυσοπράσινη, ήμερη δασοσκέπαστη, περήφανη κορφή της Πίνδου. Μυθική, γραφικότερη η οκτάσχημη Δρακόλιμνη. Αστραφτερός αρυτίδοτος καθρέφτης στον κόρφο του αφέντη γεννημένος. Θάρω για να καθρεφτίζει και να χρωματίζει, τον κώνο αυτής της κορυφής —κυρίαρχο προνόμιο— και την βασιλική, του ήλιου την πορεία... Ο Σμόλικας κι ο Ήλιος, παντοτινοί στην λίμνης τον καθρέφτη, πανέμορφοι της φύσης λαοφίλητοι βασιλιάδες.

Ο Αώος, είναι Θεός της ζωής, κυρίαρχος του τόπου. Το βουητό του, όταν κατεβάζει, διαπερνάει της νύχτας την ερημιά, ταρακουνάει τη γη, και γίνεται πολέμου απόηχος. Μα όταν καλοκαιριάζει, το μурμούρι του, είναι ερωτικό τραγούδι, που ανασταίνει τη φύση γύρω του, όθε διαβαίνει και κυλάει... Έχει κλαδιά και παρακλάδια...

Αφρισμένα γοργοκίνητα, τα διάφανα παγωμένα νερά του, αιώνες και αιώνες σμιλεύουν τα θράχια και τα κάνουν ασπρόπετρες γιαλιστερές, στρογγυλόσχημες, όμορφες. Τούτα τα στολίδια του κορμιού

του, είναι χαρά των ματιών μας και τ' απιθώνει στις άκρες..., για να τα πάρει ο κάθε χωρικός. Από καταβολής..., είναι το μοναδικό μεταφορικό μέσο για τη βιομηχανική ξυλεία. Οι κορμοί αποκλαδίζονται και ρίχνονται στο ρέμα κι εκείνους μεταφέρει ένα θέαμα καταπληκτικό, σε συναρπάζει.

Η οθόνη της μνήμης μου, το φέρνει μπροστά στα μάτια μου, και τώρα!! Οι άνθρωποι και τα αγαθά, διακινόνταν μόνο με τα μουλάρια. Πανάρχαιο επάγγελμα, οι αγωγιάτες. Άνθρωποι και ζώα, έχουν μια γιγαντόσωμη διάπλαση. Τα μουλάρια, είναι σκληρά ζώα, πεισματάρικα και κλωτσιάρικα. Αυτό είναι το κουσούρι τους, για μας...

Γι' αυτά..., είναι όπλα θανατερά, για τον όποιο εχθρό. Το μουλάρι, δε βιάζεται..., δεν παραπατάει, σηκώνει μεγάλο φορτίο, δεν πανικοβάλλεται από το λύκο, όπως το άλλο. Συνέδεσα την ζωή μου με τον Κουτσιάφτη, στα τρία χρόνια που υπηρέτησα στις Πάδες. Το αποθανάτισε ο Αποστόλης Βερτόδουλος. Είχε μισό αυτί και μισή οπλή. Του έλειπε ακόμα ένα κομμάτι από το γοφό. Πραγματικός ήρωας... Μα κι οι αγωγιάτες, με τα πετωμένα γουρνοτσάρουχα, οπλισμένοι πάντα με μαχαίρια και κοντές πιστόλες, με την τραγίσια κάπα, με το θλάχικο χοντρό φέσι, που αναδιπλώνονταν και στο λαιμό, όλα τούτα, ήταν γνωρίσματα, αυτού του σκληρού επαγγέλματος.

Η Κόνιτσα με τα χωριά της, βρισκόνταν τότε σε μια ανθούσα κα-

τάσταση. Υπήρχαν οι ξενητεμένοι του εξωτερικού και του εσωτερικού. Κεφαλοχώρια, αρχοντοχώρια, με πλούσια παράδοση, σ' όλες τις εκδηλώσεις της ζωής. Με πανηγύρια, με γιορτάσια, με χορούς δυό και τρείς μέρες στ' αλώνια, στα μεσοχώρια, και στα προαύλια των εκκλησιών...

Με σουβλισμένα αρνιά και τραπεζώματα, ντόπιοι και ξενοτοπίτες, με γάμους και βαφτίσια, κι αρραβωνιάσματα, με τακίμια και γλέντια τρικούβερτα. Ο κόσμος ήταν ανοιχτόκαρδος, φιλόξενος, αδερφωμένος. Η περιοχή, είχε μια ιδιαιτερότητα με τα ρουμάνικα σχολειά, που αθόρυβα κλείνανε. Θυμάμαι ότι λειτουργούσε τότε, ένα στο Δίστρατο. Η φύση, σ' όλη τη διαδρομή, από Κόνιτσα μέχρι το Δίστρατο που την περπάτησα και τη γνώρισα, αλλά και τη Λαϊστα και το Βρυσοχώρι που επισκέφτηκα, ήταν δασωμένη πανώρια φύση με αγρίμια, με τρεχάμενα νερά, με καρποφόρα δέντρα και κρεμαστά κηπάρια... Απουσίαζαν οι συκιές, οι μυγδαλιές, οι βερυκοκιές, τα πεπόνια, τα καρπούζια... Άγνωστα τα πορτοκάλια και τα λεμόνια. Τα παιδιά, μάθαιναν όλα τούτα τα όμορφα, από τις εικόνες του αλφαθητάριου... Μήλα, αχλάδια, κεράσια, καρύδια σαν αυγά... Πράσα χοντρά, λάχανα σαν κεφαλάκια μικρού παιδιού, πατάτες και εξαιρετικοί γίγαντες, είναι τα βασικά γεωργικά τους προϊόντα... Κληματαριές στα σπίτια και στα κηπάρια έδιναν ωραίο σταφύλι, τη μαύρη φράουλα κυρίως, που έφκιαχναν παχύ γλυκό κρασί. Στα

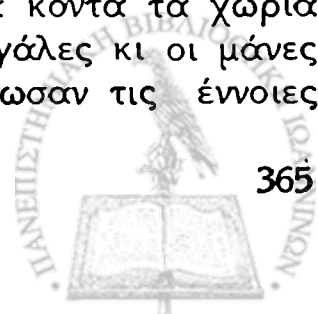
βαρέλια μετά τη θράση, έριχναν μέσα, οκάδες σταφύλια, που διατηρούσαν και το χρώμα και τη γεύση. Μόνο που μύριζαν λιγάκι κρασίλα.

Αν είναι αλήθεια, ότι Μεγαρίτες — αυτό το καυχώνται οι ίδιοι— χτίσανε την Αγιά Σοφιά, οι μαστόροι της Κόνιτσας, χτίσανε πολλές δεκάδες έργα, σαν την Αγιά Σοφιά... Στα μαστοροχώρια της Κόνιτσας, γεννήθηκαν οι θεοί της τέχνης της πέτρας. Αυτοί οι κοσμογύριστοι, που από αιώνες — πανάρχαιο κι αυτό το επάγγελμα — χτίζανε και στολίζανε τα πέτρινα καμαρωτά σπίτια με τα πελεκητά αγκωνάρια, τις περίτεχνες αυλόπορτες, τα σκαλιστά οικόσημα, τις εκκλησιές και τα καμπαναριά, και τους πανέμορφους σοφράδες στα πηγάδια. Ένα τέτοιο υπάρχει στη Ζίτσα, με τη χαραγμένη επιγραφή: «Χάνδων ω ξένε, ύδωρ πίνε, ευχάς υπέρ κτητόρων πέμπε»... Λένε πως το χτίσανε μαστόροι από την Κόνιτσα. Η αρχαιολογική Υπηρεσία..., ας ενδιαφερθεί να το διασώσει. Σκέφτομαι, πως τούτη η σκληρή δουλειά με το καλέμι, αυτή η τέχνη, με το μεράκι και την ψυχή που σμίγει με την ασύνορη φαντασία, η άγνωρη σε πολλούς υπομονή κι επιμονή να νικάν της φύσης την αντίσταση (άρνηση), και του κορμιού την αδυναμία, συνθέτουν αυτόν τον υπεράνθρωπο της τέχνης, τον πρωτομάστορα. Μάρτυρες που τους προσδιαβαίνουν με σεβασμό οι αιώνες, είναι τα πέτρινα γιοφύρια. Σήμερα, που το δαιμόνιο της σύγχρονης τεχνολογίας, κλιμακώνει μια άλλη επικοινωνία

πάνω από τη γη(;) αυτά τα τοξωτά ωριόσχημα γιοφύρια, αθάνατα έργα υπομονής, τέχνης κι αγάπης, όχι — όχι δε μπορεί να τα χτίσει ο σύγχρονος άνθρωπος, γιατί του λείπει το μεράκι, η ψυχή..., η αγάπη στην τέχνη...

Νοέμβρης του 1935

Ύστερα από ανεκδιήγητες περιπέτειες, παίρνω το διορισμό μου για τις Πάδες. Έψαξα στο χάρτη και βρήκα αυτή την αητοφωλιά, στα πόδια του Σμόλικα χτισμένη. Τρελλή χαρά ο διορισμός, και το άγνωστο μέρος. Η μάνα μου θα μ'ακολουθήσει, σωματοφύλακας άγρυπνος. Και δεν είχε θγεί η καμένη έξω από τα Γιάννενα. Ούτε το Πέραμα δεν ήξερε. Με το φορηγάκι του «Ναπολέοντα» θα ταξιδεύαμε για την Κόνιτσα. Ιστορικό αυτό το αυτοκινητάκι, με την πάνινη τέντα. Κι ο Ναπολέων, νιώθει κάπως σα συνάδελφος, γιατί είχε αδερφή δασκάλα, την Αγγελική Παπακώστα, που υπηρετούσε στην Κόνιτσα. Τον έχουμε και λίγο σαν προστάτη, εμείς τουλάχιστον οι καινούργιες στον άγνωστο εκείνο χώρο. Έτσι καθώς καθόμασταν με τη μάνα μου πάνω στα μπαγάτσια μας, προβάλλει μπροστά μας η Ρηνούλα Παπαπέτρου με τη μάνα της και τον αχθοφόρο με το καροτσάκι. Ούτε εγώ, ούτε εκείνη είχαμε θαλίτσα... Μπόγους και μπογαλάκια ραμένα... Χαρές..., αγκαλιάσματα... Εκείνη για το Παλιοσέλι, κι εγώ για τις Πάδες, κοντά κοντά τα χωριά μας... Χαρές μεγάλες κι οι μάνες μας, που αντάμωσαν τις έννοιες

τους κι αναθάρρησαν. Βλέποντας τη Ρηνούλα με παλτό λουσατό και γούνινο γιακά, θυμήθηκα το χακί φουστάνι, το μονοκόμματο σα σακκί..., που φορούσαν τα κορίτσια του Οικοτροφείου, κι έρχονταν κι έφευγαν, κατά γραμμή, κατά σειρά, από το Βελισσάριο...

Εκεί ήταν το Εθνικό Οικοτροφείο, μεγάλο κτίριο, με το κιτρινωπό χρώμα του, μόνο κι έρημο στο ιστορικό εκείνο βουναλάκι, έδειχνε την προσωπικότητά του: τα ορφανά και την κοινωνική τους προστασία. Την τελευταία στιγμή..., να κι ένας συνεπιβάτης μας... Ο Ναποπολέων θέλει να θάλει εμάς τις δασκάλες παρασωφέρ. Αρνηθήκαμε. Πώς ν' αφήναμε μόνες τις μάνες μας πίσω στην καρότσα; Λέει στις μάνες..., να καθίσουν αυτές μπροστά... Αρνιούνται κι εκείνες. Πώς να μας αφήσουν μόνες πίσω μ' ένα τριαντάρη; Λέει στον άγνωστο αυτον κύριο να καθίσει μπροστά., αρνιέται κι αυτός... Κι αυτές τις θέσεις..., τις είχε περιποιημένες, με στρωσίδι, μαξιλαράκια... Στεναχωρέθηκε ο καημένος. Μ' ένα μοχλό, τη «μανιβέλα», φέρνει γύρα γύρα, κι η μηχανή μούγκριζε και πήρε μπρος.

Στην καρότσα ήταν δυό καναπέδες στις άκρες για τους επιβάτες και στη μέση, μπήκαν τα δέματά μας και διάφορα άλλα.. Στον έναν καναπέ, εμείς και στον άλλον ο συνεπιβάτης... Το караβανάκι ξεκίνησε. Η χαρά της συνάντησης, ο διορισμός, κοντά κοντά τα χωριά μας, ο Ναπολέων που οδηγούσε το φορηγάκι, μαντολίνο έπαιζαν οι καρδού-

λες μας. Θυμηθήκαμε εκείνον, κι εκείνον, κι εκείνη, και τους καθηγητές μας χαρτί και καλαμάρι και γέλια και ξεφωνήματα. Και το τσάϊ του διδασκαλείου για να τιμήσουμε τον εκπαιδευτικό μας σύμβουλο τον κ. Σάρρο! Και το χορό μας!!!

Θυμηθήκαμε το σουξέ. Με τις λιανές φωνούλες μας κι ορχήστρα, της καρδιάς την πολύχορδη λύρα, αρχίσαμε : «Της Ριρίκας το τραγούδι το ονομαστό... Όλοι οι μαθητές κι οι καθηγητές, ήσυχη δε μ' άφηναν ποτές. Γαμπίτσα, καλτσίτσα, αφράτη και ροζέ και καλτσοδετίτσα με μάρκα ντεποζέ». Και οι μάνες μας, χήρες κι οι δυό..., άνοιξαν τις καρδιές τους και φιλοτραγουδούσαν. Ο συνεπιβάτης μας, ασυγκίνητος, ανεπηρέαστος... Όλο στοχάζονταν. Ένοιωθα, εκείνα τα μαύρα μικρούλικά μάτια του, σαν το μαύρο γιαλί του φωτογράφου, να σταματούν πάνω μας και να μας φωτογραφίζουν.

Βροχή δυνατή πλάκωσε. Χτυπούσε με θόρυβο την τέντα και την έκανε να χορεύει. Το φορηγάκι αγκομαχούσε στην ανηφόρα. Κοντοστέκονταν, σαν να του κόβονταν η ανάσα. Η τέντα, άρχισε να στάζει τσατ τσατ πάνω από το δικό μας καναπέ. Φωνές, τσιρίδες, όταν η παγωμένη βροχή έπεφτε στο κεφάλι, στο λαιμό. Ένα και δυό, μεταφερόμαστε στον άλλον. Ευγενέστατος ο συνεπιβάτης μας, μετατοπίστηκε στην άκρη. Η μάνα μου, που ήταν πειραχτήριο, όλο τον κάρφωνε με τόνα μάτι, τώρα κάθισε δίπλα του. Τον κοίταξε με τα δυό μάτια και με ψευτόγελο, τότε ρωτάει:

—Από ποιό χωριό είσαι γιέ μου
Την κοίταξε γελώντας, μα δεν
της απάντησε.

Εμείς κρυφογελούσαμε. Σκύβω
και λέω στην Ειρήνη:

—Η μαϊμού γέλασε!!!

Ήταν μικρόσωμος, κάθονταν και
μαζωμένος. Το πρόσωπό του δεν
είχε και κάποια ζωντάνια..., επιδερ-
μίδα νεανική... Τα μάτια του όμως
μαύρα και μικρούλικά, είχαν μια
κινητικότητα!!! Το ελατήριο...
που είχα σα μαθήτριά, μ' ακολου-
θούσε και τώρα. Είχα βαφτίσει τον
καθηγητή μας των Καλλιτεχνικών,
τον Κώστα Μπουκουβάλα «παντε-
πόπη Δία». Το γυμναστή μας Φά-
νη Δούμα «Διονυσάκις». Την καθη-
γήτριά των Γαλλικών, τη Λίτσα Κα-
ζαντζή «γαλιάντρα». Την καθηγή-
τριά των Οικοκυρικών «η εύοσμος
δεσποινίς». Ακόμα και τη μάνα μου
αποκαλούσα «Ιούδα» και τη θεία
μου την Πολυξένη «Γιακουμή». Τώ-
ρα τι ήταν αυτό που είπα για έναν
άγνωστο;

Πρωί ξεκινήσαμε από τα Γιάννε-
να, νύχτα φτάσαμε στην Κόνιτσα.
Ήταν κι η μέρα μικρή, κι η βροχή
εδώ, έπεφτε καταρρακτώδης με πυ-
κνή ομίχλη... Πού να πάμε; και πώς
να πάμε; Ο Ναπολέον, ο αληθινός
προστάτης μας, μας έφερε χωρίς
να βραχούμε, στο πανδοχείο του Η-
ρακλή Παπαχριστίδη. Τι ευχές του
δίνανε οι μάνες μας!!! Θερμή η υ-
ποδοχή στις «καινούργιες δασκά-
λες», από τον ευγενέστατο και καλ-
λιεργημένο εκείνον ομορφάνθρωπο.

Ή ο συνεπιβάτης μας

Πρωί πρωί παρουσιάζομαστε

στην επιθεώρηση για να ορκιστού-
με... Μισάνοιχτη η πόρτα του γρα-
φείου. Προχωρώ σιγά, κοιτάζω
πλάγια. Έκανα ένα αααα!! κι έ-
κλεισα αμέσως το στόμα με την α-
παλάμη. Με πλησιάζει περίεργη η
Ειρήνη:

—Τι; Τι είδες;

—Τη... μαϊμού!!! και τραθήχτη-
κα χαζογελώντας. Από το διπλανό
γραφείο ανοίγει η πόρτα και προ-
βάλλει μεγαλοπρεπής, ο Θωμάς ο
Ζώης. Διδασκαλιστής κι αυτός, βο-
ηθός στην Επιθεώρηση. Μας «εισά-
γει» στον προϊστάμενο, γελώντας:

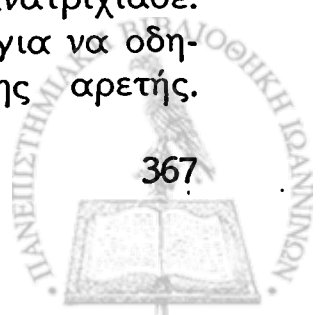
—Ήρθαν οι δασκάλες του Πα-
λαιοσελίου και των Πάδων!!!

—Να περάσουν!!!

Δεν έδειξε καμιά έκπληξη. Χα-
μογέλασε, μας καλωσόρισε όρθιος
δια χειραψίας. Παγωμένες εμείς.
Απορημένος μας κοίταζε ο βοηθός,
που διακριτικά αποσύρθηκε. Μας
μιλούσε με χιούμορ, μας κέρασε
καφέ, μας ρώτησε και για τις μά-
νες μας...

Τα ερωτήματα, τα χαμόγελα, η
διαχυτικότητα κι η οικειότητά του,
μούφεραν αφηρημάδα. Είχα και τύ-
ψεις, που τον είχα παρομοιάσει με
μαϊμού... Κι εκείνα τα γέλια μας,
τα τραγούδια στ' αυτοκίνητο!!! Τι
ιδέα θα είχε σχηματίσει για μας;
Και δεν τόδειχνε... Τώρα είχε μετα-
μορφωθεί... Κάθονταν φαρδεια στο
γραφείο του, ωραίο κουστούμι φο-
ρούσε, γραβάτα, φρεσκοξυρισμέ-
νος..., ήταν συμπαθέστατος!!! Με
κάλεσε πρώτη να ορκιστώ.

Τούτη η πράξη με ανατρίχιασε.
Είναι μια σοφή σκέψη, για να οδη-
γούμαστε στο δρόμο της αρετής.

Θεοποιείται η συνείδηση. Αλλά, πόσες μυριάδες..., χωρίς να ορκίζονται ακολουθούν αυτόν τον ωραίο δρόμο!!! Και πόσες άλλες, που ορκίζονται..., ακολουθούν το δρόμο της κακίας και της καταστροφής!!

Με πολλή σοβαρότητα έδωσα τον «νεομισμένον όρκον». Όρθιος εκείνος δίπλα μου, με συνεχάρη πολύ θερμά με χειραψία, λέγοντας :

—Χτες, ήμουν ο πρώτος υπάλληλος που όρκισε ο νέος Νομάρχης. Σήμερα είστε σεις δεσποινίς, η πρώτη δασκάλα που ορκίζω. Σας εύχομαι «ευδόκιμον υπηρεσίαν».

Χάρηκα, γέλασα, μα δεν είχα ούτε την ωριμότητα, ούτε την ετοιμότητα να ευχηθώ και σε κείνον τα πρόποντα. Αυτό που έκανε, με πολύ θάρρος και ευγένεια, η συνάδελφός μου!!

Ός το μεσημέρι περιμέναμε ορθές στην πόρτα, κοιτάζοντας μια τον ουρανό και μια τους δρόμους, πούχαν γίνει ποταμάκια. Τι πόλη ήταν κι αυτή η Κόνιτσα!! Καταχωνιασμένη, με καλντερίμια, μ' ανηφόρες, κατηφόρες... Όλο θροντούσε κι έπεφτε βροχή μ' αντάρα και κρύο... Κατά το βραδάκι, να κι έρχονται κι οι αγωγιάτες μας. Αναστήθηκε η χαρά μας.

«—Αν δεν πέσει απόψε χιόνι στον Προφήτη Ηλία, πρωί πρωί φεύγουμε. Η βροχή δε μας εμποδίζει. Έχουμε κάπες και για σας».

Η περιπέτειά μας..., έπαιρνε διαστάσεις, καθώς άρχισε να ρίχνει χοντρό, πυκνό χιόνι... Τι πρωϊνό ήταν εκείνο που ξημέρωσε!! Κι αυτά τα παραθυράκια μας, είχαν στρώμα το χιόνι. Τι φύση πάλλευ-

κη, εξωτική. Κι ο βοριάς βογγούσε, τη μουσική του έπαιζε, για να χορεύουν τρελλά οι νυφάδες!! Πάει η πρώτη μέρα. Πάει κι η δεύτερη, κι η τρίτη, κι η τέταρτη. Το χιόνι έχει παγώσει. Πρέπει να το γυρίσει σε βροχή, για ν' ανοίξει ο δρόμος. Υποχρεωθήκαμε να πληρώνουμε το σταυλισμό των ζώων και το ξενοδοχείο των αγωγιατών. Τα λεφτά μας είχαν σωθεί. Τρώγαμε κάθε μεσημέρι, ό,τι φτηνότερο υπήρχε. Οι μάνες μας, βολεύονταν στο δωμάτιο με ψιλικά. Ζητήσαμε από τον Επιθεωρητή, ν' αναλάβουμε τυπικά υπηρεσία στο γραφείο, σε καρένα σχολείο για ν' αρχίσει η μισθοδοσία μας. Μας αρνήθηκε, ήταν «παράβαση».

Ό χορός

Σαββατόβραδο. Πέφτει χιονόνερο. Θα το γυρίσει σε βροχή, λένε οι αγωγιάτες. Τούτο μας χαροποίησε. Τρυπώσαμε στα κρεβάτια μας, να ζεσταθούμε. Χτύπημα στην πόρτα κι ο Θωμάς ο Ζώης, χαρούμενος, ένα μπόι ως επάνω, με την παλτάρα του, προβάλει.

—Έρθα να σας πάρω για το χορό μας, ετοιμαστείτε.

Ζωηρέψαμε, ενεργοποιηθήκαμε. Τι θα φορούσαμε σ' αυτό το χορό; Αν είχαμε και κάποιο φόρεμα, ήταν στα δέματα στην αποθήκη του πανδοχείου. Όπως είμασταν. Δε θα βγάζαμε τα παλτά μας... Τι κόσμος ήταν εκεί συγκεντρωμένος! Δάσκαλοι, τριατατικοί, δικαστικοί, δασικοί, από την Αναγνωστοπούλειο, Κοντσικιώτες, όλοι ωραία ντυμένοι. Πιάσαμε μιαν άκρη. Σε μια

άλλη τέτοια άκρη ο φακός μας φωτογράφησε τον Επιθεωρητή μας... Στη δεξίωση πρωτοστατούσαν οι δύο δασκάλες της Κόνιτσας, οι αδερφές Βαρβάρα και Καλλιόπη Τσίλη. Στολισμένες και επίσημα ντυμένες. Μαριδούλες εμείς, μαζωμένες, κεφάλι με κεφάλι.. Μας ανακάλυψαν όμως προς μεγάλη μας ευχαρίστηση. Χορέψαμε με την ψυχή μας. Σε μας μετρούσε, μονάχα ο χορός. Σε κείνους, η ηλικία μας. Σε μια στιγμή, πλαγίως πλησιάζει ο προϊστάμενος.

—Χορεύετε δεσποινίς

Αιφνιδιάστηκα. Νόμισα ότι κάτι άλλο θα μας έλεγε.

—'Όχι!! απάντησα.

Η Ειρήνη δέχτηκε πρόθυμα την πρόσκλησή του. Αυτό το υποσυνείδητο, τι τέρας είναι!!! Αυτό είπε το «όχι». Πώς να χόρευα με μια... «μαϊμού» που δεν μας μισθοδότησε τόσες μέρες, κι είχαμε χρεωθεί στο ξενοδοχείο; Κατάλαβα τη γκάφα μου και για να ξεσκάσω πήγα στο μπουφέ. Χόρτασα την πείνα μου. Έβαλα και στην τσέπη μου μερικά γλυκά για τις μάνες μας. Μια βδομάδα από το παραθύρι, έβλεπαν την Κόνιτσα. Ο ζαχαροπλάστης που έκανε εκείνα τα ωραία γλυκά, λέγονταν Σκαλιστής. Είχα χορέψει μαζί του. 'Όταν λειτούργησε ή «κόκκινη απόδειξη»... ποτέ δεν τα χόρταινα. 'Ηταν και στον ΕΟΣ και κάναμε την ανάθεση στο Σμόλικα και στη Γκαμήλα.

Τέλη Φλεβάρη του 1936

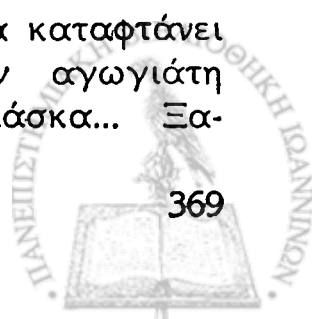
Οι δρόμοι είχαν πατηθεί, είχαν ανοίξει από τα χιόνια. Ο προϊστά-

μενός μας και με χιόνια, είχε επισκεφτεί όλα τα κοντινά χωριά. Το γραφείο δεν τον χωρούσε. Καλούμαι στο τηλέφωνο. Γέλασα σαν άκουσα τη φωνή. 'Ηταν ο Γιώργος Εξαρχόπουλος από την Εξοχή. Μετεκπαιδευθείς, μελετημένος, δάσκαλος με ήθος. Πόπω..., θάλε τα καλά σου κι έρχομαι...

Δίπλα μου κάθονταν ο διευθυντής. 'Αγρυπνη η αστυνόμευση στο τηλέφωνο. Κλειδώνονταν. 'Άκουσε το διάλογο και κρυφογέλασε. Στο διάλειμμα, στα κλεφτά, ειδοποιώ τα 'Αρματα κι εκείνα το Δίστρατο. Είχαμε οργανωμένο σύστημα επαγρύπνησης της εξόδου του Επιθεωρητή μας. 'Έτσι, πάντα μας έβρισκε περισσότερο προετοιμασμένους. Απαιτούσε νοικοκυρεμένα σχολειά, και καλοντυμένους τους δασκάλους. Στο θαλιτσάκι του, είχε ατσαλάκωτο το κουστούμι για την ημέρα της επιθεώρησης. Ο συνάδελφός μου, σχολιάζει με τη σύζυγό του, τη Λαμπρινή Κράχτου, νηπιαγωγό από τα Γιάννενα, τα όσα άκουσε στο τηλέφωνο. Κατά το βραδάκι, λίγο περιποιημένη, πάω στο σπίτι τους. Απόρησαν και πονηρεύτηκαν. Βγήκαν διακριτικά στο διάδρομο και το τηλεακουστικό μου ενημερώθηκε:

—Να το πιστέψεις Λαμπρινή... Θέλει να δώσει επισημότητα. Γι' αυτό θα τον περιμένει εδώ, να μη μπορεί... αύριο να τη γελάσει! Εσείς οι Γιαννιώτισσες..., ξέρετε να καπιστρώνετε.

Πάνω στην κουβέντα καταφτάνει ο Επιθεωρητής με τον αγωγιάτη του. Φοράει και τραγιάσκα... Ξα-

φνιάζονται οι συνάδελφοι, ξαφνιάζομαι κι εγώ! Στο τραπέζι συζητάμε, με πολύ κέφι, πίνουμε και κρασάκι! Σε κάποια στιγμή, έτσι όπως καθόμουνα σκεπτική, ο συνάδελφός μου, με χιούμορ και κάποια ειρωνεία απευθύνεται στον προϊστάμενο:

—Η Δέσποινα, απόψε περίμενε γαμπρό... και της ήρθε ο πεθερός! Θολούρα αυτοί στα μυαλά τους, ξαστεριά εγώ...

Έπιθεώρηση

Το σπίτι που έμεινα ήταν στον Κάτω μαχαλά, κάπου μισή ώρα. Τον βρήκα στην αυλή με τα παιδιά γύρω του. Μα σαν με είδαν, έτρεξαν κοντά μου. Του άρεσε η σκηνή. Μπαίνουμε στην αίθουσά μου. Κάθεται στο θρανίο μαζί με το Γιάννη της Βας τάξης. Με χαρά, του κάνει θέση και τον ρωτάει:

—Είσαι και συ δάσκαλος; Εσύ θα μας κάνεις τώρα μάθημα; Θα φύγει η κυρία μας;...

«Έπιθεώρηση 2) τάξιου δημοτικού σχολείου Πάδων 2ας Μαρτίου 1936.

Η διδασκάλισσα Δέσποινα Σαλβαρά, εξ Ιωαννίνων ορμωμένη, με βαθμόν ακολούθου και υπηρεσίαν τριμήνου σχεδόν, πτυχιούχος πολυτάξιου διδασκαλείου, άγαμος και υγείας σαθεράς διδάσκει. Τα εκ της εργασίας αποτελέσματα ι-

κανοποιητικά. Σύνεστήσαμεν έντασιν προσπαθειών της εις την γραμματικήν της Β' τάξεως. Είναι από τε διδακτικής και διοικητικής απόψεως επαρκής, ευμέθοδος, φιλόπονος, με πολύ καλήν κοινωνικήν εμφάνισιν και χωρίς κοινωνικήν δράσιν. Μελετώσα και ασχολουμένη με την νεοελληνικήν φιλολογίαν, θα εξελιχθεί εις πολύ καλήν διδασκάλισσαν.

Ο Επιθεωρητής Γ. Παπαϊωάννου

Η πρώτη μου αυτή έκθεση μ' ενθουσίασε και επιβράβευσε την επιλογή μου στο επάγγελμα της δασκάλας. Γενικά όμως σ' όλους τους καινούργιους δασκάλους, έκανε πολύ καλές εκθέσεις. Και για την ιστορία, την έκθεσή μου την έγραψε και στο πανόδετο πράσινο, κομψό Βιβλιάριον ταυτότητος, προσωπικής και οικογενειακής καταστάσεως. Έκδοσις καταστημάτων Ν. Αλικιώτη. Ηράκλειον Κρήτης.

Θυμάμαι στο γενικό συνέδριο που έγινε στα Γιάννενα, το καλοκαίρι του 1936 στην Καπλάνειο, μ' ενεθάρρυνε να παρουσιάσω την εργασία μου στην πρώτη ανάγνωση, με τη μέθοδο Ντεκρολύ. Εκείνο το μικρό του ανάστημα, είχε γίνει επιβλητικό παράστημα, όταν μίλησε για τα σχολεία της Κόνιτσας, κι εξυμνούσε τους δασκάλους της.

(Συνεχίζεται)

ΤΟ ΣΤΟΙΧΙΩΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

Ἡ μάνα μου κι' ὁ ἀφέντης μου ὅταν ζούσανε
— πανάλαφρο τοῦ τάφου τους τὸ χῶμα!—
πραματευτῆς νὰ γίνω μοῦ παράγγελναν,
μοῦ τῶλεγαν συχνὰ καὶ μ' ἓνα στόμα.

Ἄλλοιῶς, μὲ καταριῶνται — καὶ τὸ γνοιάζομαι
πῶς ριζικὸ καὶ πρόκοπῆ δὲν κάνω.
Κακόμοιρος, πικρὸ ψωμί θὰ γεύομαι,
ἀνήμπορος καὶ σκλάβος θὰ πεθάνω.

Κι' ἐγώ, πού τὴν κατάρρα τους στοχάζομαι,
καρναβοκύρης θούλεψα νὰ γίνω.
Καράβι λυγερό καὶ καλοτάξιδο
ἀγόρασα κι' ἀρμάτωσα στὴν Τήνο.

Ἄσημικά, διαμάντια καὶ μαλάματα,
μετάξια πλουμιστὰ καὶ δαχτυλίδια,
τῆς Προύσας τὰ χαλιά τὰ μυριοκέντητα,
τῆς Βενετιᾶς τὰ χίλια δυὸ παιχνίδια,

δὲ φόρτωσα στὴν ὀμορφὴ φρεγάδα μου
— ὁ νοῦς μου τρέχει ἄλλοῦ καὶ γι' ἄλλ' ἀντ' ἄλλα, —
πραμάτεια μου πεντάκριθῆ κι' ἀτίμητῆ
τὰ ὄνειρα τῆς νιότης, τὰ μεγάλα.

Καὶ πάω νὰ πουλήσω τὴν πραγμάτεια μου
σὲ ξωτικά λιμάνια, σ' ἄλλους τόπους.
Τὴ διαλαλῶ!... Μ' ἀλλοίμονο, ἀνήξερους
κι' ἀδιάφορους τοὺς θρίσκω τοὺς ἀνθρώπους.

Ξανὰ πρὸς τ' ἀνοιχτὰ θαλασσοπέλαγα...
Ἄλόγουρα ἐρμιές, ἀφροὶ καὶ κάβοι.
Καὶ μιὰ νυχτιὰ πού οὐρλιαζαν οἱ ἄνεμοι
μοῦ στοίχισε τὸ δόλιο μου καράβι.

Κι' ἀκούω στὰ στερνά, στὸ καταλάγιασμα,
νὰ λέει μιὰ Ξωθιά σὲ μιὰ Νεράϊδα:
—«Καράβι λυγερό, γεμάτο ὄνειρατα,
ποτέ στὰ πέλαγά μας δὲν ξανάειδα!...»

Τί κρίμα! Ὁ καπετάνιος θρυκολάκισσε
κι' ὁ ἄμμοιρος ποτέ του δὲν πεθαίνει!...»
Ἄχ, μάνα μου κι' ἀφέντη μου, ἡ κατάρρα σας
σκληρὰ στὸ ριζικὸ μου τὸ θαραίνει!

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΙΝΔΕΑΣ

(Ἀπὸ τὰ ἀνέκδοτα «Λουλούδια τοῦ Πίνδου»)

ΝΟΕΡΑ ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΜΑΤΑ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από τη σελίδα 321)

ΖΟΓΟΡΙ

Στή θύμησή σου, ή σκέψη μου
καλπάζει σ' άσπρα άτια.
Καί λυώνουνε οί στοχασμοί,
Ζαγόρι μου, στὰ μάτια.

ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ

Άπό τὰ θάθη ξεκινᾶς
τῶν μακρυνῶν αἰώνων.
Έσὺ κρατᾶς τὸ μυστικό,
τῆς ρίζας, τῶν προγόνων.

ΚΑΛΠΑΚΙ

Περαστικέ γονάτισε !
Προσκύνησέ με ἀκόμα.
Αἵματα, Δόξα καί τιμὴ
κρύβει τοῦτο τὸ χῶμα.

ΚΟΝΙΤΣΑ

Έμένα πρωτοκάψανε
οί φλόγες του «Σαράντα».
Μ' ἔχει ἡ πατρίδα μου σκοπὸ,
στὴν ἄκρη δῶ, γιὰ πάντα.

ΜΕΤΣΟΒΟ

Νὰ γράψω τί; καί τί νὰ πῶ;
Χωριὸ εὐάνδρων γέννα!
Γιὰ τὰ παιδιὰ σου ὦ! Μέτσοβο,
φτωχὴ μου εἶν' ἡ πέννα.

ΜΠΙΖΑΝΙ

Τὴν Ἱστορία ἀναδιφῶ.
Στὸ παρελθόν γυρίζω.
Τοὺς ἥρωες τοῦ Μπιζανιοῦ,
θυμάμαι καί δακρῦζω.

ΠΙΝΔΟΣ

Στὶς ράχες σου καί στὶς κορφές
θρόντησε τὸ ντουφέκι.
Καί τοῦ «Σαράντα» ἡ γενιά
ἔγινε ἀστροπελέκι.

ΠΩΓΩΝΙ

Τὶς γραφικὲς σου φορεσιές
τὶς κάνατε τραγοῦδια.
Οἱ κοπελλιές σου τὶς φοροῦν
καί μοιάζουν σὰ λουλούδια.

ΣΟΥΛΙ

Τὸ Κούγκι καί τὸ Ζάλογγο
καί κάθε σου θυσία,
δοξάσανε τοῦ "Έθνους μας
— Σούλι — τὴν Ἱστορία.

ΣΥΡΑΚΟ

Τὰ θράδουα, ὅταν θγαίνουνε
τ' ἀστέρια ἀγάλι - ἀγάλι
πετᾶ κοντὰ σου ἡ ψυχὴ
τοῦ Κώστα τοῦ Κρυστάλλη.

(Κάϊρο. Άπό τὴν ποιητικὴ συλλο-
γὴ «ΣΚΛΗΡΗ ΠΟΡΕΙΑ»).

Φιλολογικά και Καλλιτεχνικά Πορτραίτα

ΘΕΟΦΙΛΟΣ Λ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Γεννήθηκε στο Πολύδροσο Θεσπρωτίας όπου φοίτησε στο Δημοτικό σχολείο. Φοίτησε στο Γεροδιδασκαλείο Βελλάς απ' όπου πήρε πτυχίο δασκάλου. Αποφοίτησε από την Πανεπιστημιακή Μετεκπαίδευση Δασκάλων και υπηρέτησε δάσκαλος σε σχολεία της Θεσπρωτίας και των Αθηνών.

Έλαβε μέρος στο διαγωνισμό επιλογής Επιθεωρητών και υπηρέτησε ως Επιθεωρητής Δημοτικής Εκπαιδεύσεως στην Περιφέρεια Βοΐου (Σιάτιστα). Στη συνέχεια έ-

γινε Σχολικός Σύμβουλος και υπηρέτησε στη Θεσπρωτία και στη Δυτική Αττική.

Ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη Λογοτεχνία, Λαογραφία και Τοπική Ιστορία. Δημοσίευσε διάφορες εργασίες του σε περιοδικά και εφημερίδες με παιδαγωγικά, λαογραφικά, λογοτεχνικά και κοινωνικά θέματα.

Πριν δυο χρόνια αποχώρησε από την υπηρεσία και είναι συνταξιούχος.

ΜΕΣΕΛΕΔΕΣ

ΣΗΜ. Α. Χ. Μ.:

Συχνά μᾶς ρωτοῦν, τί πάει νά πεῖ «μεσελέδες». Μ ε σ ε λ έ ς εἶναι ἀραβο-περσική λέξη, πού σημαίνει ὀ π ό θ ε σ η κατὰ κυριολεξία κι ἔπειτα τήν ἀφήγηση τῆς ὑπόθεσης. (Βλέπε T'U'RKCE—RUM CA S'O'ZL'U'K = Λεξικόν Τουρκο - ελληρικόν. Ἄντων. Β. Θτοφυλακτιδου, Κ) πολίς 1960). Ἐπιχωριάζει σέ ἀλβανόφωνα μέρη τῆς Ἡπείρου. (Βλέπε FJALOR, SHQIPES S'E' SOTME. TIRAN'E' 1984, Λεξικό τῆς σημερινῆς Ἀλβανικῆς), ἀλλά καί οἱ νότιοι Ἡπειρώτες τή συνηθίζουν. Χωρίς νά ἔχω πρόθεση ἔγιναι ὁ εἰσηγητής τῆς εὐρύτερης χρήσης τῆς λέξης.

Εἰδικώτερα ἀναλύω στόν Α' τόμο τῆς «Ἡπείρου» Αθήνα 1961.

Α' ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΜΕΣΕΛΕΔΕΣ;

Σπειριά σιτάρι, σπειριά νταρί, σπειριά ἀραποσίτι! Γεννήματα τοῦ νοῦ καί τῆς καρδιάς, παιδιὰ τῆς μνήμης. Ἔρχονται ἀπό τό βάθος τῶν αἰώνων καί κυλοῦν ἀπό τὰ γεροντικά χεῖλη προτοῦ τὰ σφραγίσει τοῦ θανάτου τό θαμπάκι καί τὰ σκεπάσει τοῦ τάφου τό χῶμα. Φτεροκοποῦν ἀπό τὰ χεῖλη σ' αὐτιά καί χάνονται στοῦ χρόνου τό ἀχνό σβύσιμο.

Μεσελέδες, μουαμπέτι ἑλαφρό, ἀφήγηση χωρίς ἀξιώσεις, πού ἀπλώνεται παντοῦ, στό χῶρο καί στό χρόνο, σέ πρόσωπα καί σέ πράγματα.

Στοματικές παραδόσεις, πού μέ-

σα σ' αὐτές σπιθίζει τό πνεῦμα. Συχνά συμπληρώματα τῆς ἱστορίας.

Β' ΠΟΥ ΚΑΙ ΠΩΣ ΛΕΓΟΝΤΑΙ;

Στίς μακρές χειμωνιάτικες ὥρες, πού ξεφυλλίζουν οἱ χωρικοί τό καλαμπόκι, μεσελέδες λένε. Χειμῶνα στήν παραστιά, πού ξεφλουδίζουν τό ροβίθι, μεσελέδες λένε. Στῆς ἐκκλησίας τό χαγιάτι, ὕστερα ἀπό τήν ἀπόλυση τῆς λειτουργίας, ὅταν τό παγούρι τοῦ ρακιοῦ φέρνει γύρω ἀπό στόμα σέ στόμα στούς λαμπροφορεμένους χωριανούς κι ἐνῶ μασουλᾶνε τὰ κόλυβα τοῦ μνημοσύνου, πάλι μεσελέδες λένε. Στό μύλο, πού περιμένουν ν' ἀλέσουν τὰ γεννήματα, στό μεσοχώρι τό γλυκό ἀνοιξιάτικο βραδυνό τριγύρω γύρω καθισμένοι στά πεζούλια οἱ γερόντοι, στοῦ νεκροῦ τό ξενύχτισμα, στά π ο γ κ α ν ί κ ι α (βαφτίσια) καί στά ἐ π ι σ τ ρ ό φ ι α τοῦ γάμου οἱ συμπέθεροι, μεσελέδες λένε. Λένε μεσελέδες κάθε πού θ' ἀδειάσουν ἀπό τῆς δουλειᾶς τόν πικρό μόχθο.

Ο ΑΓΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΓΟΜΑΡΙ

Ὁ ἀγάς κατεβαίνει ἀπό τήν κούλια του, ἀφοῦ κρέμασε στή σοφίτα τήν κάπα του γιά νά δείχνει πῶς κάπου κοντά εἶναι ὁ ἀφέντης καί νάχουν τό νοῦ τους οἱ ραγιάδες, καί πάει στό τσιφλίκι νά σεριανίσει.

Βρίσκει ἐκεῖ, στό μποστάνι, τόν τσιφτοῦ (γεωργό) του νά ποτίζει. Ἐχει ζέψει αὐτός τό γομάρι στό μαγκανοπήγαδο, τοῦ ἔχει κλείσει τὰ μάτια μ' ἓνα μαῦρο πανί κι ἐ-

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

Ιούνιος 29 1989

Φίλτατε κ. Μαμμόπουλε,

Το κείμενο που σας στέλλω είναι: 1ον) Από γεωγραφική άποψη η θουνίσια, περήφανη και ηρωϊκή περιοχή της Κόνιτσας με τα χωριά της.

2) Ο Γεώργιος Παπαϊωάννου, επιθεωρητής της δημ. εκπαίδευσης, που με την εργατικότητα και ευσυνειδησία του, έδωσε καινούργια ζωή στα σχολεία και εξύψωσε το έργο του δασκάλου.

3) Ο Κώστας Λαμπρίδης από μια αξιόλογη οικογένεια της Κόνιτσας. Ο πατέρας του Λάμπρος, έβγαζε την τοπική εφημερίδα «Αώος». Αυτός ήταν σχολίατρος, δραστήριος,

◆ Γράφουμε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλουμε καὶ μᾶς στέλνουν

άριστος επιστήμων και ανθρωπιστής...

4) Ο Απόστολος Βερτόδουλος, ο Γιαννιώτης, ο σχολικός αρχιτέκτονας, που δεν άφησε σχολεία, εκκλησίες, τοπία και σκηνές..., να μην απαθανατίσει. Λάτρης των θουνών και της ορειβάσιας.

5) Ο Κλέαρχος Στάρας.

Θα ετοιμάσω — με τη βοήθεια της υγείας μου — κάτι σχετικό για τον Κώστα Λαζαρίδη και τον Παύλο Δελαπόρτα. Έχω συγκεντρώσει στοιχεία, έχω διασταυρώσει και τα όσα έχω και θυμάμαι.

ΔΕΣΠΩ ΚΑΡΒΕΛΗ

κεϊνο γυρίζει, ένω τὸ κουδούνη κρεμασμένο στὸ λαϊμό του κουδουνίζει ρυθμικά.

Τὸ νερό θγαίνει ἀπὸ τὸ πηγάδι, πέφτει στὴ χαβούζα κι ἀπὸ κεῖ στὴν ἀμπολή, ὅπου ἔχουν θεριέψει μέσα στὶς θραγιές τῆς παχειᾶς γῆς τροφαντὲς κολοκυθιές καὶ ντοματιές.

— Βρὲ καούρη, γιατί ἔχεις δέσει τὰ μάτια στὸ γομάρι;

— Ἄγα μου, πολλὰ τὰ ἔτη σου. “Αντας τὸν ζεύω τοῦ δένω τὰ μάτια, τοῦ δίνω δυὸ - τρεῖς θιτσιές, ἐκεῖνο νομίζει, πὼς εἶμαι πίσωθὲ του, τρέχει κι ὄλο τρέχει.” Ἐτσι κά-

νω καὶ καμμιά δουλειά. “Αντας κουραστὲ καὶ σταματῆσει γιὰ νὰ ξεποστᾶσει, δὲν ἀκούω τὸ κουδούνη, ματασηκῶνομαι καὶ τοῦ δίνω δυὸ - τρεῖς θιτσιές.

Ἡ πειστικὴ αὐτὴ ἐξήγηση φαίνεται νὰ μὴ ἱκανοποίησε τὸν ἀγα, γιατί πάλι ξεναρώτησε:

— Καὶ ἂν, βρὲ καούρη, τὸ γομάρι σταματῆσει, ἀλλὰ κουνάει τὸ κεφάλι του, δὲ θα θαράει τὸ κουδούνη του;

— “Ἄμ’ ἀγα μου, ἂν ἦταν τόσο ἐξυπνο τὸ γομάρι, θᾶταν αὐτὸ ἀγᾶς καὶ σὺ θὰ γύριζες τὸ μαγκάνι!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

	ΔΡΧ.		ΔΡΧ.
1. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Σπυρίδων Λάμπρος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1967	250	19. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο 'Αλή πασᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, 1968	300
2. ΣΠΥΡ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ — ΑΛ. ΒΑΜΒΕΤΣΟΥ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ — Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Σπυρίδων Βλάχος, ὁ ἀπὸ 'Ιωαννίνων 1961, Β' έκδοσις 1970	350	20. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Γ. Καστριώτης (Σκεντέρμπεης) 1968	300
3. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Δημήτριος Σ. Μπαλάνας, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1963	250	21. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Ηπειρος καὶ Λακωνία. ('Απὸ τὴν Σπλάντζα ἕως τὸν Αὐτονομιακὸν Ἀγῶνα 1914), 1968	250
4. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Η συμβολὴ τῆς 'Ηπείρου εἰς τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς 'Ελευθερίας, 1963, Β' έκδοσις 1970	250	22. ΠΑΝΑΓ. ΓΡ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ : Τὰ 'Εθνικὰ Κληροδοτήματα καὶ αἱ πρὸς αὐτὰ ὑποχρεώσεις τῆς Πολιτείας, 1968	250
5. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Ο μῦθος τῆς ἀλθανικῆς συμβολῆς εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς 'Ελλάδος, 1963	450	23. ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ : Λορέντζος Μαβίλης, ὁ ἥρωσ τοῦ Δρίσκου, 1969	250
6. ΙΩΑΝ. ΕΞΑΡΧΟΥ: 'Ο οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς τοῦ ἠπειρωτικοῦ χώρου, 1963	200	24. ΔΗΜ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ : 'Η 'Απελευθέρωσις τῶν 'Ιωαννίνων, 1969	300
7. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Γεώργιος Χατζῆς - Πελλερέν, ὁ 'Ηπειρώτης ἀγωνιστής, ὁ δημοσιογράφος, ὁ ποιητής, 1964	250	25. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Βηλαράς, ὁ 'Ηπειρώτης Ιατροφιλόσοφος, ποιητής καὶ λόγιος, 1969	300
8. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Χρ. Χρηστοβασίλης, ὁ διηγηματογράφος, ὁ λαογράφος, ὁ πατριώτης, 1965	300	26. ΖΗΣΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: Σπύρος Χασιώτης, ὁ 'Ηπειρώτης πατὴρ τῆς Γεωργίας, 1969	250
9. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ: Θάνατος - 'Ανάστασις σὲ μαγικο - θρησκευτικὰ «δρώμενα» τῆς λαϊκῆς λατρείας τῆς 'Ηπείρου, 1965	350	27. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Τὸ νόημα τοῦ Σουλίου, 1969	250
10. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Κωλέττης, ὁ 'Ηπειρώτης Πρωθυπουργός, 1966	300	28. ΒΙΒΗΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: 'Η Κοινωνικὴ Πολιτικὴ καὶ οἱ 'Ηπειρῶται 'Εθνικοὶ Εὐεργέται, 1970	250
11. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Η ξενιτεὶά καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι, 1966, Β' έκδοσις, 1970	250	29. Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ : Αἱ 'Ηπειρώτισσαι εἰς τοὺς ἔθνικοὺς ἀγῶνας, 1970	250
12. ΝΙΚΟΛ. ΤΣΑΚΑ: Πάργα, 1966	250	30. ΙΩΑΝ. ΒΟΓΛΑ: 'Η θέσις τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος, 1970	300
13. ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 1966	1000	31. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρῶται δημοσιογράφοι στὴ Ρουμανία, Θωμάς, Πασγίδης, 1970	300
14. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Δροσουλίτες, 'Ηπειρος, Κρήτη, 1967	250	32. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Απόστολος Ἀρσάκης καὶ ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ 'Εταιρεία, 1970	300
15. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο Γεώργιος Σταύρου καὶ ἡ 'Εθνικὴ Τράπεζα, 1967	250	33. ΙΩΑΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: 'Η πνευματικὴ κατάστασις στὰ Γιάννινα στὶς ἀρχές τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅπως τὴν εἶδαν οἱ ξένοι περιηγηταί, 1971	250
16. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : 'Αγγελικὴ Χατζημιχάλη καὶ ἡ 'Ηπειρωτικὴ λαϊκὴ τέχνη, 1967	300	34. ΑΘΑΝ. ΣΟΥΡΑ : 'Η συμβολὴ τῶν Ἀδελφῶν Ριζάρη εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, 1972	300
17. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : 'Ηπειρῶται εἰς τὴν Ρουμανίαν (Α' καὶ Β') 1967	300	35. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Κομπογιαννίτες, Ματσουκάδες, οἱ ξακουσμένοι αὐτοδίδακτοι για-	
18. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Σχολεῖα καὶ Διδάσκαλοι τοῦ			

	ΔΡΧ.		ΔΡΧ.
τροί άπ' τὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπει- ρου, 1972	300	55. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Ἄλ- λοτινὰ κι ἀξέχαστα, 1985	600
36. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ : Ἡπειρώται δημοσογράφοι στῆ Ρουμανία, Σπ. Σίμος — Ζαχ Σαρδέλλης κλπ., 1973	300	56. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ : Ἡ Πόβλα τῆς Μουργκάνας, κι ὁ εὐεργέτης Σπ. Τσίγκος, 1986	1000
37. ΓΡΗΓ. ΓΚΙΖΕΛΗ: Ἡ λειτουργία τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τρα- γουδιῶν τῆς ἀγάπης, 1973	250	57. ΚΩΣΤΑ Ι. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ Γιάννινα, 1986	500
38. Γ. Θ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ: Ὁ Ἡπει- ρώτης Ἐθναπόστολος Πέτρος Ἡπίτης, 1973.	300	58. ΕΚΘΕΣΙΣ Γενομένων Ζημιῶν τῆς ἐχθρικῆς Κατοχῆς 1941-44	600
39. Β. Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ γά- μος στὴν Πυρσόγανη τὰ πα- λιὰ τὰ χρόνια, 1973	400	ΔΕΛΤΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ —Πλήρης Σειρὰ τοῦ Δελτίου Τεύχη 1—141 =	26.200
40. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ : Λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ἡπειρῶ- τες μαστόροι καὶ γεφύρια, 1973	800	Β' ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	
41. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἀγῶνες ἐλευθερίας, 1973	400	1. ΑΚΡΟΚΕΡΑΥΝΙΟΥ: Τὸ λυκό- φως τῶν θεῶν στὴν Ἀλβανία	300
42. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Χρι- στόδουλος Κλονάρης, Ζαγορί- της, 1975	250	2. Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Ὅσα ἔγρα- ψα στὸ Μοναστήρι	600
43. ΕΥΑΓΓ. Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ : Παραλειπόμενα καὶ κατάλοιπα τοῦ παναρχαίου πρώτου ἐν Ἡ- πειρῶ Μαντείου Δωδώνης, 1975	250	3. Ν. ΓΟΥΖΕΡΙ: Βαθειές κι ἀνά- λαφρες πνοές	100
44. ΕΜΜ. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ : Ἡ Ἡπειρος καὶ τὸ Εἰκοσιέννα, 1975	300	4. Σ. ΔΑΚΑΡΗ: Ὁδηγὸς Νήσου Ἰωαννίνων	300
45. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ: Ὁ Πα- ροιμιακὸς λόγος τῶν Ἡπειρω- τῶν, 1976	400	5. Κ. ΚΑΖΑΝΤΖΗ: Τὰ σκλαβωμέ- να Γιάννινα	400
46. ΠΑΥΛΟΥ Γ. ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ : Μνήμη Γεωργίου Γκάλγκου, 1977	250	6. Χ. ΚΑΤΣΙΜΗΤΡΟΥ: Ἡ Ἡπει- ρος προμαχοῦσα (ἐξαντλημένο)	
47. ΑΘΑΝΑΣ. ΚΙΤΣΟΥ: Θεσπρω- τικὴ Γῆ, 1977	250	7. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Μικρὰ Ἀσία	300
48. ΑΛΕΞ. Σ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ: Χα- ράλαμπος Κατσιμήτρος, Πρό- μαχος τῆς Ἡπείρου, 1978	500	8. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἰσπα- νοὶ - Ἕλληνες	300
49. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Ἰωάν- νης Λαμπρίδης, 1979	350	9. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Τιμητικὴ ἐκδήλωση	150
50. ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος. Ἀναμνή- σεις Ἡπειρώτου Ἀγωνιστοῦ, 1979	1200	10. Κ. ΝΤΟΥΛΑ: Πίσεις - Ὑποπίε- σεις	200
51. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΑΒΑΛΑ : Μία σκιαγραφία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Κράτους του, 1980	300	11. Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Εὐεργέτες - Δωρητὲς Ζαγορίου	200
52. ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΚΙΤΣΟΥ - ΠΙ- ΤΟΥΛΗ: Ἐκδότες καὶ Τυπογρά- φοι τῆς Τουρκοκρατίας, 1980	250	12. Φ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ἡ Ἐκκλη- σία τῆς Ἡπείρου	600
53. Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Σούλι - Σουλιῶται, 1983	300	13. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ πρα- γματικὴ εἰκὼν τῆς ἐν Ἀλβανία Ἐθν, Ἑλληνικῆς Μειονότητος	250
54. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ : Κώ- στας Γκράτζιος, 1983	350	14. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ: Κοντσιώτικα	1500
		15. Κ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ Πι- νακοθήκη Ἰωαννίνων	250
		16. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Γεν. Βιολογίας ἀπλὰ στοιχεῖα	100
		17. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Ὁ Οὐρανὸς	100
		18. Σ. ΧΙΛΙΑΔΑΚΗ: Ταξίδια στὴν Ἡπειρο	500
		19. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ: Ἀπαντα(Τό- μοι 5)	6000
		α.—Α. ΖΩΙΔΟΥ: Χάρτης Ἡπείρου	200
		β.—Γ. ΔΟΥΡΔΟΥΦΗ: Μεγάλη χα- ράδρα τοῦ Βίκου (Πίνακας)	1000

Ακόμα μία πρωτιά...

Στην πιο δύσκολη αγορά του
κόσμου, στην Αμερική, η MISKO
διαζούθηξε άλλη μια φορά
κερδίζοντας τον Οκτώβριο του
'86 το «ΧΡΥΣΟ ΑΓΓΑΛΜΑ
ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ».

Αυτό είναι το πέμπτο βραβείο
μέσα στα τελευταία πέντε χρό-
νια. Έτσι τα 54 βραβεία που
είχε μέχρι σήμερα, γίνονται 55.
Δεν είναι τυχαίο ότι η MISKO
κερδίζει παντού πρωτίες. Είναι
θέμα ποιότητας.

MISKO

AMERICA AWARD 1986

MISKO PASTES INDUSTRY,
S.A.